శ్రీరస్తు

బాలవివేకకల్పతరువను,

పెద్దబాలశిక్ష

ఇది

శ్రీ [illegible] బాలురకు

[illegible]

[illegible]

[illegible]

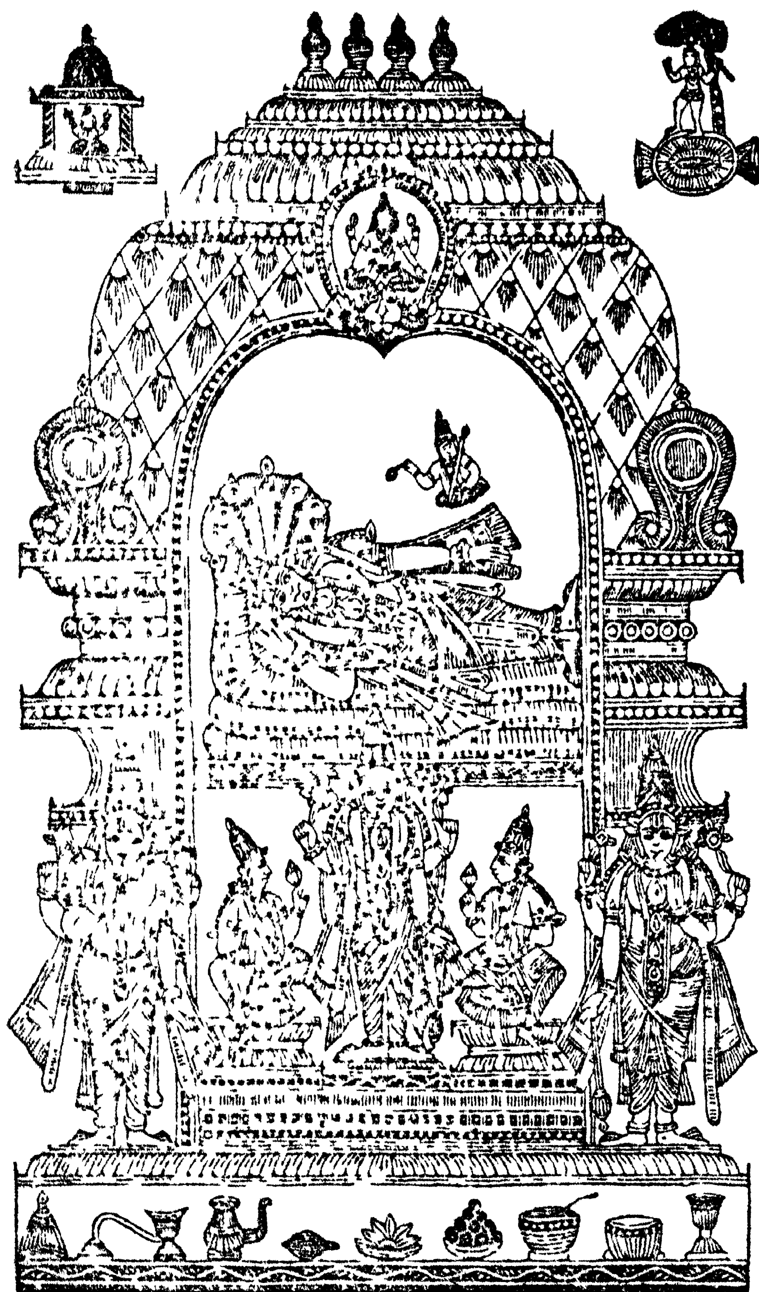
[illegible]

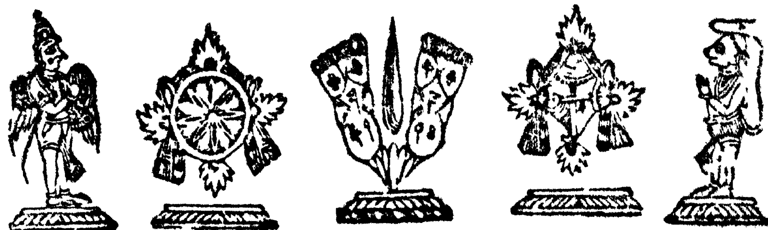
ముద్రింపించి

ప్రకటింపంబడియె.

MADRAS.

1891.

శ్రీరస్తు

తెలుగు ప్రథమాక్షరములు.

ఓనమః శివాయః

సిద్ధం నమః.

ఇంగ్లీషు అక్షరములు.

A B C D E F G H I J K L

M N O P Q R S T U

V W X Y Z.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

100 - 1,000 - 10 000 - 100,000

గ్రంథాక్షరము.

𑌅 𑌆 𑌇 𑌈 𑌉 𑌊 𑌋 𑍠 𑌌 𑍡 𑌏 𑌐 𑌓 𑌔

𑌕 𑌖 𑌗 𑌘 𑌙 𑌚 𑌛 𑌜 𑌝 𑌞 𑌟 𑌠 𑌡 𑌢 𑌣 𑌤 𑌥 𑌦 𑌧

𑌨 𑌪 𑌫 𑌬 𑌭 𑌮 𑌯 𑌰 𑌲 𑌵 𑌶 𑌷 𑌸 𑌹 𑌳

శ్రీరస్తు

పెద్దబాలశిక్ష

అధ్యాయము ౧

అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఋ

ౠ ఌ ౡ ఎ ఏ ఐ

ఒ ఓ ఔ

అచ్చు అక్షరములు.

உயிரெழுத்துகள் - கஉ.

அ ஆ இ ஈ உ ஊ எ ஏ ஐ

ஒ ஓ ஔ ஃ.

க ங ச ஞ ட ண த ந ப ம ய ர

ல வ ழ ள ற ன.

மெய்யெழுத்துகள் - கஅ.

க் ங் ச் ஞ் ட் ண் த் ந் ப் ம் ய் ர்

ல் வ் ழ் ள் ற் ன்.

[illegible]

அ	க	ங	ச	ஞ	ட	ண	த	ந	ப	ம	ய	ர	ல	வ	ழ	ள	ற	ன
ஆ	கா	ஙா	சா	ஞா	டா	ணா	தா	நா	பா	மா	யா	ரா	லா	வா	ழா	ளா	றா	னா
இ	கி	ஙி	சி	ஞி	டி	ணி	தி	நி	பி	மி	யி	ரி	லி	வி	ழி	ளி	றி	னி
ஈ	கீ	ஙீ	சீ	ஞீ	டீ	ணீ	தீ	நீ	பீ	மீ	யீ	ரீ	லீ	வீ	ழீ	ளீ	றீ	னீ
உ	கு	ஙு	சு	ஞு	டு	ணு	து	நு	பு	மு	யு	ரு	லு	வு	ழு	ளு	று	னு
ஊ	கூ	ஙூ	சூ	ஞூ	டூ	ணூ	தூ	நூ	பூ	மூ	யூ	ரூ	லூ	வூ	ழூ	ளூ	றூ	னூ
எ	கெ	ஙெ	செ	ஞெ	டெ	ணெ	தெ	நெ	பெ	மெ	யெ	ரெ	லெ	வெ	ழெ	ளெ	றெ	னெ
ஏ	கே	ஙே	சே	ஞே	டே	ணே	தே	நே	பே	மே	யே	ரே	லே	வே	ழே	ளே	றே	னே
ஐ	கை	ஙை	சை	ஞை	டை	ணை	தை	நை	பை	மை	யை	ரை	லை	வை	ழை	ளை	றை	னை
ஒ	கொ	ஙொ	சொ	ஞொ	டொ	ணொ	தொ	நொ	பொ	மொ	யொ	ரொ	லொ	வொ	ழொ	ளொ	றொ	னொ
ஓ	கோ	ஙோ	சோ	ஞோ	டோ	ணோ	தோ	நோ	போ	மோ	யோ	ரோ	லோ	வோ	ழோ	ளோ	றோ	னோ
ஔ	கௌ	ஙௌ	சௌ	ஞௌ	டௌ	ணௌ	தௌ	நௌ	பௌ	மௌ	யௌ	ரௌ	லௌ	வௌ	ழௌ	ளௌ	றௌ	னௌ
ஃ	க்	ங்	ச்	ஞ்	ட்	ண்	த்	ந்	ப்	ம்	ய்	ர்	ல்	வ்	ழ்	ள்	ற்	ன்

௧ ௨ ௩ ௪ ௫ ௬ ௭ ௮ ௯ (௧0) ௰ (௧00) ௱ (௧000) ௲

ఇవి ప్రాణాక్షరములు-

హల్లులు- ౩౮.

క ఖ గ ఘ ఙ చ ౘ

ఛ జ ౙ ఝ ఞ ట ఠ

డ ఢ ణ త థ ద

ధ న ప ఫ బ భ మ

య ర ఱ ల ళ వ

శ ష స హ క్ష.

ఇవి ప్రాణ్యక్షరములు.

ఉభయాక్షరములు- ౩.

ం ఁ ః

పూర్ణసున్న సున్న అరసున్న విసర్గములని చెప్పఁబడును.

అచ్చుల విభాగములు.

హ్రస్వములు ౭. అ ఇ ఉ ఋ ఌ ఎ ఒ

దీర్ఘములు ౯, ఆ ఈ ఊ ౠ ౡ ఏ ఐ ఓ ఔ

ప్లుతము ౧, ౡ

వక్రములు ౪, ఎ ఏ ఒ ఓ

వక్రతమములు ఎ ఐ ఔ

హల్లుల విభాగములు.

పరుషములు ౬, క చ ౘ ట త ప

సరళములు ౬, గ జ ౙ డ ద బ

ద్రుతము ౧. న

స్థిరములు ౨౬. ఖ ఘ ఙ ఛ ఝ ఞ ఠ ఢ ణ థ ధ న ఫ భ మ య

ర ఱ ల ళ వ శ ష స హ క్ష

కేవలస్థిరములు ౧౩. ఖ ఘ ఛ ఝ ఠ ఢ థ ధ ఫ భ ళ క్ష ఱ.

అనునాసికములు ౫ ఙ ఞ ణ న మ

అంతస్థములు ౫ య ర ఱ ల వ

ఊష్మములు ౪ శ ష స హ

	కవర్గము	చవర్గము		టవర్గము	తవర్గము	పవర్గము
వర్గప్రథమములు.	క	చ	ౘ	ట	త	ప
వర్గద్వితీయములు.	ఖ	ఛ		ఠ	థ	ఫ
వర్గతృతీయములు.	గ	జ	ౙ	డ	ద	బ
వర్గచతుర్థములు.	ఘ	ఝ		ఢ	ధ	భ
వర్గపంచమములు.	ఙ	ఞ		ణ	న	మ

వీని యుచ్చారణస్థానములు.

అ ఆ క ఖ గ ఘ ఙ హ ః - వీనికి కంఠము.
ఇ ఈ చ ఛ జ ఝ ఞ య శ - వీనికి తాలువు.
ఋ ౠ ట ఠ డ ఢ ణ ర ష ళ ఱ - వీనికి మూర్ధము.
ఌ ౡ త థ ద ధ న ల స ౘ ౙ - వీనికి దంతములు.
ఉ ఊ ప ఫ బ భ మ - వీనికి ఓష్ఠములు.
ఙ ఞ ణ న మ - వీనికి నాసికయు.
ఎ ఏ ఐ - వీనికి కంఠతాలువులు.
ఒ ఓ ఔ - వీనికి కంఠోష్ఠములు.
వ - వీనికి దంతోష్ఠములు.
ం ఁ - వీనికి నాసికము.

అల	ఉష	ఓర	కథ	చల	ఝంప	నస	భళ	వశ
ఆట	ఊథ	ఓత	ఖర	ఛట	తత	పశ	మఖ	శమ
ఇల	ఎక	ఔర	గయ	జర	దళ	ఫణ	రస	సధ
ఈసా	ఏక	అంబ	ఘట	జత	ధర	బస	లస	శుమ

౧౪ అచ్చులు- హల్లులతోఁ జేరు హల్లులు, హల్లులతో జేరునపుడువచ్చు నపుడు రూపాంతరములఁ జెందును. రూపభేదములు నామధేయములు.

అ	‌	తలకట్టు	క		కావత్తు
ఆ		దీర్ఘము	త		తావత్తు
ఇ	ి	గుడి	న	్న	నావత్తు
ఈ	ీ	గుడిదీర్ఘము	మ	్మ	మావత్తు
ఉ	ు	కొమ్ము	య	్య	కియావడి
ఊ	ూ	కొమ్ముదీర్ఘము		్ర	క్రారావడి
ఋ	ృ	సుడి			వలపలగిలక
ౠ	ౄ	సుడిదీర్ఘము	ల		లావత్తు
ఎ		ఎత్వము	వ	్వ	వావత్తు
ఏ		ఏత్వము	న	ఁ	నకారపొరు
ఐ		ఐత్వము			
ఒ	ొ	ఒత్వము			
ఓ	ో	ఓత్వము			
ఔ	ౌ	ఔత్వము			

తక్కిన ౩౦ హల్లులు- హల్లులతోఁ జేరునపుడు రూపభేదములు లేవు.

హల్లులతో- రూపభేదములు గల అచ్చులను జేర్చి పలికెడు గుణితము.

		ా	ి	ీ	ు	ూ	ృ	ౄ	ె	ే	ై	ొ	ో	ౌ
క్॥	క	కా	కి	కీ	కు	కూ	కృ	కౄ	కె	కే	కై	కొ	కో	కౌ
ఖ్॥	ఖ	ఖా	ఖి	ఖీ	ఖు	ఖూ	ఖృ	ఖౄ	ఖె	ఖే	ఖై	ఖొ	ఖో	ఖౌ
గ్॥	గ	గా	గి	గీ	గు	గూ	గృ	గౄ	గె	గే	గై	గొ	గో	గౌ
జ్	ఘ	ఘా	ఘి	ఘీ	ఘు	ఘూ	ఘృ	ఘౄ	ఘె	ఘే	ఘై	ఘొ	ఘో	ఘౌ
ఘ్	జ	జా	జి	జీ	జు	జూ	జృ	జౄ	జె	జే	జై	జొ	జో	జౌ
చ్	చ	చా	చి	చీ	చు	చూ	చృ	చౄ	చె	చే	చై	చొ	చో	చౌ
చ్॥	చ	చా	❋	❋	చు	చూ	❋	❋	❋	❋	❋	చొ	చో	చౌ
ఛ్.	ఛ	ఛా	ఛి	ఛీ	ఛు	ఛూ	ఛృ	ఛౄ	ఛె	ఛే	ఛై	ఛొ	ఛో	ఛౌ

జ్॥	జ	జా	జి	జీ	జు	జూ	జృ	జౄ	జె	జే	జై	జొ	జో	జౌ
జ్॥	జ	జా	+	+	జు	జూ	*	—	—	—	‥	జొ	జో	జౌ
ఝ్।	ఝ	ఝా	ఝి	ఝీ	ఝు	ఝూ	ఝృ	ఝౄ	ఝె	ఝే	ఝై	ఝొ	ఝో	ఝౌ
ఞ్॥	ఞ	ఞా	ఞి	ఞీ	ఞు	ఞూ	ఞృ	ఞౄ	ఞె	ఞే	ఞై	ఞొ	ఞో	ఞౌ
ట్॥	ట	టా	టి	టీ	టు	టూ	టృ	టౄ	టె	టే	టై	టొ	టో	టౌ
ఠ్॥	ఠ	ఠా	ఠి	ఠీ	ఠు	ఠూ	ఠృ	ఠౄ	ఠె	ఠే	ఠై	ఠొ	ఠో	ఠౌ
డ్॥	డ	డా	డి	డీ	డు	డూ	డృ	డౄ	డె	డే	డై	డొ	డో	డౌ
ఢ్॥	ఢ	ఢా	ఢి	ఢీ	ఢు	ఢూ	ఢృ	ఢౄ	ఢె	ఢే	ఢై	ఢొ	ఢో	ఢౌ
ణ్॥	ణ	ణా	ణి	ణీ	ణు	ణూ	ణృ	ణౄ	ణె	ణే	ణై	ణొ	ణో	ణౌ
త్॥	త	తా	తి	తీ	తు	తూ	తృ	తౄ	తె	తే	తై	తొ	తో	తౌ
థ్॥	థ	థా	థి	థీ	థు	థూ	థృ	థౄ	థె	థే	థై	థొ	థో	థౌ
ద్॥	ద	దా	ది	దీ	దు	దూ	దృ	దౄ	దె	దే	దై	దొ	దో	దౌ
ధ్॥	ధ	ధా	ధి	ధీ	ధు	ధూ	ధృ	ధౄ	ధె	ధే	ధై	ధొ	ధో	ధౌ
న్॥	న	నా	ని	నీ	ను	నూ	నృ	నౄ	నె	నే	నై	నొ	నో	నౌ
ప్॥	ప	పా	పి	పీ	పు	పూ	పృ	పౄ	పె	పే	పై	పొ	పో	పౌ
ఫ్॥	ఫ	ఫా	ఫి	ఫీ	ఫు	ఫూ	ఫృ	ఫౄ	ఫె	ఫే	ఫై	ఫొ	ఫో	ఫౌ
బ్॥	బ	బా	బి	బీ	బు	బూ	బృ	బౄ	బె	బే	బై	బొ	బో	బౌ
భ్॥	భ	భా	భి	భీ	భు	భూ	భృ	భౄ	భె	భే	భై	భొ	భో	భౌ
మ్॥	మ	మా	మి	మీ	ము	మూ	మృ	మౄ	మె	మే	మై	మొ	మో	మౌ
య్॥	య	యా	యి	యీ	యు	యూ	యృ	యౄ	యె	యే	యై	యొ	యో	యౌ
ర్॥	ర	రా	రి	రీ	రు	రూ	రృ	రౄ	రె	రే	రై	రొ	రో	రౌ
ఱ్॥	ఱ	ఱా	ఱి	ఱీ	ఱు	ఱూ	ఱృ	ఱౄ	ఱె	ఱే	ఱై	ఱొ	ఱో	ఱౌ
ల్॥	ల	లా	లి	లీ	లు	లూ	లృ	లౄ	లె	లే	లై	లొ	లో	లౌ
ళ్॥	ళ	ళా	ళి	ళీ	ళు	ళూ	ళృ	ళౄ	ళె	ళే	ళై	ళొ	ళో	ళౌ
వ్॥	వ	వా	వి	వీ	వు	వూ	వృ	వౄ	వె	వే	వై	వొ	వో	వౌ
శ్॥	శ	శా	శి	శీ	శు	శూ	శృ	శౄ	శె	శే	శై	శొ	శో	శౌ
ష్॥	ష	షా	షి	షీ	షు	షూ	షృ	శౄ	షె	షే	షై	షొ	షో	షౌ
స్॥	స	సా	సి	సీ	సు	సూ	సృ	సౄ	సె	సే	సై	సొ	సో	సౌ
హ్॥	హ	హా	హి	హీ	హు	హూ	హృ	హౄ	హె	హే	హై	హొ	హో	హౌ
క్ష్॥	క్ష	క్షా	క్షి	క్షీ	క్షు	క్షూ	క్షృ	క్షౄ	క్షె	క్షే	క్షై	క్షొ	క్షో	క్షౌ

హల్లులతోడ ఉభయాక్షరములను రూపభేదములుగల హల్లులను చేర్చి పలికెడు గుణితము.

	ం	ఁ	ః	్ణ	్త	్న	్మ	్య	్ర	్ల	్వ
క	కం	కఁ	కః	క్ణ	క్త	క్న	క్మ	క్య	క్ర	క్ల	క్వ
ఖ	ఖం	ఖఁ	ఖః	ఖ్ణ	*	ఖ్న	ఖ్మ	ఖ్య	ఖ్ర	*	ఖ్వ
గ	గం	గఁ	గః	గ్ణ	గ్త	గ్న	గ్మ	గ్య	గ్ర	గ్ల	గ్వ
ఘ	ఘం	ఘఁ	ఘః	ఘ్ణ	--	ఘ్న	ఘ్మ	ఘ్య	ఘ్ర	*	ఘ్వ
ఙ	ఙం	ఙఁ	ఙః	ఙ్ణ	*	ఙ్న	ఙ్మ	ఙ్య	ఙ్ర	ఙ్ల	ఙ్వ
చ	చం	చఁ	చః	చ్ణ	---	చ్న	చ్మ	చ్య	చ్ర	చ్ల	చ్వ
ౘ	ౘం	ౘ	ౘః	ౘ్ణ	---	ౘ్న	ౘ్మ	ౘ్య	ౘ్ర	*	ౘ్వ
ఛ	ఛం	ఛఁ	ఛః	ఛ్ణ	---	ఛ్న	ఛ్మ	ఛ్య	ఛ్ర	*	ఛ్వ
జ	జం	జఁ	జః	జ్ణ	---	జ్న	జ్మ	జ్య	జ్ర	జ్ల	జ్వ
ౙ	ౙం	ౙఁ	ౙః	ౙ్ణ	---	ౙ్న	ౙ్మ	ౙ్య	ౙ్ర	*	ౙ్వ
ఝ	ఝం	ఝ	ఝః	ఝ్ణ	---	ఝ్న	ఝ్మ	ఝ్య	ఝ్ర	*	ఝ్వ
ఞ	ఞం	ఞఁ	ఞః	ఞ్ణ	---	ఞ్న	ఞ్మ	ఞ్య	ఞ్ర	*	ఞ్వ
ట	టం	టఁ	టః	ట్ణ	ట్త	ట్న	ట్మ	ట్య	ట్ర	ట్ల	ట్వ
ఠ	ఠం	ఠఁ	ఠః	ఠ్ణ	---	ఠ్న	ఠ్మ	ఠ్య	ఠ్ర	ఠ్ల	ఠ్వ
డ	డం	డఁ	డః	డ్ణ	డ్త	డ్న	డ్మ	డ్య	డ్ర	డ్ల	డ్వ
ఢ	ఢం	ఢఁ	ఢః	ఢ్ణ	---	ఢ్న	ఢ్మ	ఢ్య	ఢ్ర	*	ఢ్వ
ణ	ణం	ణఁ	ణః	ణ్ణ	---	ణ్న	ణ్మ	ణ్య	ణ్ర	ణ్ల	ణ్వ
త	తం	తఁ	తః	త్ణ	త్త	త్న	త్మ	త్య	త్ర	త్ల	త్వ
థ	థం	థఁ	థః	థ్ణ	---	థ్న	థ్మ	థ్య	థ్ర	*	థ్వ
ద	దం	దఁ	దః	ద్ణ	---	ద్న	ద్మ	ద్య	ద్ర	ద్ల	ద్వ
ధ	ధం	ధఁ	ధః	ధ్ణ	---	ధ్న	ధ్మ	ధ్య	ధ్ర	*	ధ్వ
న	నం	నఁ	నః	న్ణ	న్త	న్న	న్మ	న్య	న్ర	న్ల	న్వ
ప	పం	పఁ	పః	ప్ణ	ప్త	ప్న	ప్మ	ప్య	ప్ర	ప్ల	ప్వ

ఫ	ఫం	ఫఁ	ఫః	ఫ్క	*	ఫ్న	ఫ్మ	ఫ్య	ఫ్ర	*	ఫ్వ
బ	బం	బఁ	బః	బ్క	*	బ్న	బ్మ	బ్య	బ్ర	బ్ల	బ్వ
భ	భం	భఁ	భః	భ్క	*	భ్న	భ్మ	భ్య	భ్ర	*	భ్వ
మ	మం	మఁ	మః	మ్క	*	మ్న	మ్మ	మ్య	మ్ర	మ్ల	మ్వ
య	యం	యఁ	యః	య్క	---	య్న	య్మ	య్య	య్ర	*	య్వ
ర	రం	రఁ	రః	ర్క	ర్త	ర్న	ర్మ	ర్య	ర్ర	ర్ల	ర్వ
ఱ	ఱం	ఱఁ	ఱః	ఱ్క	ఱ్త	ఱ్న	ఱ్మ	ఱ్య	ఱ్ర	ఱ్ల	ఱ్వ
ల	లం	లఁ	లః	ల్క	ల్త	ల్న	ల్మ	ల్య	ల్ర	ల్ల	ల్వ
ళ	ళం	ళఁ	ళః	ళ్క	---	ళ్న	ళ్మ	ళ్య	ళ్ర	ళ్ల	ళ్వ
వ	వం	వఁ	వః	వ్క	---	వ్న	వ్మ	వ్య	వ్ర	వ్ల	వ్వ
శ	శం	శఁ	శః	శ్క	శ్త	శ్న	శ్మ	శ్య	శ్ర	శ్ల	శ్వ
ష	షం	షఁ	షః	ష్క	ష్త	ష్న	ష్మ	ష్య	ష్ర	ష్ల	ష్వ
స	సం	సఁ	సః	స్క	స్త	స్న	స్మ	స్య	స్ర	స్ల	స్వ
హ	హం	హఁ	హః	హ్క	హ్త	హ్న	హ్మ	హ	హ్ర	హ్ల	హ
క్ష	క్షం	క్షఁ	క్షః	క్ష్క	క్ష్త	క్ష్న	క్ష్మ	క్ష్య	క్ష్ర	క్ష్ల	క్ష్వ

మూడువాల్లులపై అచ్చుగదియుట.

స్థ్యా- త్థ్సా- ష్త్వా- గ్భ్రి- ర్ష్ణా- ర్క్షా- ష్ట్రా- ర్ధ్వా- క్త్యా- త్స్యా.

కాకి	ఘటి	డొంక	నేడు	భూమి	లావి	సిరి
కిరి	ఘాత	డోలు	నాగ	భేరి	లిభి	సీమ
కీలు	ఘృణి	ఢాక	నారు	భోగి	లీల	సుడి
కుటి	ఘోష	ఢంకా	నాక	మామ	లూత	సూది
కూఁత	చితి	తాత	నంది	మిత్తి	లేమి	స్మృతి
కృప	చీకు	తీఁగ	పాప	మీను	లోఁతు	సెవ
కెంపు	చెవి	తుద	పిండి	ముడి	లంక	సేవ
కేలు	చేను	తేప	పీట	మూఁత	వాన	సైఁగ
కైక	చోఁకు	తొడ	పులి	మృతి	విరి	సొద
కొన	చౌక	తోఁట	పూవు	మెడ	వెఁపు	సోఁగ
కోఁతి	ఛాయ	తంతి	పేయి	మేఁక	వ్యథ	సౌరు
కౌను	జాతి	దాత	పైఁడి	మైల	వెల	సంధి
కంకి	జిల	దివి	బాగ	మౌన	వేడి	హరి
ఖారి	జీబు	దులి	బోఁక	మోము	వైరి	హాళి
ఖేల	జృంభ	దూఁత	బోఁజు	మౌని	వోడ	హింగు
గాలి	జైత	దెబె	పండు	మంద	వంక	హుతి
గిరి	జోలి	దొంగ	ఫణి	యతి	శాఖ	హూతి
గీఁత	టాకు	దోమ	బావ	యాత్ర	శిఖి	హృతి
గుడి	టీక	దౌడ	బిగి	యోగి	శీత	హేల
గూను	టూకి	దండు	బీడు	రాజు	శుచి	హాసు
గృహి	టేఁకు	ధార	బూది	రీతి	శూలి	హంస
గెడ	టోఁకు	ధుని	బేల	రుషి	శృంగి	క్షాంతి
గేదె	ఠావు	ధృతి	బైరి	రూఢి	శైలి	క్షితి
గొబ	ఠీస	నాన	బోను	రేఁగు	శోషి	క్షోభ
గోవు	ఠేవ	నీతి	భాష	రోత	శౌరి	ఱాయి
గౌరి	డాగు	నూపు	భిక్షు	రౌతు	శంక	ఱేఁడు
గంప	డేగ	నెల	భీతి	రంగు	సాన	ఱోలు

హల్లులతో రూపభేదము లేని ఈ గణితము - ఘ - ఛ - థ - ధ - భ -

	ఖ	గ	ఘ	ఙ	చ	ౘ	ఛ	జ	ౙ	ఝ	ఞ	ట	ఠ	డ
క	క్ఖ	—	—	—	క్చ	—	క్ఛ	—	—	—	—	క్ట	క్ఠ	క్డ
ఖ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
గ	—	గ్గ	గ్ఘ	—	—	—	—	గ్జ	—	గ్ఝ	—	—	—	గ్డ
ఙ	ఙ్ఖ	ఙ్గ	ఙ్ఘ	ఙ్ఙ	ఙ్చ	—	ఙ్ఛ	ఙ్జ	—	ఙ్ఝ	ఙ్ఞ	—	—	—
చ	—	—	—	—	చ్చ	—	చ్ఛ	—	—	—	చ్ఞ	—	—	—
ౘ	—	—	—	—	—	ౘ	—	—	—	—	—	—	—	—
జ	—	—	—	—	—	—	—	జ్జ	—	జ్ఝ	జ్ఞ	జ్ట	జ్ఠ	జ్డ
ౙ	—	—	—	—	—	—	—	—	ౙ్ౙ	—	—	—	—	—
ఞ	ఞ్ఖ	ఞ్గ	ఞ్ఘ	—	ఞ్చ	—	ఞ్ఛ	ఞ్జ	—	ఞ్ఝ	ఞ్ఞ	ఞ్ట	ఞ్ఠ	ఞ్డ
ట	ట్ఖ	—	—	—	ట్చ	—	ట్ఛ	—	—	—	—	ట్ట	ట్ఠ	—
ఠ	*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
డ	డ్ఖ	డ్గ	డ్ఘ	—	డ్చ	—	డ్ఛ	డ్జ	—	డ్ఝ	డ్ఞ	—	—	డ్డ
ణ	ణ్ఖ	ణ్గ	ణ్ఘ	ణ్ఙ	ణ్చ	—	ణ్ఛ	ణ్జ	—	ణ్ఝ	ణ్ఞ	ణ్ట	ణ్ఠ	ణ్డ
త	త్ఖ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ద	*	ద్గ	ద్ఘ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
న	న్ఖ	న్గ	న్ఘ	న్ఙ	న్చ	న్ౘ	న్ఛ	న్జ	న్ౙ	న్ఝ	న్ఞ	న్ట	న్ఠ	న్డ
ప	ప్ఖ-ష్ఖ	—	—	—	ప్చ	—	ప్ఛ	—	—	—	—	ప్ట	ప్ఠ	ప్డ
ఫ	*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
బ	బ్ఖ	బ్గ	బ్ఘ	—	—	—	—	బ్జ	బ్ౙ	బ్ఝ	—	—	—	—
మ	*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ర	ర్ఖ	ర్గ	ర్ఘ	ర్ఙ	ర్చ	ర్ౘ	ర్ఛ	ర్జ	ర్ౙ	ర్ఝ	ర్ఞ	ర్ట	ర్ఠ	ర్డ
ఱ	*	—	—	—	ఱ్చ	ఱ్ౘ	ఱ్ఛ	ఱ్జ	ఱ్ౙ	—	—	ఱ్ట	ఱ్ఠ	ఱ్డ
ల	ల్ఖ	ల్గ	ల్ఘ	ల్ఙ	ల్చ	ల్ౘ	ల్ఛ	ల్జ	ల్ౙ	ల్ఝ	ల్ఞ	ల్ట	ల్ఠ	ల్డ
శ	*	—	—	—	శ్చ	—	శ్ఛ	—	—	—	—	—	—	—
ష	*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
స	స్ఖ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

హల్లులను జేర్చి పలికే గుణితము.

ఙ- శ- వ- హ- ఈ ౧౦ అక్షరములకు లేవు.

ఢ	ణ	థ	ద	ధ	ప	ఫ	బ	భ	ఱ	శ	ష	స	హ	క్ష
క్ఢ	క్ణ	క్థ	+	+	క్ప	క్ఫ	+	+	+	క్శ	క్ష	క్స	+	క్క్ష
ఖ్ఢ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
గ్ఢ	గ్ణ	+	గ్ద	గ్ధ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
చ్ఢ	చ్ణ	చ్థ	చ్ద	చ్ధ	చ్ప	చ్ఫ	చ్బ	చ్భ	+	చ్శ	చ్ష	+	చ్హ	చ్క్ష
+	+	+	+	+	+	*	+	+	+	ఛ్శ	+	ఛ్స	+	+
జ్ఢ	జ్ణ	+	+	*	జ్ప	జ్ఫ	జ్బ	జ్భ	--	జ్శ	జ్ష	జ్స	జ్హ	జ్క్ష
+	ట్ణ	ట్థ	+	*	ట్ప	*	*	*	--	ట్శ	ట్ష	ట్స	*	ట్క్ష
+	+	+	+	*	*	ఠ్ఫ	*	*	--	*	--	ఠ్స	*	*
డ్ఢ	డ్ణ	+	డ్ద	డ్ధ	డ్ప	డ్ఫ	డ్బ	డ్భ	--	*	--	--	డ్హ	*
ణ్ఢ	ణ్ణ	ణ్థ	ణ్ద	ణ్ధ	ణ్ప	ణ్ఫ	ణ్బ	ణ్భ	--	ణ్శ	ణ్ష	ణ్స	ణ్హ	ణ్క్ష
+	+	త్థ	+	*	త్ప	త్ఫ	*	+	--	త్శ	త్ష	త్స	*	త్క్ష
+	+	+	ద్ద	ద్ధ	*	*	ద్బ	ద్భ	--	*	--	--	*	ద్క్ష
న్ఢ	+	న్థ	న్ద	న్ధ	న్ప	న్ఫ	న్బ	న్భ	న్ఱ	న్శ	న్ష	న్స	న్హ	న్క్ష
ప్ఢ	+	ప్థ	+	*	ప్ప	ప్ఫ	*	+	--	ప్శ	ప్ష	ప్స	*	*
+	+	+	*	*	*	*	*	*	--	ఫ్శ	--	ఫ్స	*	*
+	+	+	బ్ద	బ్ధ	*	*	బ్బ	బ్భ	--	==	--	--	బ్హ	*
+	+	+	*	*	మ్ప	మ్ఫ	మ్బ	మ్భ	--	==	--	--	*	*
ర్ఢ	ర్ణ	ర్థ	ర్ద	ర్ధ	ర్ప	ర్ఫ	ర్బ	ర్భ	--	ర్శ	ర్ష	ర్స	ర్హ	ర్క్ష
+	+	+	ఱ్ద	*	ఱ్ప	*	ఱ్బ	*	ఱ్ఱ	ఱ్శ	ఱ్ష	ఱ్స	ఱ్హ	*
ల్ఢ	ల్ణ	ల్థ	ల్ద	ల్ధ	ల్ప	ల్ఫ	ల్బ	ల్భ	ల్ఱ	ల్శ	ల్ష	ల్స	ల్హ	ల్క్ష
+	+	+	*	*	*	*	*	*	--	శ్శ	-	*	*	==
+	ష్ణ	+	*	*	ష్ప	ష్ఫ	*	*	--	ష్శ	ష్ష	ష్స	*	==
+	+	స్థ	*	*	స్ప	స్ఫ	*	*	--	==	--	స్స	*	*
+	క్ష్ణ	+	*	*	*	*	*	*	--	==	--	*	*	*

అక్క	ఖ్యాతి	చోటు	తుంట	నెత్తి	బొట్టు	రీతి	వైలు
ఆమె	ఖిన్న	చౌడు	తూరు	నేను	బోడి	రుచి	శంక
ఇది	గడ్డి	జంట	తెప్ప	నొప్పి	భట్టు	రూక	శాత
ఈమె	గాడి	జాణ	తేలు	నోటు	భార్య	రెప్ప	శిరా
ఉట్టి	గింజ	జింక	తొట్ల	పంట	భుక్తి	రేకు	శుద్ధి
ఊరు	గీటు	జీకి	తోలు	పాచి	భూతి	రోలు	శూల
ఋషి	గుంజ	జీబు	దండ	పిండి	భృతి	ఱట్టు	శ్రేణి
ఎండ	గూడు	జుబ్బ	దారి	పీక	భ్రమ	ఱెక్క	శోభ
ఏటు	గెట్టి	జూరి	దిక్కు	పుంజు	మంత్రి	ఱొమ్ము	షష్టి
ఐదు	గేలి	జెట్టి	దీటు	పూజ	మామ	ఱోత	సందు
ఒట్టు	గొడ్డు	జేజే	దుత్త	పెండ్లి	మిల్లి	లక్ష్మి	సాక్షి
ఓగు	గోచి	టక్కు	దూడ	పేను	మీను	లాంతి	సిగ్గు
ఔర	గౌళి	టెంకి	దృష్టి	పైరు	మురుక్క	లిబ్బి	సీత
అంచ	ఘంట	డబ్బు	డెబ్బ	పోకి	మెలి	లుబ్ధు	సూరి
కన్ను	ఘృష్టి	డాలు	డేపి	ప్రోళి	మేడ	లూటి	సెట్టి
కాలు	చర్య	డిందు	దొడ్డ	పొత్తి	మైల	లెస్స	సేవ
కిటి	చలి	డులి	దోము	బంగి	మొగ	లొంగు	సొంటి
కీర్తి	చాప	డెక్క	ధణి	బాగు	మోటు	లోభి	సోది
కుక్క	చిక్కు	డేగ	ధాత	బిడ్డ	యష్టి	వంకి	హస్త
కూడు	చీము	ఢక్క	ధూళి	బీర	యాగ	వాలు	హాయి
కైపు	చుక్క	ఢిల్లి	నక్క	బుర్రు	యుక్తి	విందు	హుండి
కొంగు	చూపు	తల	నాడు	బూజు	యోగి	వీణ	హెచ్చు
కోక	చెట్టు	తాడు	నిండ	బెండు	రచ్చ	వృద్ధి	హొన్ను
కౌను	చేను	తిత్తి	నీతి	బేసి	రాగి	వెండి	క్షమ
ఖర	చొప్ప	తీపు	మగ్గు	బెట	రిమ్మ	వేట	క్షుతు

మూడు అక్షరముల నామములు.

అప్పము	యీతడు	ఋతువు	ఐక్యము	ఔరౌర	కిసరు
ఆకులు	ఉసుము	ఎంగలి	ఒక్కండు	కట్నము	కీసిడ
ఇరుకు	ఊర్వశి	ఏకము	ఓర్వరి	కానుక	కుంచము

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	దండము	పీనస	[illegible]	వికృతి
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	దినము	[illegible]	[illegible]	[illegible]
భేదించె	దీనుడు	పెదవి	మృత్యువు	వెదురు
జగము	దుగ్గాణి	పేలాలు	మెతుకు	వేడిమి
జాతర	దూషణ	పైకము	మేనత్త	వైద్యుడు
జిగురు	దృఢము	పొంగలి	మైనము	శత్రువు
జీతము	దేవర	పోలిక	మొగిలి	శాపము
జొత్తెను	దైవము	పౌత్రుడు	మోసము	శిశువు
జూదము	దొరవు	ఫలము	యజము	శకుడు
జేజేలు	దోరము	బజారు	యాగము	శూరుడు
జోగొట్టు	ధనము	బాడిగె	యుగము	శేషుడు
టంకము	ధ్వాళము	బికారి	యూధము	శైత్యము
టాటోలు	ధీరుడు	బీగము	యోగ్యుడు	శోకము
టెంకాయ	ధూపము	బురద	రసిక	శౌర్యము
తవర	ధేనువు	బూడిదె	పరంము	సంకటి
డగ్గర	ధైర్యము	బెజ్జము	రాకాసి	స్వాతాని
డాపల	ధోరణి	బేరము	రుద్రుడు	సికము
డిగియ	నగరు	బైరాగి	రూపము	సీసము
డెబ్బది	నాలుక	బొబ్బ	రెంటంద	సుఖము
తపము	నిజము	[illegible]	రొక్కము	[illegible]
[illegible]	నీరుల్లి	భద్రము	రోషము	సైలవు
[illegible]	[illegible]	భాగ్యము	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

పెద్ద బాలశిక్ష

హారము హుళక్కి హేయము క్షయము క్షుద్రుడు క్షేమము
హితము హెచ్చించు హైన్యము క్షామము క్షీణము

నాలుగక్షరముల నామములు

అపరంజి	గెలిపించె	తేటమాట	పూలబంతి	ముంగురు
ఆటకాడు	గొంటుపోక	తోరణము	పేరుమాళ్లు	మూపుర
ఇంగితము	గోలకొండ	దవనము	పేరంటము	మృదంగ
ఈతకాడు	ఘాతకుడు	ధనియాలు	పైగసీలు	మెల్లచూపు
ఉదరము	చందనము	దారుణము	పౌరబాలు	మొనగా
ఊడిగము	చామరము	దిద్దుపాటు	పోరాటము	మోహరీ
ఋణగ్రస్తు	చిగురాకు	దీపనము	పౌరుషము	యమునా
ఎగతాళి	చీపేరు	దుగలము	ఫయిసలా	యాలకు
ఏకాంతము	చుక్కబొట్టు	దూషణము	బట్టువాడు	యువరా
ఐశ్వర్యము	చూరుకొమ్మ	దృష్టాంతము	బావిలీలు	యోజన
ఒక్కప్రొద్దు	చెంగలువ	దెప్పరము	బిడారము	యౌవన
ఓటికుండ	చేమగడ్డ	దేవళము	బీరకాయ	రసికుడు
ఔషధము	జగడము	దొంగసొమ్ము	బువ్వబంతి	రాగిచెట్టు
కట్లపండు	జాగరము	దోరణము	బూరకొమ్ము	రుబ్బురో
కాంచనము	జున్నుపాలు	ధారాళము	బృహస్పతి	రేజీకటి
కిరీటము	జెట్టిపోతు	ధూమకేతు	బెండకాయ	రోదనము
కీలుకత్తి	జోగురాలు	నంగనాచి	పెరగాడు	రోహిణేయ
కుందనము	ఝుంకారము	నారదుడు	బొంగరము	లక్షణము
కూలివాడు	ఝాముప్రొద్దు	నిమ్మకాయ	బోనకత్తె	లావణ్యము
కైలాసము	డగ్గుత్తిక	నీరుపట్టు	భండారము	లికుచము
కొండెగాడు	డాంభికుడు	నూపురము	భాగహారి	లేఖనము
కోడెదూడ	తలకట్టు	నెల్లిచెట్టు	భీకరము	లొట్టకన్ను
కౌపీనము	తామసము	నేరుపరి	భువనము	లోతక్కువ
ఖర్జూరము	తింతిపోతు	నైవేద్యము	భూతదయ	లౌకికము
గజిబిజి	తీవరము	పంచితము	భోజనము	వందనము
గిరగిర	తుంపరలు	పాడియావు	మంగలము	వాచాలుడు
గుడ్డులాట	తూకుమాను	పినతల్లి	మానికము	విచిత్రము
గొడ్డివాడు	తెల్లవారి	పుచ్చతీగ	మిరియము	వీటక్కలు

పెద్ద బాలశిక్ష.

వెచ్చకాదు	శిశిరము	షణ్ముఖుడు	సుందరము	సౌభాగ్యము
వేదాంతము	శునకము	శంకరము	సెనగలు	హజారము
వైశాఖము	శూలపాణి	సాత్వికుండు	సేవకుడు	హుటాహుటి
శకటము	శృంగారము	సిద్ధాంతము	సొగటాలు	హెచ్చరిక
శాశ్వతము	శోధనము	సీమంతిని	సోమయాజి	హేళనము

నీతివాక్యములు.

అవనిదపము మేలు	ఔనని యన యెంచు	నయము తప్పవద్దు
అరయు ధనము పాలు	ఔననుభు విమించు	నడత మంచిపద్దు
ఆశ లెస్స గెలువు	కల్లమాట వినకు	పాప బుద్ధి లేచు
ఆజ్ఞయందు నిలువు	కన్నచోట జనకు	పాము చెలిమి జేయకు
ఇంపు మాటలాడు	గట్టి మాట నడుపు	బాసలాడ బోకు
ఇచ్చ కర్త వెను	గర్వమంత విడువు	బాలు జాడ రాను
ఈవి జేయ చనోపు	చెప్పుకొనకు మెచ్చి	మనసి వినుట యొప్పు
యీపు వానిగూడు	చెప్పకేగు లచ్చి	మనుతి విధమి తప్పు
ఉన్నచోట యుండు	చొచ్చి పీగరాదు	యశము నింద జేయు
ఉత్త మాట వింపు	చోరవ లేమి కాదు	యావ భంగ పరచు
ఊరగలస మనుము	జాగరూకుడగుము	రజనే మాయ బడక
ఊనిపలగనుము	జాతి నలకత గుము	రిపుల జేర జెడక
ఎగ్గు పలచవద్దు	జౌరకోరు సొంము	లాభ మూరి గూర్చు
ఎప్పు విందు ముద్దు	జౌకపదను కంము	లోభము నగడిగ్చు
ఏపపథ్యమందు	టక్కు లేమి జేయకు	వచనమొకటి పలుకు
ఏకరీతి నొందు	టక్కు వాని డాయకు	వాడు కెపు లనలుకు
ఐనవారి జేరు	డబ్బు లెస్స గెలువు	శిక్షువంక తొలగు
ఇదుగురుల గోరు	డంభ మొప్పన ఫు	శిఖి యనంగ మెలగు
ఒరుల కార్య మాను	తెరపి వెరు దెబ్బ	సఖుల కీడు బాపు
ఒప్పువానిబూను	తపము బోక పట్టు	సాటి వారి మెచ్చు
ఓటు మాట పిడువు	దబ్బరాడ వలదు	హాని పనికి డుపు
ఒప్పు మించిన హవు	దయను విడువ దేదు	హాస్యమపుడు విడువు

ప్రాస వాక్యములు,

దేవ దేవరమ్ము	గూర్క లేవాలు	ఎక్కువైన బుద్ధి
కావుమయ్యమామ్ము	పోకి జటిలేక	మెక్కువాని ప్రక్క

పెద్ద బాలశిక్ష.

బాగుగాదునచ్చు
ఓగుదానవచ్చు
పొదుగునడతబూను
ఇడుముగడచిపోను
స్వామిపాదసేవ
క్షేమమందత్రోవ
నొచ్చిధనములందు
ఇచ్చియశమునొందు
మంచివిద్యచదువు
మంచిబుద్ధులొదవు
రాచవానివిందు
మాచకంమపొందు
రాజులేనియూళ్లు
పూజలేనిగుళ్లు
రాజుకొలువుతోటి
గాజుగిన్నెసాటి
కట్టులేనినోరు
కట్టతెగినయేరు
ఒట్టివానిమాట
గట్టినీళ్లమూట
కొండెకొరులనీటు
కుంటివానిదాటు

ఇడనిలోభిప్రేత
పుడమినతడుమ్రోత
అడుసుద్రొక్కనేల
అడుగుగడగనేల
గుణములెన్నియున్న
తృణముపేదలన్న
నీతిలేనివాడు
కోతికంటెబీడు
సతినిబొందిమెలగు
సుతులబొందిచెలగు
చనువులేనిమొద్దు
కదలలేనియెద్దు
మొదటయింటగెలువు
పిదపరచ్చగెలువు
పెద్దలందుభక్తి
ముసుగుల్కుముక్తి
ధనముతెన్నవారు
వినయమెప్పుడుగోరు
గొప్పవానిపట్టు
ఒప్పువేల్పుగట్టు
ఇంపువేల్పుకొలువు
సొంపుసిరులసలువు

అబ్బలేనిబిడ్డ
మబ్బులేనియెండ
ప్రియములేనివిద్య
నయముగానిమందు
వరవు[illegible]సెల
పరువు కెచ్చుబర
నారిలేనియిల్లు
నారిలేనివిల్లు
తులువతోటి చెలి
చిలుకకాటు కలిఁ
వేల్పుమీద భక్తి
సల్పువెన్నముక్తి
కవిత లేనినోళ్లు
చవియు లేనికూళ్లు
బాస లాడు వాడు
కాసు చేయు లేదు
విహిత మెపుడు జేఁ
అహితమెపుడు బాఁ
నీతివాక్యమాల
నీతితోడ బాల
చదువుకొనుమదీని
చదువు మెచ్చుగాని

సద్బుద్ధి శబ్దములు.

అంకెతప్ప వేయవద్దు
అడ్డమాటచెప్పవద్దు
అన్నమాటతప్పవద్దు
అప్పుచేయవద్దు
అపకారముచేసినవానికి నుపకారము చేయవలెను
ఆడితప్పపోక

ఆకలిగొన్నవానికన్నము పెట్టవలెను
ఆడినమాటతప్పరాదు
యీసకొట్టవద్దు
ఋణశేషము శత్రుశేష ముంచరాదు
ఒకరిమీదచాడీలు చెప్పరాదు
ఓర్పులేనివానిని విడువవలెను
కష్టపడ్డవానికి సుఖముకద్దు

కల్లైనఁబొంకవద్దు
కీడుకోరవద్దు
కీర్తిఁబొందఁగోరు
కృతిచేతకీర్తినొందు
కొంటెచేష్టమాను
కొండెముచెప్పువానితోపగచేసుకొనరాదు
కోటివరహాలువచ్చినాహీనునికొలువరాదు
గర్వపడవద్దు
గురుభక్తిచాలావుంచు
గురువుచెప్పినమాటనమ్మవలెను
చదువుకొనేడుకాలమువ్యర్థపుచ్చరాదు
చనువుమీఁదతలంపువుంచవలెను
చాడీచెప్పరాదు
చింతనచేయనివిద్యపనికిరాదు
చెడుగుణమువిడిచిపెట్టు
చెడుపనిచేయవలదు
చెడ్డచోటువిడువు
చెప్పిలేదనవలదు
చేతిపనినిల్పవలదు
చౌకగాకొను
జనులునిందింపతగినపనిచేయవలదు
జీవహింసచేయవలదు
తడిబట్టకట్టరాదు
తనకుచదువుచాలావచ్చుననిగర్వపడరాదు
తనకుపగవాడయిననుకీడుతలచరాదు
తనకోపమేతన్నుచంపును
తనగుట్టుబయిటవేయరాదు

తనమరుఁగుఁజొచ్చినవానినిరక్షింపవలెను
తనయూరివారితోపగచేయరాదు
తన్నుతానుపొగడుకొనరాదు
తప్పుసత్యముచేయరాదు
తల్లిదండ్రులనుకష్టపెట్టరాదు
తల్లిదండ్రిమాటవిను
తెంటమాటచెప్పవలదు
ధర్మమాచికొనఁగోరు
దేవునినిందించవలదు
దొంగతోస్నేహముచేయరాదు
దొంగసొమ్ముకొనవలదు
ధర్మచింతమానవలదు
నమ్మినవారినిచెరుపరాదు
పగవాడువచ్చిశరణుజొచ్చినకాపాడవలెను
పంక్తిభేదముచేయరాదు
పచ్చికాయగిల్లవద్దు
పదిమందివద్దనినపనిచేయరాదు
పరనిందచేయరాదు
పరులసొమ్ముకోరవలదు
పాపముచేయవలదు
పెద్దలమాటలువినవలెను
పేదలమీఁదదయయుంచవలెను
ప్రజ్ఞమాటచెప్పుకొనవద్దు
ప్రభుదయనమ్మిగర్వపడరాదు
మాయచేయబోకు
మంచిగుణమువిడువవద్దు
మంచిచోటుచేరు
మంచిపాలుత్రాగు
మందుకుతగ్గపథ్యముచేయవలెను

యతినిందచేయవలదు
యోగ్యతతెలిసిస్నేహముచేయవలెను
రాజద్రోహముచేయరాదు
రుచియనిచాలాతినవలదు
రోగిమీదదూరవలదు
లేమివచ్చెననివిచారపడరాదు
లోతుచూడనీళ్లబోవలదు
విద్యయెంతవచ్చిననుచాలునని చెప్ప రాదు
విద్యచెప్పినవారిన్నిమరవవలదు
వింతమాటవినగోరు

వేళకుతగట్టు నడుచుకొనవలెను
వ్రాయచదువ నేర్చినవాడుసుఖ
శుచిగానుండగోరు (ప్రు
సత్యముతప్పరాదు
సభలో నవ్వరాదు
సభలోసిగ్గుపడరాదు
సంపదయున్నదనిగర్వించరాదు
సాధ్యముకానిపనికిపూనరాదు
స్వామియందుభక్తియుంచు
స్నేహముగలచోటఅప్పుతియ్యర
హింసచేయబూనుకొనవలదు(ద

ఆరుస్వరములకుమించనిరూఢివాచకవిశేషశబ్దములు,

పురుషవాచకశబ్దములు	వానివేళావికార్థములు	ప్రయోగించెడు అర్థము
హరిశ్చంద్రుడు	ఇక్ష్వాకువంశపురాజు	సత్యముపలికేవాడు
ధర్మరాజు	పాండురాజుయొక్క జ్యేష్ఠపుత్రుడు.	ధర్మాత్ముడు
కర్ణుడు	ధర్మరాజునిసహోదరుడు	అతిబలశాలి
కంసుడు	ఉగ్రసేనునికుమారుడు	అతిదుర్మార్గుడు
మన్మథుడు	కృష్ణునికుమారుడు	మంచిరూపముగల
కుబేరుడు	ఉత్తరదిక్కధిపతి	అతిధనశాలి (వాడు
బృహస్పతి	దేవగురువు	మిక్కిలిబుద్ధిమనుడు
బలిచక్రవర్తి	మహాబలవంతుడు	మహాదాత
అర్జునుడు	ధర్మరాజునిసహోదరుడు	యుద్ధరంగమునందపజయులేని
మారీచుడు.	రావణునిస్నేహితుడగురాక్షసుడు.	మోసగాడు (వాడు
ఇంద్రజిత్తు	రావణునికుమారుడు	అతితంత్రగాడు
వానరుడు	కోతి	చెడ్డపనిచేసేవాడు
కుంభకర్ణుడు	రావణునిసహోదరుడు	నిద్రముచ్చు
రావణుడు	పులస్త్యబ్రహ్మకుమారుడగురాక్షసుడు	అతిసమర్థుడు
జాంబవంతుడు	బ్రహ్మదేవునికుమారుడు	అతివయోవంతుడు

శనైశ్చరుడు	నవగ్రహములలో నేడవగ్రహము	అదృష్టహీనుడు
శుక్రాచార్యుడు	నవగ్రహములలో నారవగ్రహము	ఏకాక్షి
బ్రహ్మదేవుడు	సృష్టికర్త	అతిస్వతంత్రుడు
యమధర్మరాజు	దక్షిణదిక్కధిపతి	అతిభయంకరుడు
విఘ్నేశ్వరుడు	గణపతి-యీశ్వరునికుమారుడు	బొజ్జకడుపు గలవాడు
అనాథ	ప్రభువులేనివాడు	వ్యర్థుడు
యుగంధరుడు	ప్రతాపరుద్రునిమంత్రి	అతియుక్తిశాలి
కాలాంతకుడు	యముడు	మహాసమర్థుడు
చిత్రగుప్తుడు	యమునివద్దగణికుడు	మిక్కిలివ్రాతకాడు
శకుని	దుర్యోధనునిమేనమామ	మోసగాడు
సైంధవుడు	దుర్యోధనునిబావమరిది	కార్యహానిచేయువాడు
ధృతరాష్ట్రుడు	దుర్యోధనునితండ్రి	పుట్టంధుడు
వైదికి	వేదముచదివినవాడు	లౌకికము తెలియనివాడు
ఏలేశ్వరపు ఉపాధ్యాయుడు	ఆంధ్రదేశమునప్రసిద్ధపండితుడు	స్వతంత్రశక్తిగలవాడు
ఆతతాయి	చంపుటకేస్వభావముగలవాడు	పోకిరి
అగ్నిహోత్రుడు	పరిశుద్ధుడు	సర్వభక్షకుడు

స్త్రీవాచకశబ్దములు.

చిత్రాంగి	రాజరాజనరేంద్రునిసతి	అతిదుర్మార్గురాలు
ఊర్వశి	ఇంద్రసభలో పాటపాడుఅప్సరస్త్రీ.	సుబుద్ధిగలిగినది
రంభ	యింద్రసభలోనాట్యమాడుఅప్సరస్త్రీ.	అతిరూపవతి
విధవ	పెనిమిటిలేనిది	వ్యర్థురాలు
జ్యేష్ఠాదేవి-పెద్దమ్మ	విష్ణుదేవుని పెద్దభార్య.	అదృష్టహీనురాలు
మండోదరి	రావణునిభార్య	గంభీరరూపముగల స్త్రీ
సత్యభామ	కృష్ణునిభార్య	మిక్కిలియందకత్తె
శూర్పణఖ	రావణునిసహోదరురాలు	దుర్మార్గురాలు
మిత్రవింద	కృష్ణునిభార్య	మిక్కిలియుక్తిగలది
సరస్వతి	బ్రహ్మదేవునిభార్య	మిక్కిలిచదువరి
నంగనాచి	కాంచీమండలమందున్న యొకయాడది	అతిచాతుర్యముగలది
మంథర	కైకేయియొక్క దాసి	తంత్రముగలస్త్రీ
తాటకి	ఒకరాక్షసస్త్రీ.	దుర్మార్గురాలు

[illegible]	[illegible]	అతిశూరుడు
శేషాహి	ఆదిశేషుడను సర్పము	మిక్కిలి సమర్థుడు
కామధేనువు	సముద్రమథనముచే గలిగినయొక గోవు	సమస్తమునిచ్చే
పక్షిరాజు	గరుత్మంతుడు	అనామధేయుడు
కుక్క	శునకము	వదరుపోతు
నక్క	జంబుకము	తంత్రముగలవాడు
పులి	వ్యాఘ్రము	అతిధైర్యశాలి
పిల్లి	మార్జాలము	పాలుముచ్చు
దోమ	మశకము	అల్పుడు
పశువు	చతుష్పాజంతువు	తెలివిలేనివాడు
గాడిద	గార్దభము	మడ్డిజంతువు
సింహము	మృగరాజు	అతిశూరుడు
ఎనుబోతు	మహిషము	మడ్డివాడు
కరటకదమనకులు	పంచతంత్రగ్రంథమున ప్రసిద్ధంబగునక్కలు	అతితంత్రముగల మనుష్యులు

అచేతనార్థక శబ్దములు

రత్నము	మణి	మిక్కిలియోగ్యుడు
వజ్రము	నవరత్నములలోనొకటి	మిక్కిలియోగ్యమైనది
ముత్యము	నవరత్నములలోనొకటి	మిక్కిలియోగ్యుడు
సీసము	పంచలోహములలోనొకటి	పిచ్చివాడు
[illegible]	గుంజ	మూర్ఖుడు
చట్రాయి	మిక్కిలి కఠినముగల గొప్పబండ	పనిచేయనిబండ
గాండీవము	అర్జునునిధనుస్సు	నేర్పులేనివాడు
అపరంజి	చొక్కపుబంగారు	మిక్కిలి సమర్థుడు
నిమ్మకాయ	[illegible]	వెర్రివాడు
వత్సనాభి	విషభేదము	అతిదుర్మార్గుడు
విషము	జీవులచంపేవస్తువు	అతిదుర్మార్గమయినది
సంకెల	శృంఖలము	బంధకము

స్వర్గము	పుణ్యాత్ములు వసించెడు స్థలము	సుఖప్రదేశము
నరకము	పాపిజనులు వసించెడు స్థలము	అసహ్యము
సముద్రము	సాగరము	నెరవేరలేనిపని
గుంజులూరు	ఒక గ్రామవిశేషము	ప్రత్యర్థుడు
	వృత్తిక	సర్వాభావము.

అనుస్వరములకు మించనిమాటలు.

అన్నదానము చేసేవారికి ఉపద్రవము చేయడము - చెరువులు తెగగొట్టడము - బిడ్డలకు చదువు నేర్పకపోవడము - ఇవి ద్రోహకార్యములు అని తెలిసికొనవలెను.

అపరిమితముగా నవ్వరాదు.

అప్రయోజకులు పదిమంది పుట్టుటకంటె ప్రయోజకుడు ఒకడే చాలును.

అసాధారణమయిన ప్రజ్ఞ గలవాడు సుఖపడును.

ఆదాయమునకు తగిన సెలవు చేయవలెను.

ఉపనయనము చేసినవారును - మంత్రము ఉపదేశించినవారున్నూ భయమును పోగొట్టి కాపాడినవారును - విద్య నేర్పినవారును - తనతండ్రితో సమానులు అని యెంచవలెను.

ఒకరికి ఉపకారము చేయవలెను.

ఒకరు చేసిన ఉపకారము మరువవద్దు.

కమలములు నీటిలోనుంచి బయటికి వచ్చినపుడు ఎండకు వాడినట్లు తమతమ స్థానము తప్పితే తమమిత్రులే శత్రులవుదురు.

చదువు నేర్చుకొను సమయములో సిగ్గుపడరాదు.

తనవారియందు మొగమాట ముంచవలెను.

తనయాజ్ఞను అతిక్రమించిన బంటును విడువవలెను.

తనకు యెంత ఆపదవచ్చినను అబద్ధము చెప్పరాదు.

దురహంకారము మానవలెను.

దుష్టులకు ఉపకారము చేయబోతే కీడువచ్చును.

దొంగతనము చేయరాదు.

నిండా బలముగల శత్రువులను ఉపాయముచేత జయింపవలెను.

నిండు ప్రవాహములో ఈదరాదు.

పరుగెత్తే [illegible]

పక్షులలో కాకి నీచము - మృగములలో గాడిదె నీచము - సన్యాసులలో కోపముగలవాడు నీచుడు - ఒకరిని యెప్పుడును దూషించువాడు అందరికంటె నీచుడు-

పాముకు విషము కోరలయందుండును - ఈగకు విషము తలయందుండును తేలునకు విషము కొండెయందుండును - దుర్జనునకు నిలువెల్లను- విషమేయగును-

సముద్రము మీద వర్షము కురియడము - ఆకలిలేనివానికి భోజనముపెట్టడము - కలిగినవానికి దానము చేయడము వ్యర్థము.

పిలువని పేరంటమునకు పోరాదు-

పెద్దల ఆశీర్వచనము వ్యర్థముకాదు

పేదలను అవమానించరాదు-

బంధువులను విడవరాదు-

బలవంతునితో విరోధము చేయరాదు-

బుద్ధిమంతులతో సహవాసము చేయవలెను-

భాగ్యముచేత బంధువులను తృణీకరించరాదు-

భాగ్యము పోయెడి సమయములో ఏనుగు మ్రింగిన వెలగపండులోని గుజ్జువలె మాయముగా పోవును-

భాగ్యము వచ్చెడిసమయములో టెంకాయలోకి నీళ్లు వచ్చినట్లు తనకు తానె వచ్చును-

మూర్ఖుడు తనయింట్లో మాత్రమే పూజింపబడును - ధనికుడు తన గ్రామములోనే పూజింపబడును - రాజు తన రాజ్యములో మాత్రము పూజింపబడును - విద్వాంసుడు సకల దేశములందును పూజింపబడును

యోగ్యత చక్కగా విచారించి అధికారమివ్వడము - వాడిన చేనలమీద వాన కురియడము - ఆకలి కొన్నవానికి అన్నము పెట్టడము - పేదవానికి దానము చేయడము సార్థకము-

శరీరబలముకంటె నీతి యెక్కువ.

దృష్టాంత వాక్యములు.

౧. బిడ్డలకు చిన్నతనమునందు నేర్పినవిద్య లెస్సగా బుద్ధికుందు బట్టును - వెనుక నేర్పినవిద్య లెస్సగా పట్టదు. రంగు నూతన వస్త్రము నందు బట్టినట్టు పాతవస్త్రమున పట్టదుగదా.

న్నను విద్యవచ్చినవాడే మేలు - హంసయున్ను కొంగయున్ను రూపమొకటిగానున్నను నీళ్లతో గలసిన పాలు వేరుపరచే హంస మేలుగదా.

౩. విద్యగలవానికి రూపము లేకయుండినను మెప్పుగలదు - విద్యలేని వానికి రూపముండినను వానివలె మెప్పులేదు - సువాసనగల కురువేరు రూపము లేకయున్నను మెచ్చబడును - సువాసన లేని మోదుగపువ్వు రూపము గలిగియున్నను దానివలె మెచ్చబడదుగదా.

౪, వివేకముగలవాడు దరిద్రుడయినను సభాపూజ్యుడౌను - వివేకము లేనివాడు భాగ్యవంతుడయినను వానివలె సభాపూజ్యుడు గానేరడు - తెలివిగల కన్నులు సొమ్ములు లేకున్నను వాసికెక్కుటయును - తెలివిలేని చేతులు సొమ్ములు గలిగియున్నను వాటివలె వాసికెక్కనేరవుగదా.

౫, మంచివాని సహవాసము మంచిగుణము దెచ్చును చెడువాని సహవాసము చెడుగుణము దెచ్చును వాననీళ్లు రేగటినేలబడి మంచినీళ్లవును - చవిటినేలబడి యుప్పునీళ్లవునుగదా.

౬, ఎల్లప్పుడు ప్రియవచనము జెప్పేవానికి మర్యాదగలుగును:- కఠినవచనము జెప్పేవానికి అవమానముగలుగును - ఎప్పుడు ప్రియముగా పలికే చిలుకను పాలుపండ్లు పెట్టి పెంచుదురు - కఠినముగా పలికే కాకిని రాళ్లతో గొట్టి తరుముదురుగదా.

౭ బలవంతుడు పైకొనిరాగా వంగినవానికి మేలుగలదు యెదిరించినవానికి చేటుగలదు యేటివరదకు వంగియున్న ప్రబ్బలిగెలు మేలుపొందును యెదురునిలిచియున్న మ్రాకులు చేటుబొందునుగదా.

౮. గొప్పవంశమునందు బుట్టినా గుణములేనివాని నొకరున్న దగ్గరతీసుకొనరు హీనవంశమునందు బుట్టినా గుణముగలవాని నందరున్ను దగ్గర తీసుకొనుదురు వాసనలేని బూరుగపువ్వులొకరికిని యోగ్యములు కావు వాసనగల గన్నేరుపువ్వు లందరికిన్ని యోగ్యములౌను గదా.

౯, ఉపకారము మంచివానికి నొకమారు చేసినట్టయిన పలుమారు ఫలము బొందవచ్చును చెడువానికి నొకమారు దప్పనా కొంచమైనా ఫలము బొందరాదు తటిచెట్టు వకదినము విత్తునాటి నీళ్లుబోసినవానికి నెల్లప్పుడు ఫలము నిచ్చును ఏకచెట్టు వకదినము నీళ్లుబోయనివానికి కొంచమైనా ఫలము నీయదుగదా

౧౦. దానము యోగ్యులయందు ప్రకాశించును అయోగ్యులయందు ప్రకాశించదు - వానచినుకులు ముత్యపుచిప్పలో బడినా ముత్యములుగా నగుపడున

జనులలోఁబడెనేని రూపమేయగుపడదుగదా,

౧౧ మానవంతుఁడు తనకెంత ప్రయాసవచ్చినా గొప్పపని కోరునుగాని చిన్నపనిగోరఁడు సింహము మెండాకలిచేత డస్సియున్నా యేనుగు మాంసమును కోరునేగాని పూరిమేయదుగదా,

౧౨, మానహీనుఁడు చిన్నపనిసంపాదించి నిండా సంతోషించును దానిచేత వాని ప్రయాస తీరదు శునకము దుర్గంధమయిన యెముక సంపాదించి నిండా సంతోషించును దానిచేత దానియాకలి తీరదుగదా

౧౩, భాగ్యవంతుఁడు తనవద్దనున్న ధనము పేదలకిచ్చి దరిద్రుఁడయినా కీర్తి హెచ్చియుండునుగాని తగ్గియుండదు సానబెట్టినమాణిక్యము యెత్తుతగ్గినా వెల హెచ్చియుండునుగాని తగ్గియుండదుగదా,

౧౪ దుష్టుఁడు భాగ్యవంతుఁడయినా వానివద్ద చేరినవానికి దుఃఖమువచ్చును గాని సుఖము రానేరదు మాణిక్యము బెట్టుకొనియున్న పామువద్ద చేరినవానికి ప్రాణాపదవచ్చుగాని మాణిక్యము రానేరదుగదా.

౧౫, సంపదపొందుచుండగా మంచివాఁడణకువగానుండును దుష్టుఁడుమిట్టి పడును వృక్షము ఫలకాలమునందణగియుండును యేరువపారుకాలమున మిన్నంటియుండునుగదా,

౧౬, ఘనమైనవాఁడల్పునిఁజేరగా వానిఘనము చెడును అల్పుఁడు ఘనమైనవానిఁజేరగా ఘనత వచ్చును రాతికంబము తెప్పఁజేరి నీళ్ళమీద దేలును దారము పుష్పమును జేరి తలమీద నెక్కునుగదా

౧౭, ధనముగలవానిచెంత నందరున్న చేరుదురు ధనములేనివానిచెంత నెవ్వరున్న జేరరు నీళ్లుండియున్న చెరువులో నన్నిజంతువులున్న చేరును యెండిన చెరువులో నొకజంతువున్న చేరదుగదా.

౧౮, వివేకముగలవాఁడు దూరమునుండి పరులగుణములు దెలుసుకొనును వివేకములేనివాఁడు సమీపమునుండియు దెలుసుకొనఁజాలఁడు తుమ్మెదలు దూరమునుండి తామరపువ్వులవాసన దెలుసుకొనుచున్నవి కప్పసమీపమునుండియు దెలుసుకొనజాలదుగదా.

౧౯, గొప్పమనిషి తానొకకార్యమునందు జొచ్చినయందరికి మేటిగానుండును అటుగాని పక్షమునందు తానున్నచోటనుండి కృశించును చెట్టునపూచిన పువ్వులందరి తలమీఁదికెక్కును అటుగాని పక్షమున చెట్టుక్రింద రాలిపోవునుగదా

తనకుచేటుదెచ్చి పరుల పాలగున్న। ఈ దానిలోనిగాలి తెచ్చి ప్రాణ రేగాటి జంపి తాను జనుల పాలగుచున్నది కదా

౨౧ రూపము చక్కగానున్నందున మంచివాడని, వంకరగానున్నందున చెడువాడనిన్ని తెలుసుకొనరాదు కార్యముచే దెలుసుకొనవలయును చక్కగానున్న బాణము చెడుకార్యము చేయుచున్నది వంకరగానున్న వీణె మంచికార్యము చేయుచున్నది కదా.

౨౨. దుష్టుని సహాయము చేసి యొకపని కావలసినపుడు వానితో కొంచముగా సహవాసము చేయవలయును నిండా సహవాసము చేయరాదు తాంబూలము వేసికొనునపుడు సున్నము కొంచముగా తీసుకొందురుగాని నిండా తీసుకొనరుగదా.

౨౩, ఉపకారము సత్పురుషునకు చేయవలెను చెడుపురుషునకు చేయరాదు ఆవుకు కసువువేసినా పాలిచ్చును పాముకు పాలుపోసినా కరచి విషము పెట్టును.

౨౪, తాను నేర్చిన విద్య శిష్యులకు నుపయోగము చేయుటచేత తరగదు పరిశుద్ధమయి యుండును లేనిపక్షమున మరచిపోవును చెలమనీళ్లు చల్లినందున పరిశుద్ధమయి యుండును లేనిపక్షమున చెడిపోవునుగదా,

ద్వంద్వ వాక్యములు.

౧, లక్ష్మీనివాసస్థానములు। సత్యవంతులయందును సలక్షణమయిన సర్పములయందు రాజులయందు వీరులయందు జయధ్వజములయందు ఏనుగులయందు గుఱ్ఱములయందు గోవులయందు ఛత్రచామరములయందు తామరపువ్వులయందు పంటభూములయందు పూదోటలయందు స్వయంవరములయందు రత్నములయందు దీపంబులయందు అద్దంబులు మొదలయిన మంగళవస్తువులయందు లక్ష్మీవాసంబు జేయును,

౨, అలక్ష్మీవాసస్థానంబులు। అసత్యవంతులయందును పాతివ్రత్యంబు లేని స్త్రీలయందు కాలిదువ్వాలయందు పొరకదువ్వాలయందు మేకలకాలిదువ్వాలయందు మఱ్ఱినీడయందు మంచమునీడయందు అతినిద్రగలవానియందు తాండ్రచెట్టుయందు రావిచెట్టుయందు దీపమునీడయందు దురాచారిముఖంబునందు పీనుగపొగయందు అలక్ష్మీవాసంబు చేయును,

౩, సంపద గుణములు। సంపదగలవానికి కీర్తిగలుగును గొప్పతనము వచ్చు

ను ఏపని జేసినదగియుండును యేమాట జెప్పియు చెల్లించుకొనుచు ఘనమైనప నిత్యంబమువలెదోచును వకష్టము చూడని వారుమిత్రులవలెజూతురు తనవారిలో నెక్కువగానుండును శత్రులుమిత్రులగుదురు తలచినపని చేగూడును మిక్కిలిసామర్థ్యముగలుగుచు, సత్రములు చావళ్లు మొదలయిన ధర్మములు సిద్ధించును వస్త్రవాహనములు మొదలయిన భోగములుగలుగుచు.

౪, దారిద్ర్యములు - దరిద్రునితల్లి తప్పుచేప్పును, భార్య మునులత్య పెట్టును, నోటవచ్చు మాటలన్నియు విపరీతముగా దోచును. తీరనిదుఃఖము ననుభవించును- సభలోకిబోవ సంకోచపడును- భాగ్యవంతుని యెదుటనిలువభయపడును- శౌర్యము సన్నమగును- ఇంటికివచ్చిన చుట్టములు యమదూతలెం నగుపడుదురు- పెత్తనము దక్కదు- ఎవరితో నేమి జెప్పికొనినను మారుత్తరము బుట్టును- అందరు నపహసింతురు.

౫ పుణ్యములు - దేవునియందు భక్తిగలుగుట మనస్సుచేసిన పుణ్యము- దేవునినామము నుచ్చరించుట నోరుచేసిన పుణ్యము- దేవుని పూజించుట చేతులుచేసినపుణ్యము - దేవాలయమునకు బోవుట కాళ్లుచేసినపుణ్యము- దేవునిజూచుట కన్నులుచేసినపుణ్యము - దేవుని కథలు వినుట చెవులుచేసినపుణ్యము - దేవునికివందనము జేయుటశిరస్సుచేసినపుణ్యము.

౬, పాపములు - పరులకు కీడుదలచుటమనస్సుజేసిన పాపము- పరులను పౌరుషవాక్యములు పలుకుటనోరుచేసినపాపము - పరధనమునపహరించుటచేతులుచేసినపాపము పరులశ్రమము నెంచనివానివద్దికి దిరుగుట కాళ్లుచేసినపాపము - పరనిందవినుట చెవులుచేసినపాపము - ప్రీతిలేని యన్నము గుడుచుట నాలుకచేసినపాపము - పరస్త్రీనాలింగనము జేయుట దేహము జేసిన పాపము-

౭. చేయవలసినపనులు- పితృవాక్యపరిపాలనచేత శ్రీరాముడు కీర్తివహించెను- మాతృవాక్యపరిపాలనచేత గరుడుండు యశముబొందెను- సత్యవ్రతముచేత భీష్ముండు పొగడొందెను - సత్యవాక్యము చేత హరిశ్చంద్రుడు ఖ్యాతిబొందెను- దానముచేత బలిచక్రవర్తి నుతికెక్కెను ఓర్పుచేత ధర్మరాజు గొప్పబడెను- పెద్దలుతలపెట్టినపని నెరవేర్చుటచేత భగీరథుండు ప్రఖ్యాతిగాంచెను - కావున నీపనులు పురుషులకు నావశ్యకంబులు-

౮, చేయరానిపనులు- జూదమాడి నలచక్రవర్తి దఃఖపడెను పర

స్త్రీమోహముచేత రావణుండు నశించెను- తమ్ముని పగచేత వాలి మృతిబొందెను- దుష్టకృత్యముచేత పరీక్షిన్మహారాజు క్షయించెను - వంచనచేత సల్వలుండు రూపడంగెను - పరద్రవ్యాశచేత దుర్యోధనుండు కీడునొందెను - అహంకారముచేత హిరణ్యకశిపుడు హానిజెందెను- కావున నీపనులు పురుషునకు సహజములు గావు-

౯. అమృతము- దేవతలకు స్వర్గమందును- చకోరములకు చంద్రునియందును- చాతకములకు మేఘమునందును- బ్రాహ్మణులకు విద్యయందును- రాజులకు యుద్ధమందును- కవులకు వాక్యయందును- భక్తులకు భగవంతునియందును - రోగులకు ఔషధమందును- స్త్రీలకు అధరమునందును - అమృతముండును-

౧౦ విషము- చోరులకు చేతులయందును - స్త్రీలకు స్తనములయందును- కొండెగానికి నాలుకయందును - కాముకునికి కన్నులయందును - పాముకు పల్లులయందును- తేలకు కొండెమునందును- ఈగకు లద్దియందును విషముండును-

౧౧, ఒకప్పుడును గుణమును విడువనివి - బంగారుపుటము బెట్టియు వన్నెమారదు- గంధపుచెక్క యరిగియు వాసనవిడువదు- శంఖము భస్మమయ్యును తెలుపుమారదు - పాలుకాగియుఱిగియు రుచివిడువదు - మాణిక్యము సానలోనలిగియు కాంతివిడువదు - దాత యెంతలేమిడివచ్చియు దాతృత్వము విడువడు- వీరుడు శత్రువులచే నరకబడియు పరాక్రమము విడువడు- మంచివాడెంతప్రయాసమునొందియుమర్యాదదప్పడు-

౧౨. ఒకప్పుడును దోషమును విడువనివి- వేపచెట్టుకు తేనెబోసి పెంచియు చేదుమానదు- పామునకు పాలుబోసియు విషముబోదు- గాడిదె కెంత చక్కబెట్టియు ముట్టికాలు విడువదు - కుక్కతోక బద్దవేసికట్టియు చక్కగారాదు- గుడ్డికంటికికుంచెడు కాటుకబెట్టియు కనుపించదు, ఉల్లిగడ్డకు పన్నీరుబోసియు కంపుమానదు మడ్డివానికెంత జెప్పియు తెలివిరాదు-

౧౩, చచ్చియు బ్రతికియున్నవారు- పరోపకారముగా గుంటలుబావులు చెరువులుమొదలయిన జలాధారములు గలుగజేసినవాడును- తోటలు తోపులు మొదలయిన వనములు జేసినవాడును - గుళ్లు గోపురములు సత్రములు చావళ్లు గట్టించినవాడును- అగ్రహారము మొదలగు శాశ్వతధర్మములు చేసినవాడును - నీతిదప్పని రాజును యుద్ధరంగమునందు వెనుక

డీయనివాడును - గొప్పవిద్య నేర్చినవాడును కృషియొనర్చిన వాడును కృతియందిన వాడును - సత్పుత్రుని గన్నవాడును - వీరుచచ్చియు బ్రతియున్నవారు.

౧౪, బ్రతికియు చచ్చినవారు. ఎడతెగని దారిద్ర్యము ననుభవించువాడును - తీరనిరోగముగలవాడును - ఎల్లప్పుడు నిల్లంట్రమున్నవాడును - స్త్రీభాగ్యముచే జీవించువాడును - రాజసభలో భంగపడినవాడును - భారవహనముచేత జీవనము చేయువాడును - తీరనిదుఃఖము ననుభవించువాడును - ఆడుదానికివెఱచువాడును - అర్థులకుపకారము చేయనివాడును - రహస్యపు పనిన అప్పుకు దెబ్బతినువాడును - వీరు జీవించియు మృతి బొందినవారు.

౧౫, సమయమునందు నుపకరించునవి - వయస్సునబుట్టిన పుత్రుడును కాలమునందు బెట్టినపయిరును - నాణ్యముగల వానియొద్దనుంచిన ధనమును బాల్యమునందు నభ్యసించిన విద్యయును - సత్పురుషులసఖ్యమును - మంచివానికిజేసిన యుపకారమును - సమయమునందు నుపకరించును.

౧౬, సమయమునందు నుపకరింపనవి - ముదిమిని బుట్టిన పుత్రుడును అకాలమందు బెట్టినపయిరును దబ్బరగానియొద్దనుంచిన ధనమును - పుస్తకమునందున్నవిద్యయును - కపటముగలవాని సఖ్యమును - చెడువానికిజేసిన యుపకారమును - దేశాంతరమునందున్న పుత్రునిసంపదయును - అప్పిచ్చిన యర్థమును సమయమునందు నుపకరింపవు,

౧౭, ఒకటిగలిగి ప్రకాశించునవి - సూర్యుడుగలపగలును - చంద్రుడుగలరాత్రియును - వర్షముగలభూమియును - గుణవతియగు భార్యగల పురుషుడును - రాజుగలరాజ్యమును - వేగముగల గుఱ్ఱమును - బలముగలశస్త్రమును - శ్రుతిగల రాగమును - కాపులుగలయూరును - వివేకముగల తపస్సును - వాసనగల పుష్పమును - చదువుగలబుద్ధియును - సత్యముగల వాక్యమును ప్రకాశించును.

౧౮, ఒకటిలేక ప్రకాశింపనివి - మాధుర్యములేని సాహిత్యమును - బిడ్డలులేనియిండ్లును - పెద్దలులేని యూరును - గుఱ్ఱములేనిదళమును - గుణములేని స్త్రీలును - భక్తిలేనిపూజయును - వాసనలేని పుష్పమును - చదువులేని రూపమును ఆయుధములేనిబంటును - మంత్రిలేని సభయును - కప్పులేని దంతములును - కొప్పులేని స్త్రీలును - ప్రీతిలేని విందును - మంచిమాటలులేని స్నేహమును - ప్రకాశింపవు.

౧౯. ఒక గుణముచేత మఱియొక గుణము గలుగునవి.—అధికారముచేత సామర్థ్యమును-వస్త్రాభరణాదులచేత సౌందర్యమును-సంపదచేత ఖ్యాతియును-దాతృత్వముచేత కీర్తియును-వినయముచేత గొప్పతనమును-వైరాగ్యముచేత జ్ఞానమును-భక్తిచేత భగవదనుగ్రహమును-ప్రియవాక్యములచేత లోకవశ్యతయును-సుగుణముచేత ధనమును-సిద్ధముగవచ్చును.

౨౦. ఒకదోషముచే మఱియొకదోషము గలుగునవి.—కామముచేత నాశనమును-క్రోధముచేత జీవహింసయును-లోభముచేత దొంగతనమును-వంచనచేత అసత్యమును-దౌర్గ్యముచేత భయమును అజ్ఞానముచేత అవివేకమును-దుష్టత్వముచేత శత్రుత్వమును-సాహసముచేత ప్రాణభయమును-గర్వముచేత నష్టమును-వెఱ్ఱిపనిచేత అపాయమును-చెడుపనిచేత అపకీర్తియును-సిద్ధముగవచ్చును.

౨౧. వ్యాధిబుట్టింపనివి.—పరిశుద్ధమయినభోజనమును-భోజనము [illegible] కొంచముగ నడచుటయును స్నానపానములయందు క్రమముతప్పకనుండుటయును-కాలమునందు మలమూత్రముల విసర్జనమును దినమునందు రెండుమార్లు భోజనమును కాలమునందు నిద్రయును. ఎడమప్రక్కకు శయనించుటయును-రోగమును బుట్టింపవు.

౨౨. వ్యాధిబుట్టించునవి.—మితిదప్పినభోజనమును-మనోదుఃఖమును అధికసంచారమును జలములశోధనము-భోజనముచేసి స్నానముచేయుటయును కాలమునందు నిద్రపోకుండుటయును [illegible]-మలమూత్రములనాపుకొనుటయును అమితస్త్రీసంభోగము పొందుటయును-రాత్రికాలములో మెలకువగా నుండుటయును-కలత చెందుటయును-పాసినపదార్థములు భక్షించుటయును-అపథ్యభక్షణమును-రోగమును బుట్టించును.

౨౩. దేవతలు.—కన్నతల్లియును-పోషించినవాడును-విద్యనేర్పినవాడును-మంత్రముపదేశించినవాడును, ఆపత్కాలమునందు రక్షించినవాడును, దారిద్ర్యమును బోగొట్టినవాడును, భయముపోగొట్టినవాడును, కడుపునిండించినవాడును జ్ఞానమునుపదేశించినవాడును-జ్యేష్ఠభ్రాతయును-రాజును-ఈశ్వరభక్తుడును-వీరలు దేవునివలె సేవింపబడుదురు.

౨౮. రాక్షసులు.—రాజాజ్ఞ మీరినవాడును - ఐవేజు లేక అప్పుదీసినవాండును - సఖుల మాటవినక కోపించువాండును - సభకు నెదిరించినవాడును - నీరసముగ పరిహాసము చేయువాడును - ప్రభువునకు నణగని సేవకుడును - పురుషునకు నణగని యాడుదియును - తనంతటివాడు లేడని గర్వించినవాడును - తల్లిదండ్రులను కష్టపఱచువాడును - ఆడుదాని మాటవిని కలహించువాండును - చేసిన యుపకారము మఱచువాడును - వీరల్లు రాక్షసులతో సమానులు.

౨౯. మంచివియున్నచోట చెడుదియు నుండును.—తామరలున్న కొలనులో గోర్చుట్లుండును - కోయిలలున్న వనములో గూబలుండును - రత్నములున్న గనిలో రాళ్లుండును - శ్రీగంధపుచెట్లున్న యడవిలో ముండ్లచెట్లుండును - పువ్వులున్న యంగడిలో కట్టెలుండును - చిలుకలున్న చెట్లలో కాకులుండును - భాగ్యవంతులున్నచోట దరిద్రులుందురు - విద్వాంసులున్న సభలో మూఢులుందురు.

నీతికథలు.

౧. ఒక గ్రామములో ఒక బ్రాహ్మణుడు గలడు - ఆయనకు ఒక కుమారుడు గలడు - అతడా కుమారుని వెంటబెట్టుకొని కాశీకి బోవుచుండగా త్రోవలో ఆచిన్నవాడు అయ్యా పులివచ్చెనని [illegible] - అప్పుడు తండ్రి తిరిగిచూచెను అక్కడ పులి లేదు; తరువాత కొంతదూరము పోగా నిజముగా పులివచ్చెను. అప్పుడున్ను అతడు ఓనాయనా పులివచ్చెనని అరచెను - తండ్రి అతని మాటలు చెవినిబెట్టక మునుపటివలెనె ఊరికె అనుచున్నాడని యెంచుకొని తిరిగిచూడకపోయెను. కాబట్టి ఒకసారి అబద్ధము చెప్పితే మఱియొకసారి వాని మాటలెవరును నమ్మరు.

౨. ఒకవూరిలో వెంకయ్య సుబ్బయ్య అనే యిద్దరు చిన్నవాండ్రు గలరు - ఒకనాడు వారు ఒక తోటకు పోయి అక్కడ మామిడిచెట్టున పండిన పండ్లు చూచి కోయుదమని పోగా ఆచెట్టు చుట్టు ముండ్లకంప పాకియుండెను - గనుక ఆ ముండ్లకంపకు భయపడి పండ్లుకోసికొనకనే ఇంటికి పోయిరి; తర్వాత మఱియొక చిన్నవాడు వచ్చి ఆపండ్లను జూచి చెట్టుచుట్టు పాకియున్న ముండ్లపొదకు భయం

సొందక - పండెపిచ్చిత్రోవ చేసికొని చెట్టెక్కి పండ్లుకోసికొని భక్షించె
వున ధైర్యముగలవారికి నన్నికార్యములు జేకూడివచ్చును.

౩. కంచిలో నొకవిద్వాంసుడుగలడు - ఆయనకు నలుగురుకుమాళ్లు
ట్రి- అందులో పెద్దవానికి తనకు కలిగిన ఆస్తియావత్తు నిచ్చెను కడమ
ముగ్గురుకొడుకులకు జరుగుబాటు నేర్పరచు తరువాత పెద్దకుమారుడు కొన్ని
దినములలో ఆధనమంతయు నిలుపలేక పేదవాడాయెను - కడమ ముగ్గురును దమ
మపాండిత్యమువలన కొండాధనము సంపాదించుకొని సుఖపడిరి - కనుక విద్య
నేర్చినవారు సుఖపడుదురు-

౪- ఒక రాజునకు నొక కుమారుడు బుట్టెను- వానికి నారాజు చౌదరియని
పేరుబెట్టెను- వాడు పెద్దవాడు కాగానే వానిని రాజు చదువవేసెను- వాడు
పాధ్యాయుని మాటవినక యెప్పుడును ఆటలాడుచు కాలముగడపుకొనెను-
గనుక పంతులు చెప్పిన మాటవినువానికి చదువుబాగా వచ్చును.

౫ ఒక సూత్రుడు ఒకనాడు తనయూరినుంచి మరియొకయూరికి పోవు
చుండగా- త్రోవలో చలిచేత కొయ్యబారి బిగుసుకొని దారిలో పడి బయట
కు రాలేక వ్యసనపడెడి పామును జూచి - దీనిం గాపాడవలెనని యెంచి యొకకఱ్ఱ
తోనకు నొకవంకరకట్టె దానిని పట్టి పైకివేయుగా నాపాము యింటిచిలో దూరి
ఆ సూత్రునకు నా సంబంధించిన బిడ్డను కరిచెను. అప్పుడాపాము వాడు జేసిన మేలు దల
చక వానిబిడ్డను కాటువేసెను. కనుక దుష్టునకు మేలు జేయరాదు.

౬. ఒక సెట్టికి ఇద్దరు కొడుకులుగలరు అందులో నొకనిపేరు సిద్ధుడు-
నొకనిపేరు రంగడు- వారిద్దరు నొకనాడు మామిడితోటకుబోయిరి - అ
ప్పుడు రంగడు సిద్ధునిజూచి వినుము యీమామిడిచెట్టున మంచిపండ్లున్నవి కో
యుదమా యనెను- సిద్ధుడు నీ తోటవాడు జూచినం గొట్టునని యుత్తరము
చెప్పెను- రంగడు వానిమాటలు వినక నా చెట్టెక్కి పండ్లుగోయుచునుండెను,
ఇంతలో నా తోటవాడు వచ్చి రంగని పట్టుకొనెను - గనుక మంచివారు చెప్పే హి
తబుద్ధి వినకపోతే చెరుపు వచ్చును.

౭. ఒకడొక చిన్నపామును దెచ్చి పాలుబోసి పెంచుచువచ్చెను - అది
కొన్ని రోజులకు గొప్పదాయెను, ఒక నాడు వాడు పామును ముద్దుబెట్టుకొన
దలయుచని యాపామునెత్తి ముద్దుబెట్టుకొనెను , అప్పుడాపాము వానిం గఱ
చినందువలన అతడు శ్రమనొందెను, కావున దుష్టుని రక్షించినవానికి హానివచ్చును.

౮-ఒక గాడిదె మునలితనము వల్లను మెండుగా బనిజేయుటవల్లను మి

కిరీటి బలము డిగియుండినందున - దన మీదనున్న బరువుతోడ దడబడుచుండుటు పొసంగగా - నది చూచి బాకలప్పుడలేని పొద్దై వానిం గ్రిందగొట్టి వారించుచు న, అంత వాగాడి జెబహుదినములు నెనరుతో జేసిన సేవయు నొకవాక్యా ర్థ్యమగునల్పతప్పిదమును సమమాయెనా యని చెనమయె [illegible] ను స్నేహధారునికిలపించెను- గనుక నేనడుగలసేవకులును సేవ [illegible] హీనతను గురించి వారిక్రోధముటమిక్కిలియున్యాయము.

౯ - గాడిదె తనకు గొమ్ములు లేవనియు తోకలేకపోతి తనకు తోకలే దనియు నొకటితో మటియొకటి చెప్పికొని విచారపడగా - నొకనక్క వారిం జూచి [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
అనిన [illegible] సుభ్రమునందు.

౧౦ - ఒకవాడుదయి నాతోమిక పిల్లి పొట్టి ప్రవచనంబులెల్లా వచ్చుంతనవలకు నెవ్వారింటికి పోవద్దని చెప్పిన యనయ తరచుగాని వెళ్లినతేరాషనే- ఈనత్తరవుచెంతను చూచిన నొకడు చూడక గొంతులోనే తెల్లి నిరాకదంష్ట్రయు నొకపిల్లి పిలిచెను. - దానికి పిల్లయామోసమును దెలిసికొని - నీవు దబ్బర నేటికి నేనంత వెర్రిదానను గనుకమోసకాములెంత దొంగవేషమును పూనను కొన్నిగురుతులచే వారె తెలియబడుదురు.

౧౧ . ఒకకుక్కయొక మేకకు కొంతగోధుమలు తానప్పిచ్చినట్లు పనిమీదన ప్పువ్యాజ్యముచేసి, తానిచ్చినట్లు నకదోడేలును గ్రద్దయును గూబయును సాక్షులు చెప్పురుజుప్పరుగా - బ్రతివాదివ్యాజ్యముకుల దేరాడనిచ్చినట్లు తీర్పు కోటకు నా [illegible] వివచ్చినట్లు నా [illegible] - కాబట్టి నాకు వ్యాజ్యము తప్పవా సాక్షులకల్ల బలపడబడియుండు నపుడు వ్యాయముకట్టువేరని గనుక వ్యాయస్థుడు పనికి కర్తోఁగ [illegible].

౧౨. ఒక గుంటనక్క గుడిలోనుండు చేసేడువారి యింటిలోపల యచ్చటనున్న బొమ్మలలోనదముగల యొకబొమ్మను జూచి సంతసించి - యిది జమగామి కిరీటిసొంపునగు పనితనముగల ప్రతిమనేగాని బుద్ధిజ్ఞానము లేక యుండుట యెంతయు గొరతగానున్నదనెను, గనుక సౌందర్యము కీర్తుకుగలవారు ద్వేష

ముసు బుద్ధిపూర్వకశయము లేకయుంటున్నారు- కావుననొకవస్తువును బైటప్రకాశము చూచినమాత్రమున మనసరమైనదని నిశ్చయింపగూడదు.

౧౩. ఒకబక్క సింహము తనయుకోలముసంపు మేయుచుండ దానింజూచి యాపమి పంఖుపనేచుచున్న కుండూకంబచ్చెయుచుండి - ఈకొన్నియొద్దను గల మకము జూడపపిల్లలు లేక, దూరమయురాదబూదముండు, నేను పెద్దం మ్మగముననం బెరసుకొనుచు పెద్దగానుంజేదనని చెప్పె- యూపిల్ల బజ్జిగొం తవ పదను వాట్టించి చెన్నగా కానబుద్ధిహీనులెప్పుడు తాము శ్లాఘనీయులని యు - తెకము తమకంటెను పనుల గానుండినవారు తమకంటె పెద్దవారైనవా రని సమ్మెందరు. గనుకతమశక్తిమించిన కార్యములకు పూనికేసి తప్పకచే యునప్పుడు.

౧౪, ఒకగాడిదె కాలిలో ముల్లునాటినందున దానింటీయుటకు క్రమమైన్యమోకిద కాపలినిక్కొడెతో చెప్పగా - నదితనపంటరాహమంటిం చెడకనేమిచెలిని - యూపు నేసితనగడ్డతల్లుపుసకొనవాదంపు దలంప గా గాడిదనాందు పంచ తెర్క చెపిమియురయొకకాలితోనన్నెను, అదె బ్బతో తోయునవానికి విరిగెను. కావున చెరుపుచేసినవానికి జెరుపే కలుగునని న్యాయముగ్గకానేడిద

ఇంగ్లీషు	తెలుగు	సంఖ్యావాచకము.	ఇంగ్లీషు	తెలుగు	సంఖ్యావాచకము.
1	౧	ఒకటి	11	౧౧	పదునొకండు
2	౨	రెండు	12	౧౨	పండ్రెండు
3	౩	మూడు	13	౧౩	పదుమూడు
4	౪	నాలుగు	14	౧౪	పదునాలుగు
5	౫	అయిదు	15	౧౫	పదునైదు-పదునేను
6	౬	ఆరు	16	౧౬	పదునారు
7	౭	ఏడు	17	౧౭	పదునేడు
8	౮	ఎనిమిది	18	౧౮	పదునెనిమిది
9	౯	తొమ్మిది	19	౧౯	పందొమ్మిది
10	౧౦	పది	20	౨౦	ఇరువది

21	౨౧	ఇరువదియొకటి	51	౫౧	ఏబదియొకటి
22	౨౨	ఇరువదిరెండు	52	౫౨	ఏబదిరెండు
23	౨౩	ఇరువదిమూడు	53	౫౩	ఏబదిమూడు
24	౨౪	ఇరువదినాలుగు	54	౫౪	ఏబదినాలుగు
25	౨౫	ఇరువదియయిదు	55	౫౫	ఏబదియైదు
26	౨౬	ఇరువదియాఱు	56	౫౬	ఏబదియాఱు
27	౨౭	ఇరువదియేడు	57	౫౭	ఏబదియేడు
28	౨౮	ఇరువదియెనిమిది	58	౫౮	ఏబదియెనిమిది
29	౨౯	ఇరువదితొమ్మిది	59	౫౯	ఏబదితొమ్మిది
30	౩౦	ముప్పది	60	౬౦	అఱువది
31	౩౧	ముప్పదియొకటి	61	౬౧	అఱువదియొకటి
32	౩౨	ముప్పదిరెండు	62	౬౨	అఱువదిరెండు
33	౩౩	ముప్పదిమూడు	63	౬౩	అఱువదిమూడు
34	౩౪	ముప్పదినాలుగు	64	౬౪	అఱువదినాలుగు
35	౩౫	ముప్పదియయిదు	65	౬౫	అఱువదియైదు
36	౩౬	ముప్పదియాఱు	66	౬౬	అఱువదియాఱు
37	౩౭	ముప్పదియేడు	67	౬౭	అఱువదియేడు
33	౩౮	ముప్పదియెనిమిది	68	౬౮	అఱువదియెనిమిది
39	౩౯	ముప్పదితొమ్మిది	69	౬౯	అఱువదితొమ్మిది
40	౪౦	నలువది	70	౭౦	డెబ్బది
41	౪౧	నలువదియొకటి	71	౭౧	డెబ్బదియొకటి
42	౪౨	నలువదిరెండు	72	౭౨	డెబ్బదిరెండు
43	౪౩	నలువదిమూడు	73	౭౩	డెబ్బదిమూడు
44	౪౪	నలువదినాలుగు	74	౭౪	డెబ్బదినాలుగు
45	౪౫	నలువదియైదు	75	౭౫	డెబ్బదియైదు
46	౪౬	నలువదియాఱు	76	౭౬	డెబ్బదియాఱు
47	౪౭	నలువదియేడు	77	౭౭	డెబ్బదియేడు
48	౪౮	నలువదియెనిమిది	78	౭౮	డెబ్బదియెనిమిది
49	౪౯	నలువదితొమ్మిది	79	౭౯	డెబ్బదితొమ్మిది
50	౫౦	ఏబది	80	౮౦	ఎనుబది

81	౮౧	ఎనుబదియొకటి	100	౧౦౦	నూరు
82	౮౨	ఎనుబదిరెండు	110	౧౧౦	నూటపది
83	౮౩	ఎనుబదిమూడు	120	౧౨౦	నూటయిరువది
84	౮౪	ఎనుబదినాలుగు	130	౧౩౦	నూటముప్పది
85	౮౫	ఎనుబదియైదు	140	౧౪౦	నూటనలుబది
86	౮౬	ఎనుబదియాఱు	150	౧౫౦	నూటయేబది
87	౮౭	ఎనుబదియేడు	160	౧౬౦	నూటఅఱువది
88	౮౮	ఎనుబదియెనిమిది	170	౧౭౦	నూటడెబ్బది
89	౮౯	ఎనుబదితొమ్మిది	180	౧౮౦	నూటయెనుబది
90	౯౦	తొంబది	190	౧౯౦	నూటతొంబది
91	౯౧	తొంబదియొకటి	200	౨౦౦	ఇన్నూరు
92	౯౨	తొంబదిరెండు	300	౩౦౦	మున్నూరు
93	౯౩	తొంబదిమూడు	400	౪౦౦	నన్నూరు
94	౯౪	తొంబదినాలుగు	500	౫౦౦	ఏన్నూరు
95	౯౫	తొంబదియైదు	600	౬౦౦	ఆర్నూరు
96	౯౬	తొంబదియాఱు	700	౭౦౦	ఏళ్నూరు
97	౯౭	తొంబదియేడు	800	౮౦౦	ఎనమన్నూరు
98	౯౮	తొంబదియెనిమిది	900	౯౦౦	తొంబన్నూరు
99	౯౯	తొంబదితొమ్మిది	1000	౧౦౦౦	వేయి

ఒంట్లు. ౧ ౨ ౩ ౪ ౫ ౬ ౭ ౮ ౯ (౦) ౧౦.

ఈయొంట్లక్రిందగాని పొళ్లవ్వలగాని యొకటిమొదలు ముప్పదియయిదువరకు-నీయొంట్లుగాని బిందువులుగా నుంచునప్పుడు, వీనికి పేరుస్థానసంజ్ఞలౌను - అదియేలాగంటే ఒకయొంటి ఏకస్థానమనియును- దానిక్రిందనొకబిందువునుగాని నొకయొంటినిగానియుంచునప్పుడు దశస్థానమనియును, రెండుబిందువులుగాని రెండుయొంట్లనుగాని యుంచునప్పుడు శతస్థానమనియును, మూడుబిందువులుగాని మూడుయొంట్లనుగానియుంచునప్పుడు సహస్రస్థానమనియును, ఈలాగు బిందువులుగా యొంట్లనుగాని యొకటొకటిగాపెంచుచుండ, క్రమముగా దశసహస్రము, లక్ష, దశలక్ష, కోటి, దశకోటి, శతకోటి, అర్బుదము, న్యర్బుదము, ఖర్వము, మహాఖర్వము, పద్మము, మహాపద్మము, క్షోణి, మహాక్షోణి, శంఖము, మహాశంఖము, క్షితి, మహాక్షితి, క్షోభము, మహాక్షోభము, నిధి, మహానిధి, పరతము, పరార్ధము, అనంతము, సాగరము, అవ్యయము, అచింత్యము, అమేయము, భూరి, మహాభూరి, అనను ముప్పదియయిదుస్థానసంజ్ఞలౌచున్నవి.

౧	ఏకస్థానము	౧
౧౦	దశస్థానము	౧౧
౧౦౦	శతస్థానము	[illegible]
౧౦౦౦	సహస్రస్థానము	[illegible]
౧౦౦౦౦	దశసహస్రము	[illegible]
౧౦౦౦౦౦	లక్షస్థానము	[illegible]
౧౦౦౦౦ ౦౦	దశలక్షము	[illegible]
౧౦౦౦ ౦౦౦౦	కోటిస్థానము	[illegible]
౧౦౦౦౦ ౦౦౦౦	దశకోటి	[illegible]
౧౦౦౦౦౦౦౦౦౦	శతకోటి	[illegible]

గణితము.

అంకములనగా ఒకటిమొదలుకొని ... సంఖ్య పూర్ణసంఖ్య, అర, పాతిక, మొదలగునవి భాగములు. ఒకటిన్నర, రెండుంపాతిక, మొదలయినవి పూర్ణసంఖ్యాభిన్నములు అనబడును.

సంజ్ఞాభాగములు. వివరణము.	గుర్తు	తెనుగు. వివరణము.
నాలుగింటఒకపాలు	౹	పాతిక
రెండింటఒకపాలు	౺	అర
నాలుగింటమూడుపాళ్లు	౻	ముప్పాతిక
ఎనిమిదింటఒకపాలు	౽	పరక
పదునారింటఒకపాలు	౼	వీసము
ముప్పదిరెంటఒకపాలు	౺వీ.	వీ. వీసము
అరువదినాల్గింటఒకపాలు	౹కా.	కాని
పదునారింటమూడుపాళ్లు	౾	ముప్వీసము
పదునారింటఐదుపాళ్లు	౹౼	పాతికావీసము
ఎనిమిదింటమూడుపాళ్లు	౹౽	పాతికాపరక
పదునారింటఏడుపాళ్లు	౹౾	పాతికాముప్వీసము
పదునారింటతొమ్మిదిపాళ్లు	౺౼	వీసము
ఎనిమిదింటఐదుపాళ్లు	౺౽	అరాపరక
పదునారింటపదునొకండు	౺౾	అరాముప్వీసము
పదునారింటపదుమూడుపాళ్లు	౻౼	ముప్పాతికావీసము
ఎనిమిదింటఏడుపాళ్లు	౻౽	ముప్పాతికాపరక
[illegible]	౻౾	ముప్పాతికాముప్వీసము

౧	౧	౧	౪	౮	౩౨	౮	౫	౪౦	౧౨	౨	౨౪
౧	౨	౨	౪	౯	౩౬	౮	౬	౪౮	౧౨	౩	౩౬
౧	౩	౩	౪	౧౦	౪౦	౮	౭	౫౬	౧౨	౪	౪౮
౧	౪	౪	౫	౧	౫	౮	౮	౬౪	౧౨	౫	౬౦
౧	౫	౫	౫	౨	౧౦	౮	౯	౭౨	౧౨	౬	౭౨
౧	౬	౬	౫	౩	౧౫	౮	౧౦	౮౦	౧౨	౭	౮౪
౧	౭	౭	౫	౪	౨౦	౯	౧	౯	౧౨	౮	౯౬
౧	౮	౮	౫	౫	౨౫	౯	౨	౧౮	౧౨	౯	౧౦౮
౧	౯	౯	౫	౬	౩౦	౯	౩	౨౭	౧౨	౧౦	౧౨౦
౧	౧౦	౧౦	౫	౭	౩౫	౯	౪	౩౬	౧౩	౧	౧౩
౨	౧	౨	౫	౮	౪౦	౯	౫	౪౫	౧౩	౨	౨౬
౨	౨	౪	౫	౯	౪౫	౯	౬	౫౪	౧౩	౩	౩౯
౨	౩	౬	౫	౧౦	౫౦	౯	౭	౬౩	౧౩	౪	౫౨
౨	౪	౮	౬	౧	౬	౯	౮	౭౨	౧౩	౫	౬౫
౨	౫	౧౦	౬	౨	౧౨	౯	౯	౮౧	౧౩	౬	౭౮
౨	౬	౧౨	౬	౩	౧౮	౯	౧౦	౯౦	౧౩	౭	౯౧
౨	౭	౧౪	౬	౪	౨౪	౧౦	౧	౧౦	౧౩	౮	౧౦౪
౨	౮	౧౬	౬	౫	౩౦	౧౦	౨	౨౦	౧౩	౯	౧౧౭
౨	౯	౧౮	౬	౬	౩౬	౧౦	౩	౩౦	౧౩	౧౦	౧౩౦
౨	౧౦	౨౦	౬	౭	౪౨	౧౦	౪	౪౦	౧౪	౧	౧౪
౩	౧	౩	౬	౮	౪౮	౧౦	౫	౫౦	౧౪	౨	౨౮
౩	౨	౬	౬	౯	౫౪	౧౦	౬	౬౦	౧౪	౩	౪౨
౩	౩	౯	౬	౧౦	౬౦	౧౦	౭	౭౦	౧౪	౪	౫౬
౩	౪	౧౨	౭	౧	౭	౧౦	౮	౮౦	౧౪	౫	౭౦
౩	౫	౧౫	౭	౨	౧౪	౧౦	౯	౯౦	౧౪	౬	౮౪
౩	౬	౧౮	౭	౩	౨౧	౧౦	౧౦	౧౦౦	౧౪	౭	౯౮
౩	౭	౨౧	౭	౪	౨౮	౧౧	౧	౧౧	౧౪	౮	౧౧౨
౩	౮	౨౪	౭	౫	౩౫	౧౧	౨	౨౨	౧౪	౯	౧౨౬
౩	౯	౨౭	౭	౬	౪౨	౧౧	౩	౩౩	౧౪	౧౦	౧౪౦
౩	౧౦	౩౦	౭	౭	౪౯	౧౧	౪	౪౪	౧౫	౧	౧౫
౪	౧	౪	౭	౮	౫౬	౧౧	౫	౫౫	౧౫	౨	౩౦
౪	౨	౮	౭	౯	౬౩	౧౧	౬	౬౬	౧౫	౩	౪౫
౪	౩	౧౨	౭	౧౦	౭౦	౧౧	౭	౭౭	౧౫	౪	౬౦
౪	౪	౧౬	౮	౧	౮	౧౧	౮	౮౮	౧౫	౫	౭౫
౪	౫	౨౦	౮	౨	౧౬	౧౧	౯	౯౯	౧౫	౬	౯౦
౪	౬	౨౪	౮	౩	౨౪	౧౧	౧౦	౧౧౦	౧౫	౭	౧౦౫
౪	౭	౨౮	౮	౪	౩౨	౧౨	౧	౧౨	౧౫	౮	౧౨౦

౧౫	౯	౧౩౫	౧౭	౨	౩౪	౧౮	౫	౯౦	౧౯	౮	౧౫౨
౧౫	౧౦	౧౫౦	౧౭	౩	౫౧	౧౮	౬	౧౦౮	౧౯	౯	౧౭౧
౧౬	౧	౧౬	౧౭	౪	౬౮	౧౮	౭	౧౨౬	౧౯	౧౦	౧౯౦
౧౬	౨	౩౨	౧౭	౫	౮౫	౧౮	౮	౧౪౪	౨౦	౧	౨౦
౧౬	౩	౪౮	౧౭	౬	౧౦౨	౧౮	౯	౧౬౨	౨౦	౨	౪౦
౧౬	౪	౬౪	౧౭	౭	౧౧౯	౧౮	౧౦	౧౮౦	౨౦	౩	౬౦
౧౬	౫	౮౦	౧౭	౮	౧౩౬	౧౯	౧	౧౯	౨౦	౪	౮౦
౧౬	౬	౯౬	౧౭	౯	౧౫౩	౧౯	౨	౩౮	౨౦	౫	౧౦౦
౧౬	౭	౧౧౨	౧౭	౧౦	౧౭౦	౧౯	౩	౫౭	౨౦	౬	౧౨౦
౧౬	౮	౧౨౮	౧౮	౧	౧౮	౧౯	౪	౭౬	౨౦	౭	౧౪౦
౧౬	౯	౧౪౪	౧౮	౨	౩౬	౧౯	౫	౯౫	౨౦	౮	౧౬౦
౧౬	౧౦	౧౬౦	౧౮	౩	౫౪	౧౯	౬	౧౧౪	౨౦	౯	౧౮౦
౧౭	౧	౧౭	౧౮	౪	౭౨	౧౯	౭	౧౩౩	౨౦	౧౦	౨౦౦

౧	౨	౨	౪	౩	౧౨	౭	౪	౨౮	౧౦	౫	౫౦
౨	౨	౪	౫	౩	౧౫	౮	౪	౩౨	౧౧	౫	౫౫
౩	౨	౬	౬	౩	౧౮	౯	౪	౩౬	౧౨	౫	౬౦
౪	౨	౮	౭	౩	౨౧	౧౦	౪	౪౦	౧౩	౫	౬౫
౫	౨	౧౦	౮	౩	౨౪	౧౧	౪	౪౪	౧౪	౫	౭౦
౬	౨	౧౨	౯	౩	౨౭	౧౨	౪	౪౮	౧౫	౫	౭౫
౭	౨	౧౪	౧౦	౩	౩౦	౧౩	౪	౫౨	౧౬	౫	౮౦
౮	౨	౧౬	౧౧	౩	౩౩	౧౪	౪	౫౬	౧౭	౫	౮౫
౯	౨	౧౮	౧౨	౩	౩౬	౧౫	౪	౬౦	౧౮	౫	౯౦
౧౦	౨	౨౦	౧౩	౩	౩౯	౧౬	౪	౬౪	౧౯	౫	౯౫
౧౧	౨	౨౨	౧౪	౩	౪౨	౧౭	౪	౬౮	౨౦	౫	౧౦౦
౧౨	౨	౨౪	౧౫	౩	౪౫	౧౮	౪	౭౨	౧	౬	౬
౧౩	౨	౨౬	౧౬	౩	౪౮	౧౯	౪	౭౬	౨	౬	౧౨
౧౪	౨	౨౮	౧౭	౩	౫౧	౨౦	౪	౮౦	౩	౬	౧౮
౧౫	౨	౩౦	౧౮	౩	౫౪	౧	౫	౫	౪	౬	౨౪
౧౬	౨	౩౨	౧౯	౩	౫౭	౨	౫	౧౦	౫	౬	౩౦
౧౭	౨	౩౪	౨౦	౩	౬౦	౩	౫	౧౫	౬	౬	౩౬
౧౮	౨	౩౬	౧	౪	౪	౪	౫	౨౦	౭	౬	౪౨
౧౯	౨	౩౮	౨	౪	౮	౫	౫	౨౫	౮	౬	౪౮
౨౦	౨	౪౦	౩	౪	౧౨	౬	౫	౩౦	౯	౬	౫౪
౧	౩	౩	౪	౪	౧౬	౭	౫	౩౫	౧౦	౬	౬౦
౨	౩	౬	౫	౪	౨౦	౮	౫	౪౦	౧౧	౬	౬౬
౩	౩	౯	౬	౪	౨౪	౯	౫	౪౫	౧౨	౬	౭౨

౧౩	౬	౭౮	౧౦	౮	౮౦	౭	౧౦	౭౦	౧౩	౧౪	౧౮౨
౧౪	౬	౮౪	౧౧	౮	౮౮	౮	౧౦	౮౦	౧౩	౧౫	౧౯౫
౧౫	౬	౯౦	౧౨	౮	౯౬	౯	౧౦	౯౦	౧౩	౧౬	౨౦౮
౧౬	౬	౯౬	౧౩	౮	౧౦౪	౧౦	౧౦	౧౦౦	౧౩	౧౭	౨౨౧
౧౭	౬	౧౦౨	౧౪	౮	౧౧౨	౧౧	౧౦	౧౧౦	౧౩	౧౮	౨౩౪
౧౮	౬	౧౦౮	౧౫	౮	౧౨౦	౧౨	౧౦	౧౨౦	౧౩	౧౯	౨౪౭
౧౯	౬	౧౧౪	౧౬	౮	౧౨౮	౧౩	౧౦	౧౩౦	౧౩	౨౦	౨౬౦
౨౦	౬	౧౨౦	౧౭	౮	౧౩౬	౧౪	౧౦	౧౪౦	౧౪	౧౧	౧౫౪
౧	౭	౭	౧౮	౮	౧౪౪	౧౫	౧౦	౧౫౦	౧౪	౧౨	౧౬౮
౨	౭	౧౪	౧౯	౮	౧౫౨	౧౬	౧౦	౧౬౦	౧౪	౧౩	౧౮౨
౩	౭	౨౧	౨౦	౮	౧౬౦	౧౭	౧౦	౧౭౦	౧౪	౧౪	౧౯౬
౪	౭	౨౮	౧	౯	౯	౧౮	౧౦	౧౮౦	౧౪	౧౫	౨౧౦
౫	౭	౩౫	౨	౯	౧౮	౧౯	౧౦	౧౯౦	౧౪	౧౬	౨౨౪
౬	౭	౪౨	౩	౯	౨౭	౨౦	౧౦	౨౦౦	౧౪	౧౭	౨౩౮
౭	౭	౪౯	౪	౯	౩౬	౧౧	౧౧	౧౨౧	౧౪	౧౮	౨౫౨
౮	౭	౫౬	౫	౯	౪౫	౧౧	౧౨	౧౩౨	౧౪	౧౯	౨౬౬
౯	౭	౬౩	౬	౯	౫౪	౧౧	౧౩	౧౪౩	౧౪	౨౦	౨౮౦
౧౦	౭	౭౦	౭	౯	౬౩	౧౧	౧౪	౧౫౪	౧౫	౧౧	౧౬౫
౧౧	౭	౭౭	౮	౯	౭౨	౧౧	౧౫	౧౬౫	౧౫	౧౨	౧౮౦
౧౨	౭	౮౪	౯	౯	౮౧	౧౧	౧౬	౧౭౬	౧౫	౧౩	౧౯౫
౧౩	౭	౯౧	౧౦	౯	౯౦	౧౧	౧౭	౧౮౭	౧౫	౧౪	౨౧౦
౧౪	౭	౯౮	౧౧	౯	౯౯	౧౧	౧౮	౧౯౮	౧౫	౧౫	౨౨౫
౧౫	౭	౧౦౫	౧౨	౯	౧౦౮	౧౧	౧౯	౨౦౯	౧౫	౧౬	౨౪౦
౧౬	౭	౧౧౨	౧౩	౯	౧౧౭	౧౧	౨౦	౨౨౦	౧౫	౧౭	౨౫౫
౧౭	౭	౧౧౯	౧౪	౯	౧౨౬	౧౨	౧౧	౧౩౨	౧౫	౧౮	౨౭౦
౧౮	౭	౧౨౬	౧౫	౯	౧౩౫	౧౨	౧౨	౧౪౪	౧౫	౧౯	౨౮౫
౧౯	౭	౧౩౩	౧౬	౯	౧౪౪	౧౨	౧౩	౧౫౬	౧౫	౨౦	౩౦౦
౨౦	౭	౧౪౦	౧౭	౯	౧౫౩	౧౨	౧౪	౧౬౮	౧౬	౧౧	౧౭౬
౧	౮	౮	౧౮	౯	౧౬౨	౧౨	౧౫	౧౮౦	౧౬	౧౨	౧౯౨
౨	౮	౧౬	౧౯	౯	౧౭౧	౧౨	౧౬	౧౯౨	౧౬	౧౩	౨౦౮
౩	౮	౨౪	౨౦	౯	౧౮౦	౧౨	౧౭	౨౦౪	౧౬	౧౪	౨౨౪
౪	౮	౩౨	౧	౧౦	౧౦	౧౨	౧౮	౨౧౬	౧౬	౧౫	౨౪౦
౫	౮	౪౦	౨	౧౦	౨౦	౧౨	౧౯	౨౨౮	౧౬	౧౬	౨౫౬
౬	౮	౪౮	౩	౧౦	౩౦	౧౨	౨౦	౨౪౦	౧౬	౧౭	౨౭౨
౭	౮	౫౬	౪	౧౦	౪౦	౧౩	౧౧	౧౪౩	౧౬	౧౮	౨౮౮
౮	౮	౬౪	౫	౧౦	౫౦	౧౩	౧౨	౧౫౬	౧౬	౧౯	౩౦౪
౯	౮	౭౨	౬	౧౦	౬౦	౧౩	౧౩	౧౬౯	౧౬	౨౦	౩౨౦

౧౭	౧౧	౧౮౭	౧౮	౧౧	౧౯౮	౧౯	౧౧	౨౦౯	౨౦	౧౧	౨౨౦
౧౭	౧౨	౨౦౪	౧౮	౧౨	౨౧౬	౧౯	౧౨	౨౨౮	౨౦	౧౨	౨౪౦
౧౭	౧౩	౨౨౧	౧౮	౧౩	౨౩౪	౧౯	౧౩	౨౪౭	౨౦	౧౩	౨౬౦
౧౭	౧౪	౨౩౮	౧౮	౧౪	౨౫౨	౧౯	౧౪	౨౬౬	౨౦	౧౪	౨౮౦
౧౭	౧౫	౨౫౫	౧౮	౧౫	౨౭౦	౧౯	౧౫	౨౮౫	౨౦	౧౫	౩౦౦
౧౭	౧౬	౨౭౨	౧౮	౧౬	౨౮౮	౧౯	౧౬	౩౦౪	౨౦	౧౬	౩౨౦
౧౭	౧౭	౨౮౯	౧౮	౧౭	౩౦౬	౧౯	౧౭	౩౨౩	౨౦	౧౭	౩౪౦
౧౭	౧౮	౩౦౬	౧౮	౧౮	౩౨౪	౧౯	౧౮	౩౪౨	౨౦	౧౮	౩౬౦
౧౭	౧౯	౩౨౩	౧౮	౧౯	౩౪౨	౧౯	౧౯	౩౬౧	౨౦	౧౯	౩౮౦
౧౭	౨౦	౩౪౦	౧౮	౨౦	౩౬౦	౧౯	౨౦	౩౮౦	౨౦	౨౦	౪౦౦

ముప్పాతికలు.

౧	౻	౻
౧౦	౻	౭౺
౧౦౦	౻	౭౫
౧౦౦౦	౻	౭౫౦
౨	౻	౧౺
౨౦	౻	౧౫
౨౦౦	౻	౧౫౦
౨౦౦౦	౻	౧౫౦౦
౩	౻	౨౹
౩౦	౻	౨౨౺
౩౦౦	౻	౨౨౫
౩౦౦౦	౻	౨౨౫౦
౪	౻	౩
౪౦	౻	౩౦
౪౦౦	౻	౩౦౦
౪౦౦౦	౻	౩౦౦౦
౫	౻	౩౻
౫౦	౻	౩౭౺
౫౦౦	౻	౩౭౫
౫౦౦౦	౻	౩౭౫౦
౬	౻	౪౺
౬౦	౻	౪౫
౬౦౦	౻	౪౫౦
౬౦౦౦	౻	౪౫౦౦
౭	౻	౫౹
౭౦	౻	౫౨౺
౭౦౦	౻	౫౨౫
౭౦౦౦	౻	౫౨౫౦
౮	౻	౬
౮౦	౻	౬౦
౮౦౦	౻	౬౦౦
౮౦౦౦	౻	౬౦౦౦
౯	౻	౬౻
౯౦	౻	౬౭౺
౯౦౦	౻	౬౭౫
౯౦౦౦	౻	౬౭౫౦
౧౦౦౦౦	౻	౭౫౦౦

అర్ధం.

౧	౺	౺
౧౦	౺	౫
౧౦౦	౺	౫౦
౧౦౦౦	౺	౫౦౦
౨	౺	౧
౨౦	౺	౧౦
౨౦౦	౺	౧౦౦
౨౦౦౦	౺	౧౦౦౦
౩	౺	౧౺
౩౦	౺	౧౫
౩౦౦	౺	౧౫౦
౩౦౦౦	౺	౧౫౦౦
౪	౺	౨
౪౦	౺	౨౦
౪౦౦	౺	౨౦౦
౪౦౦౦	౺	౨౦౦౦
౫	౺	౨౺
౫౦	౺	౨౫
౫౦౦	౺	౨౫౦
౫౦౦౦	౺	౨౫౦౦
౬	౺	౩
౬౦	౺	౩౦
౬౦౦	౺	౩౦౦
౬౦౦౦	౺	౩౦౦౦
౭	౺	౩౺
౭౦	౺	౩౫
౭౦౦	౺	౩౫౦
౭౦౦౦	౺	౩౫౦౦
౮	౺	౪
౮౦	౺	౪౦
౮౦౦	౺	౪౦౦
౮౦౦౦	౺	౪౦౦౦
౯	౺	౪౺
౯౦	౺	౪౫
౯౦౦	౺	౪౫౦
౯౦౦౦	౺	౪౫౦౦
౧౦౦౦౦	౺	౫౦౦౦

పాతికలు.

౧	౹	
౧౦	౹	౨౺
౧౦౦	౹	౨౫
౧౦౦౦	౹	౨౫౦
౨	౹	౺
౨౦	౹	౫
౨౦౦	౹	౫౦
౨౦౦౦	౹	౫౦౦
౩	౹	౻
౩౦	౹	౭౺
౩౦౦	౹	౭౫
౩౦౦౦	౹	౭౫౦
౪	౹	౧
౪౦	౹	౧౦
౪౦౦	౹	౧౦౦
౪౦౦౦	౹	౧౦౦౦
౫	౹	౧౹
౫౦	౹	౧౨౺
౫౦౦	౹	౧౨౫
౫౦౦౦	౹	౧౨౫౦
౬	౹	౧౺
౬౦	౹	౧౫
౬౦౦	౹	౧౫౦
౬౦౦౦	౹	౧౫౦౦

౭	|	౧౻
౭౦	|	౧౭౻
౭౦౦	|	౧౭౫
౭౦౦౦	|	౧౭౫౦
౮	|	౨
౮౦	|	౨౦
౮౦౦	|	౨౦౦
౮౦౦౦	|	౨౦౦౦
౯	|	౨|
౯౦	|	౨౨౻
౯౦౦	|	౨౨౫
౯౦౦౦	|	౨౨౫౦
౧౦౦౦౦	|	౨౫౦౦

ముప్పీసములు.

౧	౽	౽
౧౦	౽	౧౻౽
౧౦౦	౽	౧౮౻
౧౦౦౦	౽	౧౮౭౻
౨	౽	|౽
౨౦	౽	౩౻
౨౦౦	౽	౩౭౻
౨౦౦౦	౽	౩౭౫
౩	౽	౪—
౩౦	౽	౫౪౽
౩౦౦	౽	౫౬|
౩౦౦౦	౽	౫౬౨౻
౪	౽	౻
౪౦	౽	౭౻
౪౦౦	౽	౭౫
౪౦౦౦	౽	౭౫౦
౫	౽	౻౽
౫౦	౽	౯|౽
౫౦౦	౽	౯౩౻
౫౦౦౦	౽	౯౩౭౻
౬	౽	౧౽
౬౦	౽	౧౧|
౬౦౦	౽	౧౧౨౻
౬౦౦౦	౽	౧౧౨౫
౭	౽	౧|—
౭౦	౽	౧౩౽
౭౦౦	౽	౧౩౧|
౭౦౦౦	౽	౧౩౧౨౻
౮	౽	౧౻
౮౦	౽	౧౫
౮౦౦	౽	౧౫౦
౮౦౦౦	౽	౧౫౦౦
౯	౽	౧౪౽
౯౦	౽	౧౬౻౽
౯౦౦	౽	౧౬౮౻
౯౦౦౦	౽	౧౬౮౭౻
౧౦౦౦౦	౽	౧౮౭౫

పరకలు.

౧	౽	౽
౧౦	౽	౧|
౧౦౦	౽	౧౨౻
౧౦౦౦	౽	౧౨౫
౨	౽	|
౨౦	౽	౨౻
౨౦౦	౽	౨౫
౨౦౦౦	౽	౨౫౦
౩	౽	|౽
౩౦	౽	౩౻
౩౦౦	౽	౩౭౻
౩౦౦౦	౽	౩౭౫
౪	౽	౪
౪౦	౽	౫
౪౦౦	౽	౫౦
౪౦౦౦	౽	౫౦౦
౫	౽	౪౽
౫౦	౽	౬|
౫౦౦	౽	౧౨౻
౫౦౦౦	౽	౬౨౫
౬	౽	౻
౬౦	౽	౭౻
౬౦౦	౽	౭౫
౬౦౦౦	౽	౭౫౦
౭	౽	౻౽
౭౦	౽	౮౻
౭౦౦	౽	౮౭౻
౭౦౦౦	౽	౮౭౫
౮	౽	౧
౮౦	౽	౧౦
౮౦౦	౽	౧౦౦
౮౦౦౦	౽	౧౦౦౦
౯	౽	౧౽
౯౦	౽	౧౧|
౯౦౦	౽	౧౧౨౻
౯౦౦౦	౽	౧౧౨౫
౧౦౦౦౦	౽	౧౨౫౦

వీసములు.

౧	—	—
౧౦	—	౪౽
౧౦౦	—	౬|
౧౦౦౦	—	౬౨౻
౨	—	౽
౨౦	—	౧|
౨౦౦	—	౧౨౻
౨౦౦౦	—	౧౨౫
౩	—	౽
౩౦	—	౧౻౽
౩౦౦	—	౧౮౻
౩౦౦౦	—	౧౮౭౻
౪	—	|
౪౦	—	౨౻
౪౦౦	—	౨౫
౪౦౦౦	—	౨౫౦
౫	—	|—
౫౦	—	౩౽
౫౦౦	—	౩౧|
౫౦౦౦	—	౩౧౨౻
౬	—	|౽
౬౦	—	౩౻
౬౦౦	—	౩౭౻
౬౦౦౦	—	౩౭౫
౭	—	|౽
౭౦	—	౪|౽
౭౦౦	—	౪౩౻
౭౦౦౦	—	౪౩౭౻
౮	—	౪
౮౦	—	౫
౮౦౦	—	౫౦
౮౦౦౦	—	౫౦౦
౯	—	౪—
౯౦	—	౫౪౽
౯౦౦	—	౫౬|
౯౦౦౦	—	౫౬౨౻
౧౦౦౦౦	—	౬౨౫

ముక్కాలువీసములు.

౧	౻౽	౻
౧౦	౻	|౽౻
౧౦౦	౻	౪౪౽
౧౦౦౦	౻	౪౬౻౽
౨	౻	—౪
౨౦	౻	౻౽
౨౦౦	౻	౯|౽
౨౦౦౦	౻	౯౩౻
౩	౻	౽|
౩౦	౻	౧|౽౪
౩౦౦	౻	౧౪—
౩౦౦౦	౻	౧౪౦౪౽
౪	౻	౽
౪౦	౻	౧౻౽
౪౦౦	౻	౧౮౻
౪౦౦౦	౻	౧౮౭౻

౫	ɰ	౩-ч
౫౦	ɰ	౨|-ч
౫౦౦	ɰ	౨౩|-
౫౦౦౦	ɰ	౨౩౪|౭
౬	ч	|౧ч
౬౦	ɰ	౨ч-
౬౦౦	ɰ	౨౮౭
౬౦౦౦	ɰ	౨౮౧|
౭	ɰ	|-|
౭౦	ɰ	౧|౦ч
౭౦౦	ɰ	౩౨ч-
౭౦౦౦	ɰ	౧౮౮౭
౮	ɰ	|౭
౮౦	ɰ	౩ч
౮౦౦	ɰ	౩౭ч
౮౦౦౦	ɰ	౩౭౫
౯	ɰ	|౭ч
౯౦	ɰ	౪౭ч
౯౦౦	ɰ	౪౨౭
౯౦౦౦	ч౪౨౧ɰ౭	
౧౦౦౦౦	ɰ	౪౬౮ɰ

అరవీసములు.

౧	чవీ	ч
౧౦	ч	|-
౧౦౦	ч	౩౭
౧౦౦౦	ч	౩౧|
౨	ч	-
౨౦	ч	ч౬
౨౦౦	ч	౬|
౨౦౦౦	ч	౬౨ч
౩	ч	-ч
౩౦	ч	ɰ౭
౩౦౦	ч	౯|౭
౩౦౦౦	ч	౯౩ч
౪	ч	౭

౪౦౦	ч	౧౨
౪౦౦౦	ч	౧౨౫
౫	ч	౭ч
౫౦	ч	౧ч-
౫౦౦	ч	౧౫ч౭
౫౦౦౦	ч	౧౫౬|
౬	ч	౩
౬౦	ч	౧ч౭
౬౦౦	ч	౧౮ч
౬౦౦౦	ч	౧౮౭ч
౭	ч	౭ч
౭౦	ч	౨౭
౭౦౦	ч	౨౧ч౭
౭౦౦౦	ч	౨౧౮ɰ
౮	ч	|
౮౦	ч	౨ч
౮౦౦	ч	౨౧
౮౦౦౦	ч	౨౫౦
౯	ч	|౧ч
౯౦	ч	౨ч-
౯౦౦	ч	౨౮౭
౯౦౦౦	ч	౨౮౧|
౧౦౦౦౦	ч	౩౧౨ч

కానులు.

౧	| ౪	|
౧౦	|	౭ч
౧౦౦	|	౧ч-
౧౦౦౦	|	౧౫ч౭
౨	|	ч
౨౦	|	|-
౨౦౦	|	౩౭
౨౦౦౦	|	౩౧|
౩	|	ɰ
౩౦	|	|౭ч
౩౦౦	|	౪ч౭

౪	|	-
౪౦	|	ч౭
౪౦౦	|	౬|
౪౦౦౦	|	౬౨ч
౫	|	-|
౫౦	|	ɰ౦ч
౫౦౦	|	౭ɰ-
౫౦౦౦	|	౭౮౭
౬	|	-ч
౬౦	|	ɰ
౬౦౦	|	౯|౭
౬౦౦౦	|	౯౩ɰ
౭	|	-ч
౭౦	|	౧-ч
౭౦౦	|	౧౦ч౭
౭౦౦౦	|	౧౦౯|౭
౮	|	౭
౮౦	|	౧|
౮౦౦	|	౧౨ч
౮౦౦౦	|	౧౨౫
౯	|	౭|
౯౦	|	౧|౭ч
౯౦౦	|	౧౪-
౯౦౦౦	|	౧౪౦ч౭
౧౦౦౦౦	|	౧౫౬|

ముప్పాతికలు.

౧౧	ɰ	౮|
౧౨	ɰ	౯
౧౩	ɰ	౯ɰ
౧౪	ɰ	౧౦ч
౧౫	ɰ	౧౧|
౧౬	ɰ	౧౨
౧౭	ɰ	౧౨ɰ
౧౮	ɰ	౧౩ч
౧౯	ɰ	౧౪|

అరలు.

౧౧	ч	౫ч
౧౨	ч	౬
౧౩	ч	౬ч
౧౪	ч	౭
౧౫	ч	౭ч
౧౬	ч	౮
౧౭	ч	౮ч
౧౮	ч	౯
౧౯	ч	౯ч
౨౦	ч	౧౦

పాతికలు.

౧౧	|	౨ч
౧౨	|	౩
౧౩	|	౩|
౧౪	|	౩ч
౧౫	|	౩ɰ
౧౬	|	౪
౧౭	|	౪|
౧౮	|	౪ч
౧౯	|	౪ɰ
౨౦	|	౫

ముప్వీసములు.

౧౧	౭	౨-
౧౨	౭	౨|
౧౩	౭	౨|౭
౧౪	౭	౨ч౭
౧౫	౭	౨ч-
౧౬	౭	౩
౧౭	౭	౩౭
౧౮	౭	౩|౭
౧౯	౭	౩ч-
౨౦	౭	౩ɰ

పరకలు.

౧౧	౭	౧|౭

౧౩	౽	౧౻౽	౧౫	—	౼౽	౧౭	౼	౼౦౻	౧౯	౻	౻—౻
౧౪	౽	౧౻	౧౬	—	౧	౧౮	౼	౼—౻	౨౦	౻	౻౽
౧౫	౽	౧౻౽	౧౭	—	౧—	౧౯	౻	౼౽|			
౧౬	౽	౨	౧౮	—	౧౽	౨౦	౻	౼౾			
౧౭	౽	౨౽	౧౯	—	౧౾						
౧౮	౽	౨	౨౦	—	౧						
౧౯	౽	౨౽									
౨౦	౽	౨|									

వీసములు.

౧౧	—	౻౾
౧౨	—	౼
౧౩	—	౻—
౧౪	—	౼

ముక్కాలు.

౧౧	౼౸	౻౦
౧౨	౼	౻—
౧౩	౼	౻—౻
౧౪	౼	౻౽౻
౧౫	౼	౻౽
౧౬	౼	౼

అర్ధవీసములు.

౧౧	౻	|—౻
౧౨	౻	|౽
౧౩	౻	|౽౻
౧౪	౻	|౾
౧౫		౻
౧౬		౻
౧౭	|	౻
౧౮	౻	౻—

కానులు.

౧	|	౽౻
[illegible]	|	౾
[illegible]	|	౾|
[illegible]	|	౾౻
[illegible]	|	౾౼
[illegible]	|	|
[illegible]	|	౦|
[illegible]	|	|౦౻
[illegible]	|	|౦౻
౧౦	|	|—

ముప్పాతికలు.

౼	౼	౻—
౼	౻	|౽
౼	|	౧౾
౻	౾	౧౽|
౼	౽	౧—౻
౼	—	౦౻
౻	౻౸	వీ౻౽౧
౼	౻వ	౧౸|౽౧
౻	|౸	౧౦౽౩

అరలు.

౻	౻	|
౻	|	౧౽
౻	౾	౦—౻
౻	౽	౦—
౻	—	౦వ౻
౻	౼౸	౸౦|౽౨
౻	౻వ	౦౸|
౻	|౸	౧౦౽౨

పాతికలు.

|	|	—	—
|	౾	౦౸౻	—

|		౧౸౻
|		౦౸|
|	౻౸	౧౦౽౩
|	౻వ	౦౧౽౨
|	|౸	౧౦౽౧

...క్కసములు.

౾		౸౻౽౧
౾		౸|౽౨
౾		౧౦౽౩
౾	౼౸	౧౦౽౨|
౾	౻వ	౧౦౽౧౻
౾	|౸	౧౦౽౼

...కలు.

౽	౽	|
౽	—	౧౦౽౭
౽	౻౸	౧౦౽౧౻
౽	౻వ	౧౦౽౧
౽	|౸	౧౦౽౻

విసములు.

—	—	౽౧
—	౼౸	౽౦౼

-	౪వీ	పెం౦౪		అరవీసములు.	
-	|క	పెం౦|	౪వీ	౪వీ	పెం౦|
	ముక్కానులు.		౪	|క	పెం౦౦౨
౪క	౪క	పెం౦౪-		కానులు.	
౪	౪వీ	పెం౦|౨	|క	|క	పెం౦౦|
౪	|క	పెం౦౦౨			

సీ॥ ఖర్జూర ఫలములు గణికం దుకొని తెచ్చి సగపాలు మోహంబు సతికి నిచ్చె। నందు వాలస పాలు నను గుతమ్మునికిచ్చె నష్టభాగంబిచ్చె నతని సతికి। తగ తొమ్మిదో పాలు నెనయు మునికిచ్చె నుతని చేత వాల్గున్న దల్లికిచ్చె। మొదట తెచ్చిన వెన్ని మోహంబు సతికెన్ని బాలతకెన్ని వాని భార్యకెన్ని। తనయునకెన్ని యిచ్చె దడగాక తల్లికి। నాలుగెట్టులాయె ననుమతోడ। గణిత మెఱిగినట్టి గరణాల బిలిపించి। యాడుగవలయు దేశ యవసరమున॥ (పండ్లు- ౨౮౮.)

గణిత పరికర్మంబులు.——గణిత శాస్త్రము నందు జెప్పబడియున్న యష్ట పరికర్మంబులయందు నత్యంతోపయుక్తంబులైన - సంకలన - వ్యవకలన- గుణక- భాగహారములనెడి నాలుగు పరికర్మంబులను వానికి నుదాహరణంబులను దెలియజేయబడుచున్నవి.

సంకలనము.—— ఒక సంఖ్యక్రింద నొక సంఖ్యనుంచి పైసంఖ్యతో గూర్చుట సంకలనము. ఉదాహరణములు.

౧౨	౮౫	౧౯౬	౧౯౫	౧౧౩౬	౧౬౦౭౭౫
౩౨	౪౩	౪౬౬		౩౦౯౫	౩౩౫౯౫౪
౪౪	౧౨౮	౬౬౨	౧౧౮౪	౪౨౩౧	౪౯౬౭౨౯

వ్యవకలనము.—— ఒకసంఖ్యక్రింద నొకసంఖ్యనుంచి పైసంఖ్యలో తీసి వేయుట వ్యవకలనము. ఉదాహరణములు.

౨౮౫౭	౬౦౦౩౧౯	౫౧౨౨౨౨	౬౦౦౦౦౦౩౩
౧౪౩౨	౩౦౯౫౭౯	౧౯౬౭౯౯	౩౦౦౦౦౦౫౯
౧౪౨౫	౨౯౦౭౪౦	౩౧౫౪౨౩	౨౯౯౯౯౯౭౪

గుణకము.—— ఒకసంఖ్యక్రింద నొకసంఖ్యనుంచి పైసంఖ్యను పెంచుట గుణకము, అదియు అనులోమగుణకము, విలోమగుణకము, అథ

ఖండగుణకము-హ్రస్వఖండగుణకము-త్రస్తగుణకము - అని యాఱువిధంబులు గానున్నవి- అందులో మొదటినుండి కొనవఱకు పెంచుట అనులోమ గుణము- కొననుండి పైవఱకు పెంచు విలోమగుణకము- పైలెక్కను రెట్టించి క్రిందిలెక్కను అర్ధించి పెంచుట అర్ధఖండగుణకము- క్రిందిలెక్కను రెట్టించి పైలెక్కను అర్ధించి పెంచుట హ్రస్వఖండగుణకము- చక్రము వేసి పెంచుట త్రస్త గుణకము.

ఉదాహరణములు.

అనులోమము.	విలోమము.	అర్ధఖండము.	హ్రస్వఖండము
౨౫౬	౨౫౬	౨౫౬	౨౫౬
౨౫౬	౨౫౬	౨౫౬	౨౫౬
౪	౩౬	౫౧౨	౧౨౮
౧౦	౩౦	౧౨౮	౫౧౨
౧౨	౧౨	౧౬	౧౬
౧౦	౩౦	౮	౦
౨౫	౨౫	౪౦	౨
౩౦	౧౦	౪	౮
౧౨	౧౨	౨	౨
౩౦	౧౦	౧౦	౧
౩౬	౪	౨	౪౦
		౧	౧౦
		౫	౫
౧	౧	౧	౧
౬౫౫౩౬	౬౫౫౩౬	౬౫౫౩౬	౬౫౫౩౬

త్రస్తగుణకము.

	౨	౫	౬
౨	౪	౧ / ౦	౧ / ౨
౫	౧ / ౦	౨ / ౫	౩ / ౦
౬	౧ / ౨	౩ / ౦	౩ / ౬

౬ ౫ ౫ ౩ ౬

భాగహారము, ఒకసంఖ్యను పార్శ్వమునందొకసంఖ్యనుంచియాపార్శ్వ సంఖ్యచేతనాసంఖ్యలోపాలుగొనుటభాగహారము- ఉదాహరణములు-

౩

౩)౪౫౬(లబ్ధము ౧౫౨

౧౫

౧౫౬

౬

౬

౦

౪

౨౫౬)౬౫౫౩౬)లబ్ధము ౨౫౬

...

౨౫౫౩౬

౧౨

౧౫౫౩౬

౧౦

౧౪౩౩౬

౨౫

౪౩౩౬

౩౦

౧౭౩౬

౧౨

౧౫౩౬

౩౦

౩౩౬

౩౬

౩౬

౦౦

౬

౩౨)౬౭౪(లబ్ధము ౨౧

౪

౭౪

౩

౫౪

౨

౨౪

౨౨ శేషము

ఈలాగున సంకలితాది గణితపరికర్మంబులన్నియెడ నూహింపవలయు-

ణణ ౧కి-	మాళ్ళలాలు	౧౦	౹౬కి	...	౭౻	పా౹కి	...	౹—
౻౬కి	...	౧౭౻	౹౨కి	...	౭౪	ణణ ౧కి-	యాంకలు	౹౪౫
౻౨కి	...	౧౭౪	౹—కి	...	౬౹	౻కి	...	౩౩౻
౻—కి	...	౧౬౹	౹కి	...	౫	౪కి	...	౨౭౪
౻కి	...	౧౫	౬కి	...	౩౻	౹కి	...	౧౧౹
౪౬	...	౧౩౻	౨కి	...	౨౪	౬కి	...	౭౹౬
౪౨కి	...	౧౨౪	—కి	...	౧౹	౨కి	...	౫౪౨
౪—	...	౧౧౹	పా౻కి	...	౻౩	—కి	...	౨౻—
౪కి	...	౧౨	పా౪కి	...	౪౨	ౙం ౪కి	...	౧౹౨౪

కావు౧కి ... ౨॥

రూపాయ౧కి- అరర్ధా ౨
పావులాలు ౪
పరకరూపాయలు ౮
అణాలు ౧౬
పైసాలు ౧౯౨
అణా ౧కి- పైసాలు ౧౨
పైసా ౧కి- సెంట్లు ౧౦౦
పూటా ౧కి- మాత్రలు ౨౦
౪కి .. ౧౫
౩కి .. ౧౦
౹కి ... ౫
౨కి ... ౩౪
౨కి ... ౨॥
—కి ... ౧|
గరిసె౧కితూములు ౪౦౦
కు. మ ౧కి ... ౧౨
నాముల౧కి పళ్ళు ౮
పడి ౧కి అర్శాణలు ౮

ధాన్యరాసికొలతలెక్కలు
కలము౧కిపందుములు ౨
చేదుములు ౪
ఇద్దుమ్మిగసలు ౮
తూ-కుం ౧౬
తూములు ౨౦
ఇరసలు ౪౦
కుంచాలు ౮౦
౨-ముంత ౧౬౦

ముంతలు ౩౨౦
మానికె ౬౪౦
తవ్వలు ౧౨౮౦
సోలలు ౨౫౬౦
అద్దలు ౫౧౨౦
చిట్లు ౧౦౨౪౦

తూము౧కి గరసలు ౨
కుంచాలు ౪
౨-ముంతలు ౮
ముంతలు ౧౬
మానికెలు ౩౨
తవ్వలు ౬౪
సోలలు ౧౨౮
అద్దలు ౨౫౬
చిట్లు ౫౧౨
బారువ౧కి మణుగు ౨౦
వీశలు ౧౬౦
సేరులు ౮౦౦
పలములు ౬౪౦౦
తులములు ౧౯౨౦౦
మణుగు౧కి- వీశెలు ౮
సేరులు ౪౦
పలములు ౩౨౦
తులములు ౯౬౦
వీశ౧కి- సేరులు ౫
పలములు ౪౦

తులములు ౧౨౦
సేరు ౧కి- పలములు ౮
తులములు ౨౪
పలము౧కితులములు ౩
బారువ౧కిరతులు ౫౦౦
మణుగు౧కిరతులు ౨౫
వీసె ౧కిరతులు ౩౭
సేరు ౫కిరతి ౧౦౪౭
పలము ౧కిరతి ౦౦—|
సేరు ౧కి- ఉండడబ్బుల [ఎత్తు ౧౮
డా-డబ్బుల ఎ ౨౬
ఎ-రూపాయ ౨౪
ఎ-వరహాలు ౮౦
పలము౧కి ఎ-ర్పా ౩
ఎ-వరహా ౧౦
మణుగు ౧కి- దడియము (లు ౪
దడియ౧కిపంచాసేర్లు ౨
పం-సే౧కికచ్చాసేర్లు ౬
క-సే ౧కి- తులములు ౧౨

కాసె౧కి- కుంటలు ౧౦౦
కుంట౧కి-చ-గజము ౬౪
చ-గజ౧కి-చ-అడుగు ౯
చ-అడుగు౧కి-చ-అం
గుళములు ౧౪౪

నిత్యనక్షత్రములు చెప్పేటందుకు సూత్రము.

ఆ. చనిన మాసములను చయ్యన రెట్టించి । గతదినంబులందు గలయ గూడి
... నెరిగెక్క బెట్టిన । తత్తారవచ్చు నిజముగాను.

ఉత్తరములు వ్రాయుటకు సూత్రము.

చ. అధిపతిసంధివిగ్రహరహస్యకు రేఖలు వ్రాయుమన్నచో
నిధిసపావకాష్టశరనేత్రనగాంబుధిచంద్రసంఖ్యల
బుధనుతశ్రీయుతములకు । పూర్వముతో మొదటి త్రివ్రాయుడీ
బధిరులు మూకలంధులును బాలురువృద్ధులు మెచ్చునట్లుగాన్.

సీ. అర్చకుండొకడుదివ్యాబ్జముల్ గొనివచ్చి । మూడదుర్గతస్థానములకు జేర్చి
తొలిదేవళంబుమూంగలికొలంతునదొక । జే. పుష్పములయథాస్థితిదలిర్చి
నందుగొన్నిటిని దైత్యారికర్పించి । శేషమువలిగుడి తటాకమునమంప
డత్తూనముల రెట్టిదనదుబూర్వపురీతి । నర్పించి యవలి కోశంబువలన
ద్రిగుణమైన మొదలిదీని నటరమేశు । బూజసేసి మిగులుపూలుగుళ్లమూట
రెంటనొకటనొగివృద్ధిగానుంచె, తొలుత నెన్ని దెచ్చెనో యజములు.

ఇందుకు సూత్రము.

క. తిరమగుప్రసూనవృద్ధులు । వరుసనులిఖయించి యంశవర్గంబు బట్ । స్ప
రగుణితంబైననుగన । బరగంబూజాప్రసూనపటలంబనఘా.

క. మున్నాటరువదిమాడలు । యెన్నగబడియుంగరంబు లెంతెంతొ భటుం
డెన్నాళ్లజీతమతి యెన । నన్నాళ్లకునుంగరంబులారాజిచ్చున్॥

ఇందుకు సూత్రము.

ఆ॥ ఒకటిరెండుమూడునొనరంగనాల్గిడి । యవియు బెట్టినన్ని యమర బెట్టి
నూలు బెట్టిపిదపనూటయేబది బెట్టి । ఉంగరముల యెత్తెరుగవచ్చు॥

ఉంగరములయెత్తు,—౧ ౨ ౩ ౪- ౧౦ ౨౦ ౩౦ ౪౦- ౧౦౦ ౧౫౦.

క॥ ఇను రాశిమూటిలోపల । గడపడుమగుణించి రాశిగ్రక్కొని మొదలన్
వడిబాలుగొన్న లబ్ధము । బడమింద్రైరాశిఫలము బుధజనవినుతా॥

పుట్టి ౧కి- వరహాలు ౪ చొప్పున-౨౫ వరహాలకు యెన్ని పుట్లు కొనవచ్చును?

ఇకను కాలదేశవ్యవహారంబులు ఇవె ప్రభవలంయురు

కాలవ్యవహారంబులు.

కాలంబనగాపోయెను వచ్చెను ఇవి మొదలయినవ్యవహారంబులకు
గారణంబైన భగవస్స్వరూపంబె కాలంబు- అట్టికాలం బఖండంబైనను
గ్రహరాశినక్షత్రాద్యాత్మకంబై జ్యోతిశ్చక్రంబునందు దిరుగుచున్న చంద్ర

సూర్య గతులంబట్టి యఖండకాలమునందు ఖండకల్పనంబు జేసి జనులు వ్యవహారంబు జరిగించుటవలన నావ్యవహారంబుల తెలియజేయ బడుచున్నవి. అదెట్లనిన, మనుష్యుని ౬ రెప్పపాట్లకాలము ౧ విగడియ, ౬౦ విగడియలు ౧ గడియ, ౭½ గడియలు ౧ ఝాము, ౮ ఝాములు ౧ రాత్రి పగలు, ఇదే తిథి యండ్రు, ఇటువంటి తిథులు ౧౫ ఐతే ౧ పక్షము, ౨ పక్షములు ౧ నెల, ఇదే పితృదేవతలకు నొక యహోరాత్రము, ౨ నెలలు ఋతువు, ౩ ఋతువులు ౧ అయనము, ౨ అయనములు, ౧ ఏడాది, ఇదే దేవతలకు నొక యహోరాత్రము, ఇట్టి సంవత్సరములు ౧౦౦ ఐతే నొక మనుష్యమానము, ఈలాగే పితృదేవతలకును దేవతలకును వారివారి యహోరాత్రముచేత వారివారికి పక్షములు, మాసములు, ఋతువులు, అయనములు, సంవత్సరములును తెలియదగిన. ఇక వీనికి విశేషంబులం తెలియజేయబడుచున్నవి.

సంవత్సరములు ౬౦.—ప్రభవ- విభవ- శుక్ల- ప్రమోదూత- ప్రజోత్పత్తి- ఆంగీరస- శ్రీముఖ- భవ- యువ- ధాతు- ఈశ్వర- బహుధాన్య- ప్రమాది- విక్రమ- విషు- చిత్రభాను- స్వభాను- తారణ- పార్థివ- వ్యయ- సర్వజిత్తు సర్వధారి- విరోధి- వికృతి- ఖర- నందన- విజయ- జయ- మన్మథ- దుర్ముఖి- హేవళంబి- విళంబి- వికారి- శార్వరి- ప్లవ - శుభకృతు- శోభకృతు- క్రోధి- విశ్వావసు- పరాభవ- ప్లవంగ- కీలక- సౌమ్య- సాధారణ- విరోధికృతు- పరీధావి- ప్రమాదీచ- ఆనంద- రాక్షస- నళ- పింగళ- కాళయుక్తి- సిద్ధార్థి- రౌద్రి- దుర్మతి- దుందుభి| రుధిరోద్గారి- రక్తాక్షి- క్రోధన- అక్షయ-

అయనములు ౨.—ఉత్తరాయనము దక్షిణాయనము.

ఋతువులు ౬.—వసంతఋతువు, గ్రీష్మఋతువు, వర్షఋతువు, శరదృతువు, హేమంతఋతువు, శిశిఋతువు.

తెలుగు నెలలు ౧౨.—చైత్రము- వైశాఖము-, జ్యేష్ఠము- ఆషాఢము- శ్రావణము- భాద్రపదము - ఆశ్వయుజము- కార్తీకము- మార్గశిరము- పుష్యము- మాఘము- ఫాల్గుణము.

అరవ నెలలు ౧౨.—చిత్రి- వైయాశి- ఆని- ఆడి- ఆవణి- పెరటాశి- అర్పిశి- కార్తికి- మార్గళి- తయి- మాశి- పంగుని.

ఇంగ్లీషు నెలలు ౧౨.— జనవరి- ఫిబ్రవరి- మార్చి- ఏప్రల్- మేయి- జూన్- జూలై- ఆగస్టు- సెప్టంబర్- అక్టోబర్- నవంబర్- డిసంబర్

తురక నెలలు ౧౨ — మొహరం- సఫర్- రబ్బీలవల్- రబ్బీసాని- జమాదిలవల్- జమాదిసాని- రజబు- షాబాన్- రంజాన్- షవ్వాల్- జిలకాత్ జిలహేజ్.

శుక్లపక్షతిథులు ౧౫.—

శుద్ధపాడ్యమి	౧	శుద్ధషష్ఠి	౬	శుద్ధయేకాదశి	౧౧
శుద్ధవిదియ	౨	శుద్ధసప్తమి	౭	శుద్ధద్వాదశి	౧౨
శుద్ధతదియ	౩	శుద్ధాష్టమి	౮	శుద్ధత్రయోదశి	౧౩
శుద్ధచవితి	౪	శుద్ధనవమి	౯	శుద్ధచతుర్దశి	౧౪
శుద్ధపంచమి	౫	శుద్ధదశమి	౧౦	పున్నమ	౧౫

కృష్ణపక్షతిథులు ౧౫.

బహుళపాడ్యమి	౧	బహుళషష్ఠి	౬	బహుళయేకాదశి	౧౧
బహుళవిదియ	౨	బహుళసప్తమి	౭	బహుళద్వాదశి	౧౨
బహుళతదియ	౩	బహుళాష్టమి	౮	బహుళత్రయోదశి	౧౩
బహుళచవితి	౪	బహుళనవమి	౯	బహుళచతుర్దశి	౧౪
బహుళపంచమి	౫	బహుళదశమి	౧౦	బహుళమావాస్య	౧౫

వారములు ౭		వారములకు ప్రతి నామములు ౭.	
ఆదివారము	౧	భానువారము	౧
సోమవారము	౨	ఇందువారము	౨
మంగళవారము	౩	భౌమవారము	౩
బుధవారము	౪	సౌమ్యవారము	౪
బృహస్పతివారము	౫	గురువారము	౫
శుక్రవారము	౬	భార్గవవారము	౬
శనివారము	౭	మందవారము	౭

యుగములు ౪.— కృతయుగము- త్రేతాయుగము- ద్వాపరయుగము- కలియుగము.

జ్యోతిశ్చక్రంబునను౦డు నక్షత్రములు ౨౭.— అశ్విని- భరణి- కృత్తిక- రోహిణి- మృగశిర- ఆర్ద్ర- పునర్వసు- పుష్యమి- ఆశ్లేష- మఖ- పుబ్బ- ఉత్తర- హస్త- చిత్త- స్వాతి- విశాఖ- అనూరాధ- జ్యేష్ఠ- మూల- పూర్వాషాఢ- ఉత్తరాషాఢ- శ్రవణము- ధనిష్ఠ- శతభిషము- పూర్వాభాద్ర- ఉత్తరాభాద్ర- రేవతి.

యోగములు ౨౭—విష్కంభం- ప్రీతి- ఆయుష్మాన్-సౌభాగ్యము శోభనము- అతిగండము- సుకర్మము- ధృతి- శూలము- గండము- వృద్ధి- ధ్రువము-వ్యాఘాతము-హర్షణము వజ్రము- సిద్ధి- వ్యతీపాత్- వరీయాన్- పరిఘము- శివము- సిద్ధము- సాధ్యము- శుభము- శుభ్రము- బ్రాహ్మము- ఐంద్రము వైధృతి.

కరణములు ౧౧—బవ-బాలవ- కౌలవ-తైతుల-గరజి-వణజి- భద్ర శకునీ- చతుష్పాత్-నాగవము-కింస్తుఘ్నము.

రాసులగడియలు.— మేషము ౪। వృషభము ౪౻ మిథునము ౫। కర్కటకము ౫౻ సింహము ౫। తుల ౫ కన్య ౫। వృశ్చికము ౫ ధనస్సు ౫౻ మకరము ౫। కుంభము౪ ౻ మీనము ౪। ఈ౧౨ రాసుల కును అంతుగడియలు ౬౦.

రాసులకు ప్రతినామములు.

మేషము	మేక	సింహము	సింగము	ధనస్సు	విల్లు
వృషభము	యెద్దు	కన్య	పడుచు	మకరము	మొసలి
మిథునము	దంపతులు	తుల	త్రాసు	కుంభము	కడవ
కర్కటకము	ఎండ్రకాయ	వృశ్చికము	తేలు	మీనము	చేప

నవగ్రహములు ౯.—సూర్యుడు- చంద్రుడు- అంగారకుడు- బుధుడు- బృహస్పతి- శుక్రుడు- శనైశ్చరుడు- రాహువు- కేతువు-.

సప్తఋషులు ౭. —కశ్యపుడు- అత్రి- భరద్వాజుడు- విశ్వామిత్రుడు- గౌతముడు- జమదగ్ని- వశిష్ఠుడు.

ఇకను దేశవ్యవహారములు.

దేశంబనగా తూర్పు- పడమర- అనునివిమొదలైనవ్యవహారంబులకు హేతువైన భగవత్స్వరూపమే దేశంబు అనేదిక్కు- అట్టిదిక్కు అఖండం బైనను సూర్యోదయ సూర్యాస్తమయంబులంబట్టి జనులు మనకు సూ ర్యుండు ఉదయకాలమందురాగానే ముందుగా నెక్కడ కానబడుచున్నాడో అది తూర్పు అనియు దానియెడమప్రక్క దక్షిణమనియు కుడిప్రక్క నుత్త రమనియు వీపుప్రక్క పడమరయనియు ఖండంబులం గల్పించుకొని యనే కవ్యవహారంబులం జేయుచున్నారని దెల్లనిన.

అష్టదిక్కులు ౮—తూర్పు- అగ్నిమూల- దక్షిణము-నైరుతిమూల- పడమర- వాయుమూల- ఉత్తరము- ఈశాన్యమూల.

దిక్పాలకులు ౘ—ఇంద్రుడు। అగ్ని- యముడు- నైరుతీ- వరుణుడు- వాయువు- కుబేరుడు- ఈశాన్యుడు- వీరు-అష్టదిక్కులనేలే దేవతలు.

అష్టదిక్పాలకుల పట్టణములు ౘ—అమరావతి- తేజోవతి-సంయమిని కృష్ణాంగ-శ్రద్ధావతి-గంధవతి-అలక-యశోవతి.

అష్టదిక్పాలకులభార్యలు ౘ—శచీదేవి- స్వాహాదేవి- శ్యామలాదేవి- దీర్ఘాదేవి-కాళికాదేవి-అంజనాదేవి-చిత్రరేఖ-పార్వతీదేవి.

అష్టదిక్పాలకులవాహనములు ౘ—ఐరావతము- తగరు- మహిషము- నరుడు-ముసలి-లేడి-గుఱ్ఱము-వృషభము.

అష్టదిక్పాలకాయుధములు ౘ—వజ్రము- శక్తి- దండము- కుంతము- పాశము- ధ్వజము- ఖడ్గము- త్రిశూలము.

అష్టదిగ్గజములు ౘ—ఐరావతము- పుండరీకము- వామనము- కుముదము- అంజనము- పుష్పదంతము- సార్వభౌమము-సుప్రతీకము.

అష్టదిగ్గజముల భార్యలు ౘ—అభ్రము- కపిల- పింగల- అనుపమ- తామ్రపర్ణి- శుభ్రదంతి- అంగన- అంజనావతి.

సప్తసముద్రములు ౭—లవణసముద్రము-ఇక్షుసముద్రము-సురాసముద్రము-సర్పిసముద్రము- దధిసముద్రము- క్షీరసముద్రము. శుద్ధోదకసముద్రము-

సప్తద్వీపములు ౭—జంబుద్వీపము- ప్లక్షద్వీపము- కుశద్వీపము- క్రౌంచద్వీపము- శాకద్వీపము శాల్మలద్వీపము- పుష్కరద్వీపము.

నవవర్షములు ౯—భారతవర్షము- కింపురుషవర్షము-హరివర్షము- ఇలావృతవర్షము-రమ్యకవర్షము-హైరణ్యతవర్షము-కురువర్షము- భద్రాశ్వవర్షము- కేతుమాలవర్షము,

వర్షపర్వతములు ౘ— హిమాచలము-హేమకూటము-నిషధము-నీలము- శ్వేత- శృంగి- మాల్యవంతము- గంధమాధనము-

నవఖండములు ౯—భరతఖండము- ఇంద్రఖండము- చరుఖండము-గభస్తిఖండము- నాగఖండము- తామ్రఖండము- వారుణీఖండము- సౌమ్యఖండము-గంధర్వఖండము-

ఊర్ధ్వలోకములు ౭—భూలోకము-భువర్లోకము-స్వర్గలోకము- మహాలోకము-జనలోకము-తపోలోకము-సత్యలోకము-

అధోలోకములు ౭... అతలము- వితలము- సుతలము- తలాతలము- రసాతలము- మహాతలము-పాతాళము-

ఏటావచ్చేటి పండుగ పర్వతిథులు ౧౬,

పాడ్యమి	సంవత్సరాది పాడ్యమి	నవమి	శ్రీరాముల నవమి
విదియ	భానువిదియ	దశమి	విజయదశమి
తదియ	అక్షయతదియ	ఏకాదశి	భీష్మైకాదశి
చవితి	వినాయకచవితి	ద్వాదశి	చిలుకుద్వాదశి
పంచమి	గరుడపంచమి	త్రయోదశి	శనిత్రయోదశి
షష్ఠి	సుబ్బరాయషష్ఠి	చతుర్దశి	అనంతపద్మనాభచతుర్దశి
సప్తమి	రథసప్తమి	పూర్ణిమ	వ్యాసపూర్ణిమ
అష్టమి	గోకులాష్టమి	అమావాస్య	దీపావళ్యమావాస్య

ఏటావచ్చేటి పండుగపర్వతిథుల నెలలు-

చైత్రశుద్ధమందు- సంవత్సరాది పాడ్యమి
భానువారముతో గూడినది। భానువిదియ
వైశాఖశుద్ధమందు। అక్షయతదియ
భాద్రపదశుద్ధమందు।వినాయకచవితి
శ్రావణశుద్ధమందు।గరుడపంచమి
మార్గశిరశుద్ధమందు।సుబ్బరాయషష్ఠి
మాఘశుద్ధమందు।రథసప్తమి
శ్రావణబహుళమందు।గోకులాష్టమి

చైత్రశుద్ధమందు శ్రీరాముల నవమి
ఆశ్వయుజశుద్ధమందు విజయదశమి
ఆషాఢశుద్ధమందు భీష్మైకాదశి
కార్తీకశుద్ధమందు।చిలుకుద్వాదశి
శనివారముతో కూడిన శనిత్రయోదశి
భాద్రపదశుద్ధమందు అనంతపద్మనాభచతుర్దశి
వైశాఖశుద్ధమందు।వ్యాసపూర్ణిమ
ఆశ్వయుజబహుళమందు।దీపావళ్యమావాస్య

నామనక్షత్రములు ౨౭,

చూ చే చో లా	అశ్విని	౫౦	మా మీ మూ మే	మఖ	౩౦
లీ లూ లే లో	భరణి	౨౪	మో టా టీ టూ	పుబ్బ	౨౦
ఆ ఈ ఊ ఏ	కృత్తిక	౩౦	టే టో పా పీ	ఉత్తర	౧౦
ఓ వా వీ వూ	రోహిణి	౪౦	పూ షణా ఢా	హస్త	౨౮
వే వో కా కీ	మృగశిర	౧౪	పే పో రా రీ	చిత్త	౨౨
కూ ఘ ఙ ఛా	ఆర్ద్ర	౨౧	రూ రే రో తా	స్వాతి	౧౦
కే కో హా హీ	పునర్వసు	౩౦	తీ తూ తే తో	విశాఖ	౧౪
హూ హే హో డా	పుష్యమి	౨౪	నా నీ నూ నే	అనూరాధ	౧౪
డీ డూ డే డో	ఆశ్లేష	౩౧	నో యా యీ యూ	జ్యేష్ఠ	౧[illegible]

యేయోబాబి	మూల	౨౦-౫౬	గాగీగూగే	ధనిష్ఠ	౧౦
బూధాఫాఢా	పూర్వాషాఢా	౨౦	గోసాసీసూ	శతభిషం	౧౮
బేబోజాజీ	ఉత్తరాషాఢ	౧౦	సేసోదాదీ	పూర్వాభాద్ర	౧౬
జూజేజోఖా	అభిజిత్తు	౧౦	దుశ్యంచాథా	ఉత్తరాభాద్ర	౨౦
ఖీఖూఖేఖో	శ్రవణము	౧౦	దేదోచాచీ	రేవతి	౩౦

ఈ నక్షత్రములకు చేరగా వేసియుండే గడియలకు పైన

గడియలు త్యాజ్యకాలము -

నక్షత్రములను గురుతుపట్టవలసిన పద్ధతి-

తురగముఖాశ్వనిగణాః
యోనిభరణీత్రిణీ
క్షురవత్కృత్తికాషట్కం
శకటవత్ రోహిణీపంచ
శిరవత్ మృగశిరాత్రయం
ఆర్ద్రాప్రవాళమేకం
పునర్వసుధనురాకారంపట్
పుష్యమీశరళీత్రిణి
ఆశ్లేషాసర్పబుతు
మఖాందోళికాపంచ
పుబ్బావుత్తరాద్వాభ్యాం ఘుమౌకం
హస్తాపాణివత్పంచ
చిత్తామౌక్తికమేకం

స్వాతిమాణిక్యమేకం
విశాఖాకులాలచక్రంచచ
అనూరాధా జ్యేష్ఠాంగుళీ ఛత్రాకారా
మూలాంకుశ్యత్కేసరీపంచ (౮౦
పూర్వాషాఢ వుత్తరాషాఢా ద్వాద్వాచాకం
శ్రవణమూలత్రయం
ధనిష్ఠామృదంగాకారంపంచ
శతభిషాశతతారకా
పూర్వాభాద్రావుత్తరాభాద్రా ద్వాద్వాచాకం
రేవతీమత్స్యాకారం
యాతి స్యు నక్షత్రయాః సుపేళ్లు

ప్రయాణమున మేధవారములు.

శ్లో॥ నపూర్వేశనిసోమేచ నగుర్వాదక్షిణేతథా।
నపశ్చాద్భానుశుక్రేచ నోత్తరేబుధమంగళే।

ప్రయాణ విహితవారములు,

శ్లో॥ అంగారపూర్వగమనేచలాభం।సోమేశనిర్దక్షిణవర్థలాభం।
బుధోగురుఃపశ్చిమకార్యసిద్ధిః।రవాభృగౌచోత్తరధాన్యలాభం॥

మరుగుగామాట్లాడవలసినవిధము-మూలభద్రికానను శ్లోకము,

అకౌఖగౌజఘౌశ్చైవచటౌతపసమౌజడౌ

యశౌరస లవశ్చైవ వహౌళక్ష ఙణౌ దభౌ

అక్షరాలను ప్రత్యక్షరము పలికేది-

లౌకికవైదికగ్రంథప్రసిద్ధంబులుగానుండే

సంకేతితసంఖ్యానిబంధితశబ్దంబుల అనుక్రమణిక

మూడు సంఖ్యలు గలవి.

త్రిమూర్తులు-బ్రహ్మ-విష్ణువు-రుద్రుడు

త్రిలోకములు స్వర్గలోకము-మర్త్యలోకము-పాతాళలోకము

త్రిగుణములు-సత్వగుణము-రజోగుణము తమోగుణము

త్రికరణములు-మనస్సు-వాక్కు-కాయము-

అవస్థాత్రయము జాగ్రదవస్థ స్వప్నావస్థ-సుషుప్త్యవస్థ

త్రికములు-మణి మంత్రౌ-ఔషధము

నాయికలు స్వీయ పరకీయ-సామాన్య

రీతులు-వైదర్భి-గౌడి పాంచాలి

పాకములు ద్రాక్షాపాకము-నారికేళపాకము కదళీపాకము

అక్షిత్రితయము-కంచికామాక్షి-మధురమీనాక్షి-కాశీవిశాలాక్షి

అంబాత్రితయము మూకాంబ-క్షీరాంబ-భ్రమరాంబ

కాలములు-భూతము-భవిష్యత్తు-వర్తమానము

శక్తిత్రయము-ప్రభుశక్తి ఉత్సాహశక్తి-మంత్రశక్తి

ధనగతులు-దానము-భోగము-నాశము

నాలుగు సంఖ్యలు గలవి.

చతుర్వేదములు-ఋగ్వేదము-యజుర్వేదము-సామవేదము అథర్వణవేదము

పురుషార్థములు ధర్మము అర్థము-కామము-మోక్షము

సేనాంగములు-రథములు గజములు-తురగములు-పదాతులు

చతుర్విధోపాయములు సామము-దానము-భేదము దండము-

పురుషజాతులు-భద్రుడు-దత్తుడు కూచిమారుడు పాంచాలుడు

స్త్రీజాతులు-పద్మిని హస్తిని- చిత్తిని శంఖిని

వయోవస్థలు-బాల్యము-యౌవనము-కౌమారము-వృద్ధత్వము

చతుర్థాశ్రమములు-బ్రహ్మచర్యము-గార్హస్థ్యము-వానప్రస్థము-సన్యాసము

కావ్యవృత్తులు-కైశికి-ఆరభటి సాత్వతి - భారతి

అంతఃకరణచతుష్టయములు-మనస్సు-బుద్ధి-చిత్తము అహంకారము

అయిదుసంఖ్యలుగలవి.

పంచభూతములు-పృథివి అప్పు తేజస్సు వాయువు ఆకాశము

జ్ఞానేంద్రియములు ఘ్రాణేంద్రియము- రసేంద్రియము- చక్షురింద్రియము-
త్వగింద్రియము శ్రోత్రేంద్రియము

కర్మేంద్రియములు-వాక్కు-పాణి-పాదము వాయువు-ఉపస్థ

పంచపర్వములు-కృష్ణపక్షాష్టమి- కృష్ణపక్షచతుర్దశి- అమావాస్య- పున్నమ-
సంక్రాంతి

పంచమహాపాతకములు స్వర్ణస్తేయము-సురాపానము-బ్రహ్మహత్య-గురుప
త్నిగమనము-మహాపాతకిసహవాసము

పంచప్రాణములు-ప్రాణము- అపానము-వ్యానము- ఉదానము-సమానము-

ఉపవాయువులు-నాగము కూర్మము-కృకరము-దేవదత్తము- ధనంజయము-

పంచభక్ష్యములు భక్ష్యము-భోజ్యము-లేహ్యము-చోష్యము-పానీయము

పంచగంగలు-కావేరి-తుంగభద్ర-కృష్ణవేణి-గౌతమి భాగిరథి

తల్లులు-రాజుభార్య అన్నభార్య గురుభార్య-భార్యనుగన్నతల్లి-తన్నుగన్నతల్లి

తండ్రులు తన్నుగన్నవాడు-తనకుపనయనము చేసినవాడు- చదువుచెప్పినవాడు వి
పత్తున అన్నముపెట్టికాపాడినవాడు- ఆపదయందు భయముదీర్చిర
క్షించినవాడు

పంచాంగములు తిథి వారము-నక్షత్రము-యోగము కరణము

పంచకావ్యములు రఘువంశము- కుమారసంభవము-మేఘసందేశము- మా
ఘము-భారవి

విష్ణువుయొక్క పంచాయుధములు-చక్రము-శంఖము-గద ఖడ్గము-శార్ఙ్గము

పంచవన్నెలు- తెలుపువన్నె-ఎరుపువన్నె-నలుపువన్నె- ఆకుపచ్చవన్నె-పసి
మివన్నె

పంచగవ్యములు-గోమూత్రము-గోమయము-గోఘృతము-గోదధి-గోక్షీరము

పంచామృతములు-ఉదకము-పాలు-పెరుగు నెయ్యి తేనె.

ఆఱుసంఖ్యలుగలవి,

షణ్మతములు-శైవము-వైష్ణవము-శాక్తము గాణాపత్యము సౌరము-కాపాలము

షడ్రసములు- ఉప్పు- పులుసు- కారము- తీపు- చేదు- వగరు

అరిషడ్వర్గములు-కామము క్రోధము- లోభము- మోహము-మదము- మాత్సర్యము-

షట్కర్మములు-యజనము-యాజనము- అధ్యయనము అధ్యాపనము-దానము ప్రతిగ్రహము,

ఈతిబాధలు అతివృష్టి- అనావృష్టి-మిడుతలు-పందికొక్కులు-చిలుకలు సన్నిహితరాజులు

షట్శాస్త్రములు-తర్కశాస్త్రము-వ్యాకరణశాస్త్రము-ధర్మశాస్త్రము- మీమాంసాశాస్త్రము। వైద్యశాస్త్రము। జ్యోతిశ్శాస్త్రము.

షడ్గుణములు- సంధిచేసుట। కలహించుట। యుద్ధమునకు బోవుట। యోద్ధల నెదురుచూచుట। భేదపరచుట। బాంధవులనాశ్రయించుట।

చక్రవర్తులు శ్లో। హరిశ్చంద్రో నలో రాజా పురుకుత్సః పురూరవః।
సగరః కార్తవీర్యశ్చ షడేతే చక్రవర్తినః।

షట్చక్రవర్తులు। హరిశ్చంద్రుడు। నలుడు। పురుకుత్సుడు। పురూరవుడు। సగరుడు। కార్తవీర్యార్జునుడు॥

ఏడు సంఖ్యలు గలవి.

సప్తవ్యసనములు-జూదమాడుట స్త్రీలం గోరుట। కల్లు ద్రాగుట। వేటాడుట। కఠినపు మాటలాడుట। ఒరుల సొమ్ము నపహరించుట। ఒరులనిందించుట॥

సప్తసంతానము- తటాకప్రతిష్ఠ। ధననిక్షేపము। అగ్రహారప్రతిష్ఠ। దేవాలయప్రతిష్ఠ। వనప్రతిష్ఠ। ప్రబంధనిర్మాణము। సత్పుత్రప్రతిష్ఠ॥

సప్తకులపర్వతములు- హిమవంతము। నిషధము। వింధ్యము। మాల్యవంతము। పారియాత్రము। గంధమాదనము। హేమకూటము॥

సభాసప్తాంగములు- కవీశ్వరులు। విద్వాంసులు। పౌరాణికులు। పూర్వకథలు చెప్పెడివారు। స్తుతిపాఠకులు హాస్యకరులు। గాయకులు॥

ఎనిమిదిసంఖ్యలుగలవి.

అష్టైశ్వర్యములు-దాసీజనము|భృత్యులు|పుత్రులు|మిత్రులు| బంధువులు| వాహనములు ధనము|ధాన్యము||

అష్టభోగములు. అన్నము|వస్త్రము|గంధము పుష్పము| పానుపు| తాంబూలము స్త్రీ|గానము||

అష్టకష్టములు దాస్యము|దారిద్ర్యము|భార్యలేకయుండుట స్వయంకృషి| చేజాచియడుగుట|అడిగినలేదనుట|అప్పుబడుట|త్రోవనడుచుట||

అష్టసిద్ధులు. అణిమ|మహిమ|గరిమ|లఘిమ|ప్రాప్తి|ప్రాకామ్య| ఈశిత్వము| వశిత్వము||

అష్టవసువులు-వరుణుడు|వృషభుడు|సహుషుడు|జయుడు|అనిలుడు| విష్ణువు| ప్రభానుడు|ప్రత్యూషుడు||

అష్టగంధములు- కర్పూరము|కస్తూరి|పునుగు|జవ్వాది| అగరు|పన్నీరు| అత్తరు| శ్రీగంధము||

అష్టావధానములు- చతురంగము|కవిత్వము|వ్రాయుట| చదువుట|గణితము సంగీతము|యుక్తిచెప్పుట| వ్యస్తాక్షరి|

తొమ్మిదిసంఖ్యలుగలవి.

నవబ్రహ్మలు-మరీచి భరద్వాజుడు|అంగిరసుడు|పులస్త్యుడు|పులహుడు| క్రతువు|దక్షుడు|వసిష్ఠుడు|వామదేవుడు||

నవరసములు శృంగారరసము|హాస్యరసము కరుణారసము| రౌద్రరసము| వీరరసము|భయానకరసము భీభత్సరసము|అద్భుతరసము | శాంతరసము||

నవరత్నములు-వజ్రము|వైడూర్యము| గోమేధికము|పుష్యరాగము| మరకతము| మాణిక్యము నీలము| ప్రవాళము|ముత్యము|

నవధాన్యములు-వడ్లు|యవలు|పెసలు|మినుములు|నువ్వులు|గోధుమలు | అనుములు| ఉలవలు| సెనగలు||

నవనిధులు-మహాపద్మము|పద్మము శంఖము|మకరము| కచ్ఛము | ముకుందము కుందము| నీలము | ఖర్వము||

పదిసంఖ్యలుగలవి.

మన్మథావస్థలు- కనులజూచుట। మనసుదగులుట। సంకల్పించుట। నిద్రబట్టకుండుట। చిక్కిపోవుట। అన్నిటవిసుకుబుట్టుట। సిగ్గువిడుచుట। చిత్తభ్రమనొందుట। మూర్ఛనొందుట। మరణమునకుయత్నించుట.

దశదానములు- గోదానము। భూదానము। తిలదానము। హిరణ్యదానము। ఘృతదానము వస్త్రదానము। ధాన్యదానము। గుడదానము। రౌప్యదానము। లవణదానము,

పదునొకండుసంఖ్యలుగలవి,

ఏకాదశరుద్రులు- ఉగ్రుడు- సోముడు- శరుడు। మృగవ్యాధుడు। రంతిజుడు। భిక్షుకుడు। అహిర్బుధ్నుడు। పినాకి। పాదుకేశ్వరుడు। కాపాలికేయుడు। భీముడు॥

పండ్రెండుసంఖ్యలుగలవి,

ద్వాదశాదిత్యులు అర్యముడు। మిత్రుడు। వరుణుడు। అర్కుడు। భృగుడు। ఇంద్రుడు। వివస్వంతుడు। పూషుడు। పర్జన్యుడు। త్వష్ట। విష్ణువు। అజఘన్యుడు॥

పదునాలుగుసంఖ్యలుగలవి.

చతుర్దశమనువులు- స్వాయంభువమనువు స్వారోచిషమనువు ఉత్తమమనువు। తామసమనువు। రైవతమనువు। చాక్షుషమనువు। వైవస్వతమనువు। సూర్యసావర్ణికమనువు। దక్షసావర్ణికమనువు। బ్రహ్మసావర్ణికమనువు। రుద్రసావర్ణికమనువు। ధర్మసావర్ణికమనువు రౌచ్యమనువు। భౌచ్యమనువు॥

చతుర్దశవిద్యలు ఋగ్వేదము। యజుర్వేదము। సామవేదము। అథర్వణవేదము। శిక్ష। వ్యాకరణము ఛందస్సు నిరుక్తము జ్యోతిషము। కల్పము మీమాంసాశాస్త్రము। న్యాయశాస్త్రము। పురాణము। ధర్మశాస్త్రము,

పదునారుసంఖ్యలుగలవి-

షోడశోపచారములు। ఆవాహనము। ఆసనము। పాద్యము అర్ఘ్యము। ఆచమనీయము। స్నానము। వస్త్రము। యజ్ఞోపవీతము। గంధము। పుష్పము। ధూపము। దీపము। నైవేద్యము। తాంబూలము। నమస్కారము। ఉద్వాసనము॥

షోడశకర్మములు. గర్భాదానము। పుంసవనము సీమంతము జాతకర్మము నామకరణము॥ అన్నప్రాశనము। చౌళము। ఉపనయనము। ప్రాజాపత్యము సౌమ్యము। ఆగ్నేయము వైశ్వదేవము। గోదానము। సమావర్తనము। వివాహము। అంత్యకర్మము.

శ్లో॥ గయాంబరీషౌశశబిందురంగౌ। పృథుర్మరుత్వాన్సుహోత్రః। రామాదిలీపౌన్నృగరంతిదేవౌ। యయాతిమాంధాతృభగీరథాశ్చ॥

షోడశమహారాజులు గయుడు। అంబరీషుడు। శశిబిందువు। అంగుడు। పృథువు। మరుత్తు। సుహోత్రుడు। పరశురాముడు। శ్రీరాముడు। భరతుడు। దిలీపుడు। నృగుడు। రంతిదేవుడు। యయాతి। మాంధాత। భగీరథుడు.

పదునెనిమిదిసంఖ్యలుగలవి.

అష్టాదశపురాణములు- బ్రాహ్మము। పాద్మము వైష్ణవము। శైవము। భాగవతము। భవిష్యోత్తరము। నారదీయము। మార్కండేయము। ఆగ్నేయము। బ్రహ్మకైవర్తము లైంగము। వారాహము। స్కాందము। గారుడము। వామనము। మాత్స్యము। కూర్మము। బ్రహ్మాండము.

అష్టాదశోపపురాణములు- సనత్కుమారము। నారసింహము। స్కాందము। శివధర్మము। దౌర్వాసము। నారదీయము। కాపిలము। మానవము। ఔశనసము। బ్రహ్మాండము। వారుణము। కౌశికము। లైంగము। సాంబము। సౌరము। పారాశరము మారీచము। భార్గవము.

విద్యాభివృద్ధినొందిన విష్ణుభక్తులుగాతగ్గజనులు ఆయాకాలములయందు పఠించవలసిన శ్లోకములు॥

విష్ణుధ్యానము చేయునప్పుడు పఠింపునది.

శాంతాకారంభుజగశయనంపద్మనాభంసురేశం।
విశ్వాకారంగగనసదృశంమేఘవర్ణంశుభాంగం।
లక్ష్మీకాంతంకమలనయనంయోగిహృద్ధ్యానగమ్యం
వందేవిష్ణుంభవభయహరంసర్వలోకైకనాథం॥

శివధ్యానము చేయునప్పుడు పఠించునది.

వందేశంభుముమాపతింసురగురుంవందేజగత్కారణం।
వందేపన్నగభూషణంమృగధరంవందేపశూనాంపతిం।
వందేసూర్యశశాంకవహ్నినయనంవందేముకుందప్రియం
వందేభక్తజనాశ్రయంచవరదంవందేశివంశంకరం॥

విఘ్నేశ్వర దర్శనము చేయునపుడు పఠించునది

శుక్లాంబరధరం విష్ణుం। శశివర్ణం చతుర్భుజం। ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్ సర్వ విఘ్నోపశాంతయే॥ అగజానన పద్మార్కం। గజానన మహర్నిశం। అనేకదంతం భక్తానా। మేకదంత ముపాస్మహే॥

మహాలక్ష్మీదర్శనము చేయునపుడు పఠించు

వందే లక్ష్మీం పరశివమయీం శుద్ధజాంబూనదాభాం। తేజో [illegible] కనకవసనాం స్వర్ణభూషోజ్జ్వలాంగీం। బీజాపూరం [illegible] కనకకలశం హేమ పద్మం దధానా। మాద్యాం శక్తిం సకల జననీం విష్ణు వామాంక [illegible] స్థామ్

త్రిపురసుందరీ దర్శనము చేయు [illegible]

ఓంకార పంజర శుకీం ఉపనిషదుద్యాన [illegible]।

ఆగమ విపిన మయూరీం మార్యామంతర్విభావయే గౌరీమ్॥

గరుడదర్శనము చేయునపు [illegible] ించునది

కుందమాంకి నవర్ణాయ। కుందేందు ధవళాయ చ। విష్ణువాహన నమస్తుభ్యం పక్షిరాజాయ తే నమః [illegible] చునది

అర్జునః ఫల్గునః పార్థః। కిరీటీ శ్వేతవాహనః [illegible] కృష్ణ స్సవ్యసాచీ ధనంజయః॥ [illegible]

బ్రహ్మస్వరూప ముదయే [illegible] హ్నే తు మహేశ్వరం। సాయం ధ్యాయేత్ సదా విష్ణుం। త్రిమూర్తిశ్చ దివాకరః॥

సంధ్యా దీప దర్శనము [illegible] పఠించునది

దీపం జ్యోతిః పరం బ్రహ్మ। [illegible] తమోపహం। దీపేన సాధ్యతే సర్వం। సంధ్యా దీప నమోస్తుతే॥ [illegible]

[illegible] వందే హరిప్రియే। [illegible] కృష్ణ [illegible] శ్రీ సర్వదేవతా [illegible] అశ్వత్థ దర్శనము [illegible]॥ [illegible]

మూలతో బ్రహ్మరూపాయ। మధ్యతో విష్ణురూపిణే। అగ్రతః శివరూపాయ। వృక్షరాజాయ తే నమః। తులసీ [illegible] పఠించునది

యన్మూలే సర్వతీర్థాని। యన్మధ్యే సర్వ [illegible] యదగ్రే సర్వ వేదాశ్చ। తులసీ త్వాం నమామ్యహం॥ [illegible] పఠించునది

అగస్త్యం కుంభకర్ణంచ। శమ్యాంచ బడబానలం। ఆహార పరిపాకార్థం స్మరామి చ వృకోదరం॥ అ[illegible] యను [illegible] వది

ధన్వంతరిం గరుత్మంతం। ఫణిరాజంచ కౌస్తుభం। అచ్యుతంచామృతం చంద్రం। స్మరేదౌషధకర్మణి॥

శరీరే జర్ఝరీభూతే। వ్యాధిగ్రస్తే కళేబరే

ఔషధం జాహ్నవీతోయం। వైద్యో నారాయణో హరిః

ఇంటినుంచి కార్యార్థముగా పోవునప్పుడు దుశ్శకున నాశంబుగా పఠించునది

యశ్శివో నామరూపాభ్యాం యాదేవీ సర్వమంగళా। తయోస్సంస్మరణాత్పుంసాం। సర్వతో జయమంగళం॥ లాభస్తేషాం జయస్తేషాం కుతస్తేషాం పరాభవః। యేషామిందీవరశ్యామో। హృదయస్థో జనార్దనః। అగ్రతః పృష్ఠతశ్చైవ। పార్శ్వతశ్చ మహాబలౌ॥ ఆకర్ణపూర్ణధన్వానౌ। రక్షేతాం రామలక్ష్మణౌ॥ సన్నద్ధః కవచీ ఖడ్గీ। చాపబాణధరో యువా। గచ్ఛన్మమాగ్రతో నిత్యం రామః పాతు సలక్ష్మణః॥

—❖❖❖—

శ్యామలాదండకము.

మాణిక్యవీణాముపలాలయంతీం మదాలసాం మంజులవాగ్విలాసాం మాహేంద్రనీలద్యుతికోమలాంగీం। మాతంగకన్యాం మనసాస్మరామి॥ చతుర్భుజే చంద్రకళావతంసే। కుచోన్నతే కుంకుమరాగశోణే। పుండ్రేక్షుపాశాంకుశపుష్పబాణ। హస్తే నమస్తే జగదేకమాతః॥ మాతా మరకతశ్యామా। మాతంగీ మధుశాలినీ। కుర్యాత్కటాక్షం కల్యాణీ। కదంబవనవాసినీ॥ జయ మాతంగతనయే। జయ నీలోత్పలద్యుతే। జయ సంగీతరసికే జయ లీలాశుకప్రియే॥ ❖ ❖ ❖ ।

దండకము॥ జయజననీ సుధాసముద్రాంతహృద్యన్మణిద్వీపసంరూఢబిల్వాటవీమధ్యకల్పద్రుమాకల్పకాదంబకాంతారవాసప్రియే కృత్తివాసప్రియే సాదరారబ్ధసంగీతసంభావనాసంభ్రమాలోలనీపస్రగాబద్ధచూళీసనాథత్రికే సానుమత్పుత్రికే శేఖరీభూతశీతాంశురేఖామయూఖావళీబద్ధసుస్నిగ్ధనీలాలకశ్రేణిశృంగారితే లోకసంభావితే కామలీలాధనుస్సన్నిభభ్రూలతాపుష్పసందేహకృచ్చారుగోరోచనాపంకకేళీలలామాభిరామే రమే ప్రోల్లసద్వాళికామౌక్తికశ్రేణికాచంద్రికామండలోద్భాసిగండస్థలన్యస్తకస్తూరికాపత్రరేఖాసముద్భూతసౌరభ్యసంభ్రాంతభృంగాంగనాగీతసాంద్రీభవన్మంద్రతంత్రీస్వరే భాస్వరే వల్లకీవాదనప్రక్రియాలోలతాళీదళాబద్ధతాటంకభూషావిశేషాన్వితే సిద్ధసమ్మానితే దివ్యహాలామదో

రితాశేషలోకాభివాంఛాఫలే స్వేదబిందూల్లసత్ఫాల లావణ్యనిష్యంద
సందోహసందేహకృన్నాసికామౌక్తికే సర్వమంత్రాత్మికే కాళికే ముగ్ధమందస్మి
తోదారవక్త్రస్ఫురత్పూగకర్పూర తాంబూలఖండోత్కరే శ్రీకరే కుందపు
ష్పద్యుతిస్నిగ్ధదంతావళీనిర్మలాలోలకల్లోలసమ్మేళనస్మేరశోణాధరే చా
రువీణాధరే సులలితనవయౌవనారంభచంద్రోదయోద్వేలలావణ్యదు
గ్ధార్ణవావిర్భవత్కంబుబింబోకభృత్కంధరే సత్కలామందిరే మంథరే బంధురచ్ఛన్న వివిధ
భూషాసముద్యోతమానానవద్యాంగశోభే శుభే రత్నకేయూర రశ్మిచ్ఛ
టాపల్లవప్రోల్లసద్దోర్లతారాజితే యోగిభిః పూజితే విశ్వదిఙ్మండలవ్యాప్తి
మాణిక్యతేజస్ఫురత్కంకణాలంకృతే సాధుభిస్సత్కృతే వాసరారంభవే
లాసముజ్జృంభమాణారవిందప్రతిద్వంద్వపాణిద్వయే సంతతోద్యద్దయే
దివ్యరత్నోర్మికాదీధితిస్తోమసంధ్యాయమానాంగుళీపల్లవోద్యన్నఖేందు
ప్రభామండితే ప్రోల్లసత్కుండలే తారకారాజినీకాశహారావళిస్మేర
చారుస్తనాభోగభారానమన్మధ్యవల్లీవలిచ్ఛేదవీచీసముల్లాససందర్శితాకా
రసౌందర్యరత్నాకరే శ్రీకరే హేమకుంభోపమోత్తుంగవక్షోజభారావన
మ్రే త్రిలోకావనమ్రే లసద్వృత్తగంభీరనాభీసరస్తీరశైవాలశంకాకరశ్యా
మరోమావళీభూషణే మంజుసంభాషణే చారుశింజ[illegible]
నంగలీలాధనుశ్శింజినీడంబరే దివ్యరత్నాంబరే పద్మరాగోల్లసన్మేఖలా
భాస్వరశ్రోణిశోభాజితస్వర్ణభూభృత్తలే చంద్రికాశీతలే వికసితనవకింశు
కాతామ్రదివ్యాంశుకచ్ఛన్నచారూరుశోభాపరాభూతసిందూరశోణాయ
మానేంద్రమాతంగహస్తార్గళే శ్యామలే కోమలస్నిగ్ధనీలోత్పలోత్పాది
తానంగతూణీరశంకాకరోదారజంఘాలతే చారులీలాగతే నమ్రదిక్పాల
సీమంతినీకుంతలస్నిగ్ధనీలప్రభాపుంజసంజాతదూర్వాంకురాశంకసారంగసం
యోగరింఖన్నఖేందూజ్జ్వలే ప్రోజ్జ్వలే దేవదేవేశ దైత్యేశ యక్షేశ భూతేశ
వాగీశకోణేశ వాయ్వగ్నికోటీరమాణిక్య సంఘృష్ట బాలాతపోద్దామలా
క్షారసారుణ్యలక్ష్మీగృహీతాంఘ్రిపద్మద్వయే అద్వయే సురుచిరనవర
పీఠస్థితే సుస్థితే శంఖపద్మద్వయోపాశ్రితే ఆశ్రితే దేవి దుర్గావటుక్షేత్రపాలై
ర్యుతే మత్తమాతంగకన్యాసమూహాన్వితే [illegible]
వహాదిభిస్సంశ్రితే లక్ష్మ్యాదిశక్త్యష్టకాసేవితే భైరవీసంవృతే పంచబాణేన ర
త్యా చ సంభావితే ప్రీతిశక్త్యా వసంతేన చానందితే భక్తిభాజాం పరం శ్రేయసే
కల్పసే ఛందసామోజసే భ్రాజసే యోగినాం మానసే ధ్యాయసే గీత

విద్యావియోగావిశ్లేషైనకృష్ణైనసంపూజ్యసే భక్తిమచ్చేతసా వేధసా స్తూయసే విశ్వహృద్యేన గద్యేన పద్యేన వాద్యేన విద్యాధరైర్గీయసే యక్ష గంధర్వసిద్ధాంగనామండలైర్మండితే సర్వసౌభాగ్యవాంఛావతీభిర్వధూభిస్సురాణాంసమారాధ్యసే సర్వవిద్యావిశేషాన్వితం చాటుగాథా సముచ్చారణం కణ్ఠమూల్లోలసద్వర్ణరేఖాన్వితం కోమలం శ్యామలోద్దారపక్షద్వయంతుండశోభాతిదూరీభవత్కింశుకాభం శుకం లాలయంతీ పరిక్రీడసే పాణిపద్మద్వయేనాక్షమాలాగుణస్ఫాటికే జ్ఞానసారాత్మకే పుస్తకంబిభ్రతీయేనసంచింత్యసే చేతసో సత్యవక్త్రాంతగాద్యపద్యాత్మికా భారతీనిస్సరేద్యేన వాయూసనాభాకృతిర్యాభ్యసే సోపిలక్ష్మీ సహస్రైః పరిక్రీడితే కింనసిద్ధ్యేద్వపుశ్శ్యామలం కోమలం వాసుచంద్రావచూడాన్వితం త్వాయుతా స్తస్యతైలోక్యసరోవారిధస్తస్య కేళీవనం నందనంతస్య భద్రాసనం భూతలంతస్యదిగ్దేవతా కింకరీతస్యవాచారిగ్రస్స్వయం సర్వయంత్రాత్మికే సర్వతంత్రాత్మికే సర్వమంత్రాత్మికే సర్వశక్త్యాత్మికే సర్వవర్ణాత్మికే సర్వరూపే జగన్మాతృకే హేజగన్మాతృకే పాహిమాంపాహిమాంపాహి॥

జాబులు వ్రాయు పక్కణములు

స్మార్తులలో వైదికులు పరస్పరము వ్రాసుకొను క్రమము

శ్రీమద్యజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపక దాన ప్రతిగ్రహ నిగ్రహాషట్కర్మ నిరతులైన వేదమూర్తులైన ఫలానివారికి ఫలానివారు నిత్యం త్రికాలములయందును అనేకనమస్కారంబులు జేసిచేయంగల విన్నపములు మేము ఇచ్చ ఫలానిదినమువరకు లేక ఫలానిపేరుగల స్థలమందు కుశలము అష్టైశ్వర్యసకలసంతోషాతిశయములకును లేక క్షేమాతిశయములకును లేక శుభస్థితులకును లేక సౌఖ్యస్థితులకును లేక అభ్యుదయంబులకును లేక భవదీయమంగళప్రమోదంబులకును వ్రాయించి పంపుతు రావలెను

ఈమీద తెలిపింగాను దేస్మార్తులకు యితరజాతులగు క్షత్రియాదులు వ్రాయునెడల నిత్యం త్రికాలములయందును అనేకనమస్కారములు అను మాటకు బదులుగా అనేకదండములని వ్రాయుచున్నారు.

లౌకికులయందు వైదికులు వ్రాయు క్రమము

శ్రీమద్యజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపకదానప్రతిగ్రహ నిగ్రహాషట్కర్మానిరతులయిన రాజమాన్యరాజపూజిత రాజశ్రీబ్రహ్మశ్రీసంపన్నులయిన ఫలానివారికి సమస్తసకలసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిభవాతిశయములకు వ్రాయించి పంపించునదిగానెను [illegible]

మీద జెప్పినవక్కణలుసంగ్రహముగా వ్రాయుక్రమము

శ్రీమద్వ్యజనాదిషట్కర్మనిరతులయిన-వే-రా-రా- బ్రంహశ్రీ-సం పలానివారికి తక్కినవిషయములు మునుపువ్రాసినతీరు

పుత్రుడు తమ్ముడు బావమరిది మొదలయినతక్కువవయస్సుకలదేహసంబంధులకు వ్రాయుక్రమము

శ్రీమతుపలానివారు నాపుత్రుడగు-చి-పలానివారికి: సకలశ్రేయస్సులుగలుగునటులఆశీర్వదించివ్రాయుడమేమన్నను

శ్రీరస్తు-చి-పలానివారినిపలానివారుచిరంజీవిసహస్రాయుష్యుగాను ఆశీర్వదించువ్రాయడమేమనగా

క్షత్రియాదులుతక్కువవయస్సుగలమీదజెప్పినదేహసంబంధులకు వ్రాయునెడలఆశీర్వచనంబులు అనుమాటకుబదులుగాదీవెనలనియు ఆశీర్వదించిఅనుమాటకుబదులుగాదీవించియనియువ్రాయవలెను

స్మార్తులలోకేవలలౌకికులగునియోగులకు వైదికులువ్రాయు క్రమము

ఉత్తమపక్షము

శ్రీమదఖండితలక్ష్మీప్రసన్నులయినఆశ్రితవిద్వజ్జనపోషకులయినరాజమాన్యరాజపూజితమహారాజరాజశ్రీ సంపన్నులగుపలానివారికి తమయాశ్రితులగు పలానివారుసకలశ్రేయస్సులుగలుగునటులఅనేకవేదోక్తాశీర్వచనములుచేసిచేయుంగలవిన్నపములు మేమున్న యిచ్చటిక్షేమము విశ్వాసాతిశయమువల్లక్షేమము మీయచ్చటిక్షేమసకలసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిభవాతిశయములకువ్రాయించిపంపుచురావలెను

క్షత్రియాదులు మీదచెప్పినవియోగులకువ్రాయునెడల పలానివారికి పలానివారుఅనేకదండములుపెట్టి చేయుంగలవిన్నపములనివ్రాయవలెను ఇదితప్పతక్కినవక్కణములుసమానము

మధ్యమపక్షము

శ్రీమదఖండితలక్ష్మీప్రసన్నరాజమాన్యరాజపూజితమహారాజరాజశ్రీసంపన్నులయినపలానివారికిపలానివారుసకలశ్రేయస్సులుగలుగునటుల వేదోక్తాశీర్వచనములుచేసిచేయుంగలవిన్నపములు మేమున్నయిచ్చటక్షేమము అచ్చటితమసకలసంతోషలక్ష్మీ విభవాతిశయములకునువ్రాయించి పంపుచురావలెను

కేవలలౌకికులగునియోగులువైదికులకువ్రాయుక్రమము

శ్రీమద్వ్యజనాదిషట్కర్మనిరతులయినవేదమూర్తులైనపలానివార్కి

తమ సేవకుడు పలానివాడు అనేకశిరసాష్టాంగ నమస్కారములు చేసిచే యుగలవిన్నపములు తక్కి, సవిసమాచారములు

పుత్రాదులు మొదలయిన వారికి వ్రాయుక్రమము

శ్రీమద్యజనవేశమూర్తులయిన తండ్రిగారి దివ్యశ్రీచరణారవిందముల సన్నిధికి బాలుడు తమపుత్రుడు పలానివాడు నిత్యము తక్కినవి పూర్వవత్తుగానే వ్రాయవలెను

అల్లుండ్రు మొదలయినవారు వ్రాయునప్పుడు తండ్రిగారు అనే మాటకు బదులుగా మామగారి దివ్యశ్రీచరణారవిందములసన్నిధికి అనియు బాలకుడు తమ యల్లుడు పలానివాడనియు వ్రాయవలెను

మీద చెప్పినస్థలములకు వ్రాయుక్రమమే మధ్యములకును ఉపయోగింపబడవలసినది

వైష్ణవులు పరస్పరము వ్రాసుకొను క్రమము

ఉత్తమపత్రము

శ్రీమద్వేదమార్గప్రతిష్ఠాపనాచార్యోభయవేదాంతప్రవర్తక శ్రైవాంశశ్వరదమాద్యనంతకల్యాణగుణపరిపూర్ణులయిన అస్మత్స్వాములు అడియేనికి వ్రాస్య ప్రాపకభూతులయి [illegible] చేసియుండే శ్రీమాన్ప [illegible] సన్నిధికి దాసన్ దాసానుదాసన్ చరమావధి దాసన్ పలానివాడు [illegible] యుంకూప్పి అపండనండన లుసమర్పించి వ్రాసుకొనే విన్నపము ఇప్పటిదినము వరకు దాసవర్గాన క్షేమము అప్పటికేవరవారి లుభయవేదాంతభాష్యభగవద్విషయ గ్రంథకాలక్షేపాతిశయములను శ్రీ [illegible] చే [illegible] లు

మీద వ్రాయు [illegible] జెప్పే ఉత్తమ పురుష వాచకములన్నెల్ల అడియేననియు మొదటివానిని గురించి చెప్పే మధ్యమపురుషవాచకశబ్దములన్నీ దేవరలనియు సందర్భానుకూలముగా వ్రాయవలెను

మధ్యమపత్రము

శ్రీమద్వేదమార్గ శ్రీమాన్ పలానివారికి దాసుడు పలానివాడు దండములు సమర్పించి వ్రాసుకొనే విన్నపములు తక్కిన విసమానమేను

వైష్ణవులు స్వాములు మొదలయిన తక్కినవారందరు వ్రాయు క్రమము

శ్రీమద్వేదమార్గప్రవర్తకులయిన పలానిగారికి పలానిగారు నమస్కారములు చేసి చేసుకొను విన్నపములు తక్కినదంతయు స్వాతులు పర [illegible] కొనగనే వ్రాయవలెను

శూద్రులు రాయునెడల నమస్కారములు అను మాటకు బదులుగా దండములని రాయడము తప్ప తక్కినది సమానమేను

లౌకికమునందుండే శూద్రులకు బ్రాహ్మణులు రాయు క్రమము

శ్రీమతు పలాని గారు - సకలగుణసంపన్నులయిన మహా మేరుసమానధీరులయిన రాజమాన్య రాజశ్రీ పలాని గారికి సకల శ్రేయస్సులు కలుగునట్లుల అనేకాశీర్వచనములు చేసి చేయుంగల విన్నపములు తక్కినవి పూర్వపత్తుగానే రాయవలెను

శ్రీమతు పలాని గారు పలాని గారికి ఆశీర్వచనములు జేసి రాయడమేమన్నను తక్కిన విషయములు రాసేయెడల యేకవచన ప్రయోగముతోనే రాయవలెను

మీద చెప్పిన బ్రాహ్మణాదులకు న్యూనాధిక వయస్కులుగానుండే క్షత్రియాదులు రాసేయెడలనంతయు దండములని రాయవలెను బ్రాహ్మణులలోనున్న మీద చెప్పిన పుత్రాదులగు సన్నిహిత దేహబంధువులు తప్ప తక్కినగారు రాసేయెడలనంతయు నమస్కారములని రాయవలెను అదే క్షత్రియ వైష్ణవులు తక్కువ వయస్సుగల గారగు పుత్రాదులకును విష్ణుభక్తులగు క్షత్రియాదులకు రాసేయెడల ఆశీర్వాదముల నే మాటకు బదులుగా అనేకమంగళాశాసనములని రాయవలెను

ఇదిగాక శంకరాచార్యులు మొదలయిన ఆచార్యుల సన్నిధులకును వెవ్వేరు సంస్థానములకును రాయునెడల వీరివీరి బిరుదులను తెలిపె మాటలను విచారించి రాయవలెను

కలెక్టరు జడ్జీలు మొదలయిన ప్రభువులకు రాయు క్రమము

మహారాజరాజశ్రీ పలాని - దేశమునకు ప్రిన్సిపాల్ కలెక్టరు ఉద్యోగస్థులగు పలాని గారి సముఖమునకును దేశీయ సమస్తమయిన దొరలకును వీరివీరి యుద్యోగములు తెలియజేసి రాయవలెను

సంస్థానాధిపతులకు రాయునేడల అచ్చటి గురుతు ప్రకారము వర్ణనలు రాయుటకు ముందు మహారాజ రాజశ్రీ అని రాయవలెను అట్టిపక్షము తెలియనిపక్షమందు మహారాజరాజశ్రీ - ప - ని - సంస్థానాధిపతుల సముఖమునకు అని రాసినను తప్పలేదు రాసేయెడలనంతయు మధ్యమపురుష వాచకమగు మీరు అని చెప్పుటకు బదులుగా ఏలినగారు అని రాయవలెను ఆ మర్యాద బ్రాహ్మణ ప్రభువులకు లేదు

లౌకికమునందుండు తురకలకు రాయు క్రమము

సాహేబు మెహర్బాన్ మష్ఫక్ కదర్దాన్ ఫైజుబక్ష్ ఫైజురసాన్ ముఖ్లిస్ సాన్ పలాని సాహేబులకు అనేక సలాములు చేసి రాసుకొనే విన్నపము

తురకలు తక్కిన బ్రాంహణాదులకు రాయునెడలనున్ను మీద జెప్పిన వక్కాణమే రాయుచున్నారు

మరిన్ని కొందరు జాబులు రాయునెడల చాల స్తుతిపరమగు సంస్కృతపదముల జేర్చి రాసెదరు అట్టిగురుతు సాధారణముగా లేనందుననున్ను హేయములగు స్తుతుల చే మనుష్యులను బ్రంచేశే గురుతు వివేకజనులకు క్షేమావహముగాదనిన్ని దలచి వీటిని యిందు ప్రకాశపరచలేదు

అర్జీలు రాయవలసిన పద్ధతి

మహారాజరాజశ్రీ కలెక్టరు దొరగారి సముఖమునకు

నంబరు దారోగా రాసుకొనిన అర్జీ విన్నపము

కోతారు మజుకూరిలో నంమకు పండించే భూములయొక్క తరహాలును నంమకు పండించే క్రమమును ఖుల్లుసుగా దెలియజేయవలెనని క్రిందటి నెల ౨౮ తారీఖున హుకుందయు చేయించిరి గనుక అందును గురించిన సంగతులు తమకు విశదమగుటకయి యీ దిగువ రాసుకొన్నాను

ఈ కోతారులో నంమకు పండించే భూమి తియ్యావెలిగత్తెరయనియు దవిటివెలిగత్తెరయనియు రెంతువిధములు తియ్యావెలిగత్తెరభూమిలో శ్రేష్ఠమయిన తెల్లవుప్పు పండుచున్నది దవిటివెలిగత్తెరభూమిలో పండేవుప్పు ప్రజబ్బగా వుంటును వర్షాకాలము ఆఖరయి యెండలు ముదిరినట్టుగానే పుష్యమాసములో పాత్తుషరువు చేయబడుచున్నది గనుక మళ్లలో వర్షాకాలము నప్ఢపూడికనున్ను ముందుగా దీయించి మళ్లు బాగా పరచి మళ్లనాతు మళ్లు బాగానానే నిమిత్తము కొంచెముగా నీరుగట్టి గళ్లుపూసి మూడోనాడు అంగుళన్నరలోతు గరికెచెక్కలతో త్రొవ్వి సాయంకాలము వేళ అంగుళములోతు నీరు పెట్టెదరు నాలుగో రోజు మొదలు తొంమిదో రోజు పర్యంతము మళ్లజుట్ల పరుసగా తొక్కెదరు తొంమిదో రోజున సంతకు పూర్వమే పాలములలో యెండచేత కాగియున్న నీరు అంగుళములోతు నమళ్లకు కట్టెదరు పిమ్మట నాలుగో రోజున మెత్రగా కొంచెము నీరుతో ఉప్పు సూటుగా పండుచున్నది అది మొదలుకొని నాలుగు రోజుల పర్యంతము సన్నబాగా తొక్కి మరల సదరహి నీరుకట్టెదరు అట

విస్తృత్తి కస్సాల గురోజులకు ఉప్పుబాగాపండుచున్నది. ఇరువదిమూడవ రోజు మొదలు ఇరువదియైదవరోజువర్యంతము మూడురోజులు సదరహీ ఉప్పు అంటబెట్టిపోయ్యేలాగున బళ్లలో దిమ్మిస్సాచేసి ఒక అంగుళము లోతున మాగలనీరుకట్టెదరు నాలుగోరోజు ఉదయాన ఉప్పు తీతకువస్తున్నది గనుక పాతిక అంగుళము నీళ్లుప్పుండగా చాపకట్టుమీదికితీసి రెండు ఝాములు పర్యంతము ఆడేలాగున ఎండనిచ్చి తరువాత భరంతు దిబ్బమీద పదుసేనుగరిశెలకు సరిపడేలాగున గెంప్లుపోసి వర్షాలవల్ల ఉప్పుజారకుండా ఆరువుగెడ్డితో గెండ్లునేసెవరుకనుక ఈసంగతులు తమచిత్తమునకు విశదముగా గలందులకు విన్నపము వ్రాసుకొన్నాను-

సమ్మతుదారోగాను-

క్రిందటినెలలో నీవువ్రాసికొనిన వలాని నంబరుగల అర్జీ దాఖలైనది- అందులో నమ్మకు సాక్తను గురించి వ్రాసిన క్రమము యావత్తును బహు యుక్తముగాగనుపడుచున్నది గనుక హాలుసాలున సాక్తుషురువు చేయుటకు సెలవివ్వడమైనది కొత్తాను మజుకూరులో రోజుకు శేవు- ౧౭- ఎందరుపనిచేసేదిన్ని ఎంతమాత్రము ఉప్పుపండేదిన్ని విభజనముగా తెలిసేలాగున రోజుబకీరుమా హుజూరుకు పంపవలెను మరియు కాగెములు కుట్ల నిమిత్తము అయివది వ్రాళ్లు సరంజామా చేయించుటకు పరగణాలా ఖానా షుస్తాదరుపేర వ్రాయించిన హుకుమును అవిబాగుపరచుటకున్ను వారి ఖర్చుల నిమిత్తము ఇరువదియైదు రూపాయిలున్ను ఇందుతో పంపియున్నాము. గన్.క హుకుంటేనసంగతి మాకు రిపోర్టు చేయవలసినది-

మహారాజ రాజశ్రీ కలెక్టరుదొరగారి సముఖమునకు
వరగణా అమీను వ్రాసికొనిన అర్జీ విన్నపము-

మాలీమొక్దమాను కునించిన సర్కారుసౌకరు గ్రామమిరాసీదారులు విచారించేవనులనున్ను రైతులయొక్క ఆసవాలున్ను పరగణా నిబాకి యుండి ఫయిస్లాతున్న ఖుల్లుసుగా తెలియజేయవలసినదని ఈనెల ౧౦ తారీఖున దయచేయించిన హుకుంప్రకారము తమచిత్తానకు విశదముకాగలందులకు ఈక్రింద వ్రాసికొనుచున్నాను-

ఈపరగణా శివాల్లు సమేతు అయివదినైదు గ్రామములు - వాటిలో ఆయిసర్వాగ్రహారములును - మూడు బిస్సత్తా మొఖాసాలును - రెండుకట్టుబడి మొఖాసాలును- నలువది తొమ్మిది ఖస్తుఆమానిగ్రామములు - వీటివల్ల సాలుకు ఏబదివేల రూపాయిలు శిస్తుఅవుచున్నది- వీటియందు రమూరము గ్రామము ౧౭ మొప్పని ఆసామీలుమొదలు నూటిపర్యంతము కడింరైతుల

వున్నారు- వారిలో మోతుబరి ఆసామీలకు ఆసామీ ౧కి- ఎనిమిదివిడిచి కట్టరకలు మొదలు పండ్రెండు పర్యంతమును- మధ్యస్థులగు ఆసామీలకుమూడర కట్టరకలు మొదలు ఆరుపర్యంతమును నాదరు ఆసామీలకు ఒకరెద్దు ఒంటిఅరక- ఈనాప్రకారముగా నున్నవి- ఈదారురైతులు ఇతరులసహాయము లేనిది తమపొలాలు దున్నుకోలేరు గనుక మరియొక రైతుకు తాము సహాయులై అతనిపొలాలుదున్ని- అతనిఅరకలచేత తమపొలాలు దున్నించుకొనుచున్నారు- యీవిషయమందు ఒకరిఉపకారము ఒకరికిపరస్పరము వుంటున్నది- కాబట్టివారివారిపొలాలలో పండినపంటవారేఅనుభవించుచున్నారు-

పెద్దకాపుఅయినవాడు గ్రామవ్యవహారము యావత్తువిచారించుచు రైతులలోబుట్టేకలతలు పరిష్కరించుచు పోలీసుపనులు చూచుచు మరియు తమగ్రామములో జమ కావలసిన సర్కారుపైకము వసూలుచేసి అమీను వద్దికి పంపించుచున్నాడు- గ్రామకరణము- పెద్దకాపుతో కలిసి వ్యవహారము విచారించుచు- ఆయారైతులయొక్క వ్యవసాయపులెక్కలను - అందునగురించిన కమామిషుయావత్తు వ్రాయుచున్నాడు - మరియు వడ్లవాడు- కమ్మరి- చాకలి- మంగలి- మాదిగవాడు- వెట్టివాడు -ప్రాయశః ప్రతి గ్రామములోనువుంటున్నాడు - వీరుచేసే చాకిరీనిమిత్తము వీరికు మాన్యాలైనను ఉభయరాశిని కయిల్లవద్ద మేరలైనను జరుగుచున్నవి-

సర్కారుదస్తుఅయ్యే సాగుదినుసు పంటలునునాలుగు తరగతులుగా యేర్పడివున్నవి అందులో మొదటిది- పొలములో అన్నివిధములైన వరిమహాస్సూళ్లు- రెండవది- మిట్టలో జొన్నలు- సజ్జలు- ఆముదాలు- చిట్టాముదాలు పత్తి- మొక్కజొన్న- కందులు- సెనగలు- ఉలవలు- పెసలుమొదలైన మెరకదినుసులు- మూడవది - జరీబులోపొగాకు- మిరపకాయ- పసుపు- వెల్లుల్లి- నీరుల్లి- చిలగడదుంప మొదలైనవి- నాలుగవది- ఫలవృక్షములు- అనగా కొబ్బరిచెట్లు- వెలగచెట్లు- కుంకుడుచెట్లు- చింతచెట్లు- మొదలైనవి - నల్లవరి శిరాయి తరిమాన్యవరి మహాస్సూళ్లకు చెరువులు కాలువలువగైరాల నీటి ఆసరా చాలా కావలసియున్నది మెరకదినుసులకు యావత్తు అప్పుడప్పుడు కురిసేవర్షములవల్లను మంచువల్లను పండుచున్నవి- జరీబుకు తోటలలోనూ తులనుంచి నీళ్లు తోడుచున్నారు - యీపంటలన్ని ఫలమునకు వచ్చినతోడుత అంచనదార్లు అంచనాచూచిన తరువాత రైతులు మహాస్సూళ్లు కోసి కుప్పలువేయుటకు సెలవు ఇవ్వబడుచున్నది. అటుపిమ్మట కయిలుదార్లను దగ్గిర వుంచుకొని కల్లాకయిలుచేయించి సర్కారు అంబారానకు బజారుబాజారి ధరల ప్రకారము రైతులవద్దపైకము వసూలు చేయబడుచున్నది - తమ

చిత్తానకు విశదమగు నిమిత్తము నివ్రాసికొన్నాను- చిత్తగించవలెను.

ఛందోవిషయము,

దీర్ఘము- ప్లుతము- పూర్ణానుస్వార పూర్వవర్ణము- జిహ్వామూలీయోపధ్మానీయ పూర్వాక్షరము- సంయుక్తాద్యము - పొల్లరకమును - గురువులు. ఉదాహరణములు- రా- మా శ్రీ- ఉందు- యశఃకౌముది- తపఃఫలము ఇత్యుక్తగుణ- ఇత్యాలూహ్యములు- హ్రస్వము- తెలుగుపదముయొక్క మొదటిజడ్డక్కరమునకు ముందున్న యక్షరమును- అద్రువ చిద్రువ యను శబ్దముల తొలియక్కరములను లఘువులు ఉదా- అ- కి- ఇదిత్సు అద్రువ- చిద్రువ- ఇత్యాదులు- రేఫ సంయుక్తమైన యక్షరంబునకుం బూర్వవర్ణము గురువౌంనేని లఘువౌందెనగు ఉ మధుద్రవము - నిరూఢపక్ష ఇత్యాదులు గురువునకు- గ- లఘువునకు- ల- సంజ్ఞలు ఇందువల్ల, రెండుగురువులు- గగ- రెండులఘువులు- లల- గురువును లఘువును- గల- గ్ల - లఘువును గురువును- లగ- ల్గ- అనంబడు- లఘువునగొలకోలగీటును- రెండులఘువు లొకగురువునకు సమానము గాన నా రెండునకుగుణంగూడ నగ్గురువునకు నెలవంకయు సంజ్ఞలు - ఊలఘువు।, గురువు ∪, ఇటూహ్యము, కొన్నిగురువులయొక్కయైనను, కొన్ని లఘువులయొక్కయైనను, కొన్ని గురులఘువుల యొక్కయైనను - గుంపుగణమనంబడు- గణములు- నిసర్గములని మాత్రగణములని యుపగణములనిమూండు విధముల నుండును- మ- య- ర- స- త- జ- భ- న- లు నిసర్గగణములు- లఘువర్ణ సంఖ్యాకములు మాత్రా గణములు - సూర్యచంద్రేంద్రగణములుపగణములు,

నిసర్గణములు-	తన్నామదేయములు-		ఉదాహరణములు-
∪ ∪ ∪	మగణము	మ.	శ్రీరామా-
I ∪ ∪	యగణము-	య,	మహేశా-
∪ I ∪	రగణము-	ర,	మ్రొక్కెదన్
I I ∪	సగణము-	స	కమలా-
∪ ∪ I	తగణము-	త,	సీతేశ,
I ∪ I	జగణము-	జ,	భరింపు,
∪ I I	భగణము-	భ,	నామోట
I I I	నగణము-	న.	పసుపు,

గలమునకు హగణమనియు- లగమునకు వగణమనియు- విశేషనామము లుగలవు- నగణ హగణములు సూర్యగణములు-నల- నగ- సల భ-ర-త- లింద్రగణములు- మలఘు- రల- రగ- తల- తగ-నవ- నహ- భల-భగురు-సలల నలల- నగగ- సవ-సహ- లు చంద్రగణములు-

గణబద్ధమైన నాలుగుపాదములంగలిగియుండునది పద్యము- వృత్తము జాతి- ఉపజాతియునను - ముత్తెరగులం బద్యములుండును - అందువృత్తములు- నాలుగుపాదములందును సమానములైన నిసర్గణములను - మఱియొకటి రెండు గురులఘువులను గలిగి - యతిప్రాసములతోడం గూడుకొని యుండును- పాదాదివర్ణమునకుం దానివలెం దత్పాదమునందు నియత స్థానంబులనుండు స్వరమైత్రిగల యొకటి రెండువర్ణములకును యతియని సంజ్ఞ - యీ యతియే విరతి- విశ్రాంతి విశ్రామము-విశ్రమము- శ్రాంతి- విరమణము- విరమము- విరామము-వళి-వడి- యనిచెప్పంబడు - యతి సంయుక్తాక్షరమగునేసందేవర్ణమైనం గ్రహింపనగు ప్రాసము నాఁబాద ద్వితీయాక్షరము - ఇది నాలుగుపాదములందును నొక్కటిగానే యుండును యీనియమము హల్మాత్రమునకే కాని యచ్చునకు లేదు - యతిప్రాసభేదంబులు పెక్కులు గలవు, సంయుక్తాక్షరములు ప్రాసమగుచోం దత్పూర్వవర్ణము హ్రస్వమొండె దీర్ఘమొండెనుండందగు.

ఉత్పలమాల, భ ర న భ భ ర వ గణములు- బదియవ యక్షరము యతియును గలది,

భ ర న భ భ ర వ

ఉదా- సత్వర - జస్తమోగుణవ - శస్థితిఁ గైకొని లీలనీ- వబ్రహ్మా,

చంపకమాల, న జ భ జ జ జ ర గణములు, బదునొకండవ యక్షరము వళియునుగలది-

న జ భ జ జ జ ర

ఉదా- గుణమూ-సత్తి-కంబునన- గోటి- యుగంబు- నగేలు - చారభి

మత్తేభవిక్రీడితము, స భ ర న మ య వ గణములును - బదునాలుగవ యక్షరము విరామమును గలది-

స భ ర న మ య వ

ఉదా- అనిన- వ్రాఘవ-కుంజరుండు-ముని- నా-ధాగ్రే- సరుంజూ- చియిట్లు

శార్దూలవిక్రీడితము, మ స జ స త త గ ములును- బదమూఁడవయక్షరము విశ్రామమును గలది,

మ స జ స త
ఉదా, జ్యానాదం, బునిశా- తహేలి- పటలీ- సంఘట్ట- రావంబు- పం।

ఈపై నాలుగు పద్యములలో. ఉత్పలమాల పాదము మొదటి గురువును రెండులఘువులుగా మార్చినఁ జంపకమాల చరణమగును. శార్దూల విక్రీడిత పాదాద్యక్షరంబగుగురువును రెండులఘువులుగా గ్రహించిన మత్తేభ విక్రీడితచరణమవును.

మాలినీవృత్తము- న న మ య య గణములును- తొమ్మిదవయక్షరము విరతియుం గలది,

న న మ య య
ఉదా- అమర- శిఖరి- హేలా- హా- రిధైర్యం- దవార్య। క్ర-

కందము, ఇది- ఆరు తెఱంగుల నుండును. అందు సహజ కందము, నాలుగేసిమాత్రలుగల భ - జ స - నల- గగ ములలో మొదటి పాదమున మూఁడుగణములను- రెండవ పాదమునం దైదుగణములను గలిగియుండును- రెండవపాదమునఁ బ్రథమ చతుర గణాద్యక్షరములు యతులు- బేసి జగణం బుండదు- మఱియు రెండవచరణంబున మూఁడవది నలమొండెజగణ మొండె నుండెను- ఆ రెండవ చరణము యొక్క తుదం- గురువుండెడి - ఈనియమమే తక్కినసగమునకునగు ప్రాసాక్షరము సంయుక్తముగానిచోఁ బాదాద్యక్షరములన్నియు హ్రస్వములుగానొండె నన్నియుం దీర్ఘములుగా నొండె నన్నియుంబూర్ణబిందు పూర్వములు గానొండె నుండెడిని- ఇన్నియములకులో బడి యాయాపాదములందు నేగణములైననుండవచ్చును.

నల న సల నల గగ జ గగ స
ఉదా. అనుపలు- కులక- చ్చైరువశి,। దనుజుల లోఁబు-ట్టినీవు ధర్మం-బుమనం

వృత్తములందును గందములందును బ్రాసయతిలేదు.

తేటగీతి, ఒకసూర్యగణము రెండింద్ర గణములు రెండు సూర్యగణములుంగ్రమముగాను- నాలవగణముయొక్క యాద్యక్షరము విరామముగాను- బ్రతిపాదంబున నుండెడు- ఈగణ యతి నియమము - నాల్గుచరణంబుల స్సమానము,

హ నల భ న హ హ భ నల న హ
ఉదా, ధర్మ- నియతికి- మెచ్చితి.దపము- పండె - వత్స. నీమది-వలసిన-వర ముగోరు,

ఆటవెలది, మూఁడు సూర్యగణములు రెండింద్ర గణములు వరుసగా మొదటిపాదంబున నండును - రెండవ చరణంబున నైదు సూర్యగ

శ్రీ

గలవగణము యొక్క యాద్యక్షరము యతి-
స్థానంబున నిల్చిన నగణము గద్యము.

హ న హ ర లల హ హ హ న
ఉదా- ఇవ్వి, ధమున- శంభుఁ- దవ్విధి, షణ్ముఖితుఁ జేసి- కుంబ- కర్ణుఁ-
జేసెఁ- బిలువ-

సీసము, ఇది యేడు తెలుంగుల నుండును- అందు సమసీసము- ఆ, ఇం
ద్రగణము లును రెండు సూర్యగణము లుం గ్రమముగాఁ బ్రతిపాదంబున నుం
డును- అందు బేసినుండు ౧. ౩. ౫. ౭. గణముల యొక్క యాద్యక్షరములు
యతులు- పాదము యొక్క పూర్వోత్తరార్ధంబుల నవి సమముగా నొండొ
రొక్కటి గా నొండొ నుండు- ఇట్టి నాలుగు పాదంబుల కుం బిమ్మటఁ దేటగీతి
యేని- ఆట వెలఁది యేనిఁ గూడ నొకపద్యమగును-

భ భ నగ లన త భ హ న
ఉదా, ఇంద్రాదయు- ధర్మ్యతు-శలెకఁగఁటా- ధృకిరమ- జేతుంబు ... నము-
జేష్ఠ ... సుల-

భూగోళవిషయము,

భూగోళశాస్త్రము అనఁగా భూతలమునకు నంటబడినదేశ సముద్రా
దులను వివరించునది- వెలగపండువలె గుండ్రముగా ఉన్న భూమి యొక్క పై
భాగము మూఁడు పాళ్లు నీళ్లుగలిగి ఒక్క పాలు అగపడుచున్నది భూమి ఏష్యా
యూరోపు- ఆఫ్రికా- ఓసియానియా- అమెరికా అని ఖండములు ఐదు- అం
దు మొదటి నాలుగు పూర్వార్ధగోళమున - తక్కినది పశ్చిమార్ధగోళమున
ఉన్నవి- ఏష్యాఖండము ౬౭౦౦- మైళ్ల పొడవును- ౫౪౦౦- మైళ్ల వెడల్పు
జనసంఖ్య ౬౭ కోట్లు- దేశములు- రష్యా- చీనా రాష్ట్రము- జపాన్- తూర్పిం
డియా- హిందుస్థానము- అఫగనిస్థానము - బెలూచిస్థానము - పారసీకము-
తార్తారము- తురుష్కము- యవనము- హిందుస్థానము ౯౦౦౧ మైళ్ల నిడివి
యును ౧౫౦౦ మైళ్ల వెడల్పు- జనసంఖ్య ౧౮ కోట్లు- ఇది మిక్కిలి ఘనతనొందిన
ఇంగ్లాండు చక్రవర్తి యొక్క పాలనకు లోబడి- బంగాళము- మదరాసు- బొం
బాయి అను మూఁడు ప్రధాన రాష్ట్రములుగా- విభజింపఁబడియున్నది-

మదరాసురాష్ట్రము హిందూదేశమునకు దక్షిణభాగము- ఇది దాదా
పుగా దక్షిణహిందుస్థానమంతయు- దక్కనులోని యుత్తర సర్కార్లను కలి
సినరాష్ట్రము- జనసంఖ్య ౩౧౨౦౦౦౦౦- ఇది ఆంగ్లేయుల పాలనకు లోబడిన
దేశము ఇరువదియొక జిల్లాలుగా విభజింపబడియున్నది- గంజాము- విశాఖపట్ట
ణము- గోదావరి- కృష్ణా- నెల్లూరు- చెన్నపట్టణము- చెంగల్పట్టు- గుంటూరు-

తంజావూరు- మధుర- తిరునెల్వేలి- మలయాళము

లు- బళ్లారి కడప- చిత్తూరు- సేలము తిరుచినాపల్లి- కోయంబుత్తూరు నీలగిరి జిల్లా అనఁగా కలెక్టరు నధికారముక్రింది దేశము- వీనిలో పదునొకంటి జిల్లాలు తూర్పుసముద్రతీరమునను- రెండుపడమటిసముద్రతీరమునను- ఏకము దిమధ్యమున్నవి- ఈజిల్లాలలో అచ్చటచ్చట పెక్కుజమీనులు- గం పు- ఇంగ్లీ ఆంగ్లేయులచే సంరక్షింపఁబడిన ఆయాస్వదేశసంస్థానములును చేరియున్నవి- మైసూరు తిరువాన్కూరు కొచ్చి- పుదుకోట- కొడగు- జయపురము- అనునవి కొండలు- పశ్చిమసముద్రతీరమున పడమటికనుమలను- తూర్పుతీరమున తూర్పుకనుమలును- సేలముజిల్లాలో సేరు రా కొండయును- కోయంబుత్తూరు జిల్లాయందు నీలగిరులును మధుర జిల్లాయందు పళనికొండయును కలవు- ముఖ్యనదులు- గోదావరి- కృష్ణ- ఉత్తరపినాకిని- పాలేరు- దక్షిణపినాకిని- కావేరి- వైగయి తామ్రపర్ణి- ఇవియన్నియు పశ్చిమమునుండి తూర్పుముఖముగా బ్రవహించి- బంగాళాఖాతమును కలియును- వీటిలో కొన్నిటికి ఉపనదులు గలవు- పూర్ణ- వెనగంగ వైనగంగ మంజీర- ఇవి గోదావరియందును- తుంగభద్ర మున్నేరు- పాలేరు- భీమ- వరద- ఇవి కృష్ణయందును- శిమ్షా- హే- పాలేటియందును భవాని- అమరావతి- నొయ్యల్- ఇవి కావేరియందును- కలియు ఉపనదులు-

మదరాసు రాష్ట్రమునకంతకు రాజధానియైన పట్టణము- చెన్నపట్టణము అని చెప్పుదురు ఈజిల్లా నిడివి ౧౦ మైళ్లు- వెడల్పు ౪ మైళ్లు వైశాల్యం ౩౦ చదరపు మైళ్లు జనసంఖ్య సుమారు ౪౦౦౦౦౦- ఇందలి గ్రామములను నగరవిచారణాధికారుల ఏర్పాటుప్రకారము ౮ డివిజనులుగ విభజింపఁబడియున్నది- ౧ డివిజను- తండియార్పేట- చాకలిపేట- రాయపురము- ౨ సిబ్లాక్ ౨ డి- పెద్దినాయునిపేట- పెగ్గనాలపల్లె- పెరియగోటు- ౩- డి- ముత్యాలపేట- అర్మేనియాళెము- కోట- ౪- డి- పెరంబూరు- వేసగవాడ- ౫ డి చూళై పురశవాకము- పెద్దమెట్టు వేపేరి- కొత్తపేట- ఎగ్మూరు- ... ౬ డి కిల్పాకము- నుంగంబాక్కము- మయిలాపూరు- చింతాద్రిపేట- నరసింగపురము- తిరువళ్లిక్కేణి- ... పేట- ౮ డి- మైలాపూరు- ఆళ్వారుపేట- రాయపేట- మిర్జాపేట- తేనాంపేట- ఇనుపదారులు- చెన్నపురిని రెండు ... అందొకటికి చెన్నపురి యినుపదారి- (Madras Railway) అని పేరు- ఇది చెంగల్పట్టు- చిత్తూరు- సేలము- కోయంబత్తూరు.

పోయి. మలయాళముజిల్లా పడమటిసముద్రతీరమందుండు బేపూరుచేరును. దీని నిడివి ౪౦౭ మైళ్లు. ఇందలిశాఖలు. అరకోణమునుండి ఒకటి కంచిచేరును. వేఱొకటి కడప బళ్లారి మీదుగా బొంబాయికిపోవును జోలారుపేటనుండి ఒకటి బెంగుళూరుచేరుచున్నది. యీరోజునుండి వేఱొకశాఖతిరుచినాపల్లి. తంజావూరిదారిగా తూర్పుసముద్రతీరమగు నాగపట్టణము చేరుచున్నది. వేఱొకటికి దక్షిణ ఇండియా యినుపదారి. (South Indian Railway) అనిపేరు ఇది చెంగల్పట్టు. గూడలూరు. తంజావూరు. తిరుచినాపల్లి. సాధుమీదపోయి. తిరునెల్వేలిజిల్లాలో సముద్రతీరమందుండు తూతుకుడి చేరును. ఇందు చెంగల్పట్టునుండి ఒకశాఖ కంచిచేరుచున్నది.

౧౬౩౯-వ సంవత్సరము ఇంగ్లిషువారు వర్తకముకొరకు. యీప్రదేశమును ఒకస్వదేశపు చిన్నరాజుదగ్గఱ వెలకుదీసికొని. తమ్మును తమవర్తకపుసరకులను కాపాడుకొనుటకు. పోర్టుసెయింటుజార్జి అను ఒకకోటనుకట్టినారు. ఆకాలమున యిచ్చట సెంబడివారు వాసముచేయుచుండిన ఒకచిన్నగ్రామముండెను దానికి మదరాసుఅనిపేరు. నానాట ఆకోటకు చుట్టుపట్ల పెద్దపట్టణముకలిగినది. అప్పుడున్నజిల్లానాయకుడు చెన్నపన్ అనుతండ్రిపేరు యీపట్టణమునకుపెట్టించెను యీపట్టణమందును దీనితోచేరినపేటయందును. ౭ లక్షలజనముకద్దు కోటకుదక్షిణము ౮ మైళ్లదూరమందున్నపరంగికొండ (St. Thomas, S Mount) మదరాసుపిరంగిపటాళమునకు ముఖ్యస్థానము. పల్లావరము. పూందమల్లి. ఇందుబ్రిటీషువారి సేనాస్థానములు పూర్వము ఒలాందావారిదైన ప్రళయకావేరి అనేరిదేవరంగు మదరాసులోని లంకయందున్నది. ప్రళయకావేరికిపడమట రెండుదినముల ప్రయాణములో నగరికొండలుగలవు. ఆర్కాటునబాబువలన కంపెనివారు జాగీరుగా సంపాదించిన చెంగల్పట్టుజిల్లా యిప్పుడు మదరాసుతో చేరియున్నది. కాంచీపురము చోళమండలమునకు రాజధాని యిది విష్ణుకంచి శివకంచిఅని రెండుభాగములు. కోవళమును చదరంగపట్టణమును సముద్రతీరమందున్నవి. చదరంగపట్టణముపూర్వము డచ్చివారిది. దీనికుత్తరము ౫ మైళ్లదూరమున పాడుపడియున్న మ[illegible]ము । బ్రాహ్మణాగ్రహారమున్నది. దీనిదగ్గఱ పూర్వము మహా[illegible] సముద్రమున పాడుపడియున్న సకోలియస్థానము ఒకటి కలదని చెప్పుదురు, బడిన

ప్రథమభాగము - సంపూర్ణము. ఖపట్ట
